

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Αγγελιδάκη • Στυλιανή Παπαμιχαήλ • Αργυρώ Ρέντζου
Ευθύμιος Σταμούλης • Ευθαλία Χαλακατέβα • Αργυρώ Χαροκοπάκη

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ και ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

ΣΤ' Δημοτικού

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής

Παναγιώτης Γιαβρίμης
Εν ενεργεία μέλος Δ.Ε.Π.

Αξιολογήτρια

Ευαγγελούλα Παπαδάτου
Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Αξιολογητής

Βασίλειος Βαρσόπουλος
Εν ενεργεία εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Άγγελος Προβατάς
Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Λαμπρινή Πάλμου
Διπλωματούχος τεχνολογίας γραφικών τεχνών

**Υπεύθυνος Διδακτικού Πακέτου
για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

Δημήτριος Ζυμπίδης
Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

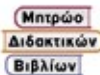
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία Αγγελιδάκη • Στυλιανή Παπαμιχαήλ • Αργυρώ Ρέντζου
Ευθύμιος Σταμούλης • Ευθαλία Χαλακατέβα • Αργυρώ Χαροκοπάκη

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

ΣΤ' Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: πεδίο

Η συγγραφή και η επιστημονική επιμέλεια του βιβλίου πραγματοποιήθηκε
υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ
ΟΜΑΔΑ

Μαρία Αγγελιδάκη, Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης-Ψυχολόγος, Διδάκτωρ Παιδαγωγικής

Στυλιανή Παπαμιχαήλ, Κοινωνιολόγος, Επ. Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Αργυρώ Ρέντζου, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ευθύμιος Σταμούλης, Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Ευθαλία Χαλακατέβα, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Αργυρώ Χαροκοπάκη, Κοινωνιολόγος, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ
– ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Σίνος Γκιώκας, Φυσικός

Τέτη Παλαιοθοδώρου, Φιλολόγος

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ
ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
ΕΙΚΟΝΩΝ

Εκδόσεις Πεδίο

Ολυμπία Λιώνη, Γραφικές τέχνες

Εκδόσεις Πεδίο

Όλες οι φωτογραφίες και εικόνες που έχουν χρησιμοποιηθεί στο παρόν διδακτικό εγχειρίδιο προέρχονται από το προσωπικό αρχείο των συγγραφέων ή αγοράστηκαν από την πλατφόρμα shutterstock ή είναι ελεύθερες δικαιωμάτων ή προϊόντα παράγωγα εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης. Οι πίνακες και τα διαγράμματα αποτελούν δημιουργίες των συγγραφέων με τη χρήση εφαρμογών.

**ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ**
ΣΥΛΛΗΨΗ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ
ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

Συγγραφική ομάδα

Connection3 IKE

Λίγα λόγια για το βιβλίο...

Αγαπητές μαθήτριες/Αγαπητοί μαθητές,

Στα χέρια σας κρατάτε το βιβλίο του μαθήματος Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής που θα διδαχθείτε στη Στ΄ τάξη Δημοτικού. Το βιβλίο αυτό έχει δημιουργηθεί με μεγάλη φροντίδα και ιδιαίτερη προσπάθεια από μία ομάδα δασκάλων και άλλων επιστημόνων με εξειδίκευση στα αντικείμενα του μαθήματος, αλλά και με μεγάλη αγάπη για την εκπαίδευση και τα παιδιά!

Την προηγούμενη σχολική χρονιά, είχατε την ευκαιρία να έρθετε σε επαφή με το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, να γνωρίσετε το περιεχόμενό του και να εκτιμήσετε, ελπίζουμε, την αξία του στην καθημερινή μας ζωή ως πολίτες, αλλά και μέλη διαφόρων ομάδων, στις οποίες ζούμε και αναπτυσσόμαστε.

Ο γενικός σκοπός του μαθήματος της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής κι αυτή τη χρονιά, είναι να σας προσφέρει τη δυνατότητα να συμμετέχετε, σε μια μαθησιακή διαδικασία απόκτησης νέων γνώσεων, ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων και καλλιέργειας ενεργής και υπεύθυνης στάσης απέναντι σε θέματα που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες.

Ειδικότερα, το μάθημα χωρίζεται σε τρία θεματικά πεδία, τα οποία συνδέονται με τη ζωή στην οικογένεια, στο σχολείο, στην κοινότητα και στον ευρύτερο χώρο. Η οικογένειά μας είναι η πρώτη κοινωνική ομάδα, στην οποία εντασσόμαστε, είναι ο χώρος που συμβιώνουμε με άτομα με τα οποία έχουμε συγγενικούς και συναισθηματικούς δεσμούς και συνεργαζόμαστε, αναλαμβάνοντας ρόλους και υποχρεώσεις. Η οικογένεια ως κοινωνικός θεσμός, έχει υποστεί πολλές μεταβολές στο πέρασμα των χρόνων, οι οποίες επηρέασαν με τη σειρά τους και τις σχέσεις μεταξύ των μελών, αλλά και το περιεχόμενο των ρόλων τους.

Η επόμενη κοινωνική ομάδα, στην οποία συμμετέχουμε και είναι πολύ σημαντική για τη ζωή μας και το μέλλον μας, είναι το σχολείο. Το σχολείο αποτελεί μια μικρή κοινωνία και μέσα σε αυτό, εκτός από τις γνώσεις που αποκτούμε και τις δεξιότητες που καλλιεργούμε, αναπτύσσουμε νέες κοινωνικές σχέσεις κατά τη συναναστροφή μας με άτομα από διαφορετικά οικογενειακά και κοινωνικο-πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο είναι γεμάτη προκλήσεις. Είναι σημαντικό να αναπτύξουμε και συνεχώς να καλλιεργούμε την ταυτότητα του ενεργού πολίτη, ο οποίος στις σύγχρονες κοινωνίες μετεξελίσσεται και σε ψηφιακό πολίτη. Σε αυτή μας την προσπάθεια, είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις μας, τους κανόνες και τους νόμους της χώρας, στην οποία ζούμε, αλλά και της Ευρωπαϊκής οικογένειας. Τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι εφικτό αν δεν γνωρίζουμε τη λειτουργία των θεσμών, αν δεν σεβόμαστε τις δημοκρατικές αξίες, αν δεν διεκδικούμε τα δικαιώματά μας και αν δεν αναπτύσσουμε δράση για τη βιωσιμότητα και αειφορία των κοινωνιών μας.

Τα τρία θεματικά πεδία, τα οποία αναφέρθηκαν, περιλαμβάνουν πολλές και ποικίλες δραστηριότητες, όπου ατομικά ή μαζί με τους/τις συμμαθητές και συμμαθήτριές σας θα έχετε την ευκαιρία να ανταλλάξετε ιδέες, να προτείνετε, να προβληματιστείτε, αλλά ελπίζουμε και να διασκεδάσετε!

Ευχόμαστε να βρείτε το περιεχόμενο του βιβλίου ενδιαφέρον και να έχετε ένα όμορφο και γεμάτο συναρπαστικές νέες γνώσεις και εμπειρίες μαθησιακό ταξίδι!

Η συγγραφική ομάδα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεματικό Πεδίο Α «Η ζωή στο σπίτι μου»	8
A1. Η οικογένειά μου, η πρώτη κοινωνική ομάδα.....	9
A2. Οικογενειακές ιστορίες.....	12
A3. Οικογενειακές σχέσεις – Ρόλοι – Ευθύνες.....	15
A4. Μεταβολές ρόλων στην οικογένεια.....	17
A5. Τα έμφυλα στερεότυπα.....	20
A6. Ο ελεύθερος χρόνος μου.....	23
A7. Οργανώνοντας τον ελεύθερο χρόνο.....	25
Θεματικό Πεδίο Β «Η ζωή στο σχολείο μου»	28
B1. Δικαίωμα στην εκπαίδευση.....	29
B2. Ένα σχολείο για όλους.....	32
B3. Πολιτισμική ταυτότητα.....	35
B4. Επικοινωνώ και εκφράζομαι.....	38
B5. Επικοινωνώ αποτελεσματικά.....	41
B6. Συγκρούσεις πάντα υπάρχουν.....	44
B7. Επιλύουμε τις συγκρούσεις μας.....	47
B8. Λαμβάνουμε αποφάσεις.....	50
B9. Διλήμματα.....	53
Θεματικό Πεδίο Γ «Η ζωή στην κοινότητα»	56
Γ1. Κράτος και δημοκρατία.....	57
Γ2. Εκλογές – Εξουσίες.....	60
Γ3. Επίπεδα διακυβέρνησης.....	63
Γ4. Κανόνες, νόμοι και πολίτες.....	66
Γ5. Το Σύνταγμα και οι νόμοι.....	69
Γ6. Για επίδοξους πολίτες.....	72
Γ7. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση.....	75
Γ8. Ο Ευρωπαίος πολίτης.....	78
Γ9. Ανθρώπινα δικαιώματα.....	81
Γ10. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη.....	84
Γ11. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης.....	87
Γ12. Το διαδίκτυο κι εγώ.....	90
Γ13. Ψηφιακός πολίτης: Δικαιώματα και υποχρεώσεις.....	92
Γ14. Διαδικτυακός εκφοβισμός.....	95
Λεξικό βασικών όρων.....	98
Βιβλιογραφία.....	99

Στο Θεματικό Πεδίο Α, παρουσιάζεται αναλυτικά η οργάνωση και λειτουργία της οικογένειας, ενός από τους σημαντικότερους διαχρονικά κοινωνικούς θεσμούς. Μέσα από τις δραστηριότητες του θεματικού πεδίου και τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες, θα διαπιστώσετε ότι η οικογένεια κατείχε πάντοτε κεντρική θέση στη ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών, εκπαιδεύοντας τα νεαρά άτομα στην ανάληψη ρόλων και στην υπευθυνότητα, παραχωρώντας την ίδια στιγμή σε αυτά προνόμια και δικαιώματα. Η οικογένεια δεν παραμένει στατική στο χρόνο, αλλά μεταβάλλεται, καθώς αλλάζουν οι κοινωνικές συνθήκες, οι ανάγκες των ανθρώπων και οι απαιτήσεις κάθε εποχής. Εδώ λοιπόν θα διαπιστώσετε ότι στη σύγχρονη κοινωνία, υπάρχουν διαφορετικοί τύποι οικογενειών, ποικιλόμορφα οικογενειακά σχήματα, σε σχέση με το παρελθόν, ενώ σημαντικές είναι και οι αλλαγές που έχουν επέλθει στους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη της οικογένειας σε σχέση με το φύλο τους.

Μέσα από τις ενότητες του Θεματικού Πεδίου Α, θα έχετε την ευκαιρία να μάθετε, να σκεφτείτε, να ανταλλάξετε απόψεις, να προβληματιστείτε, αλλά και να λειτουργήσετε δημιουργικά γύρω από θέματα όπως οι οικογενειακές σχέσεις και οι ρόλοι, τα έμφυλα στερεότυπα και οι κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στις οικογένειες. Η ζωή όμως δεν είναι μόνο ευθύνες και υποχρεώσεις. Περιλαμβάνει και τον πολύτιμο ελεύθερο χρόνο, ένα χρονικό διάστημα της ημέρας, όπου μπορείτε να κάνετε όσα σας ευχαριστούν, σας ξεκουράζουν, σας δίνουν χαρά! Σε αυτό το σημείο, το βιβλίο θα σας βοηθήσει να κατανοήσετε τη μεγάλη σημασία του, όπως και να του δώσετε την αξία που του ταιριάζει!

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη και τις δραστηριότητες του Θεματικού Πεδίου Α, αναμένεται να είστε σε θέση να:

Λέξεις-κλειδιά:

οικογενειακά σχήματα,
τύποι οικογενειών,
έμφυλα στερεότυπα,
μεταβολή ρόλου,
πολιτισμικές διαφορές,
ελεύθερος χρόνος

- ✓ προσδιορίζετε την έννοια της οικογένειας και να περιγράφετε τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας
- ✓ περιγράφετε τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, στην οργάνωση και στη λειτουργία της οικογένειας καθώς και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου
- ✓ αναγνωρίζετε τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες
- ✓ εξετάζετε τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου, καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια
- ✓ εντοπίζετε τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές
- ✓ αναγνωρίζετε τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της ισορροπημένης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας
- ✓ Συνδέετε τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία.

A1. Η οικογένειά μου, η πρώτη κοινωνική ομάδα

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τον θεσμό της οικογένειας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να προσδιορίζεις τι είναι μια οικογένεια, τι μας προσφέρει και γιατί είναι σημαντική.
- Να ανακαλύψεις τη διαδρομή του θεσμού της οικογένειας στον χρόνο και πώς μεταβάλλεται.

Δραστηριότητα 1

«Χαρακτηριστικά μιας οικογένειας»

Γράψε στον παρακάτω χάρτη ποια πιστεύεις ότι είναι τα κύρια χαρακτηριστικά μιας οικογένειας.

οικογένεια

Δραστηριότητα 2

«Η δική μου οικογένεια»

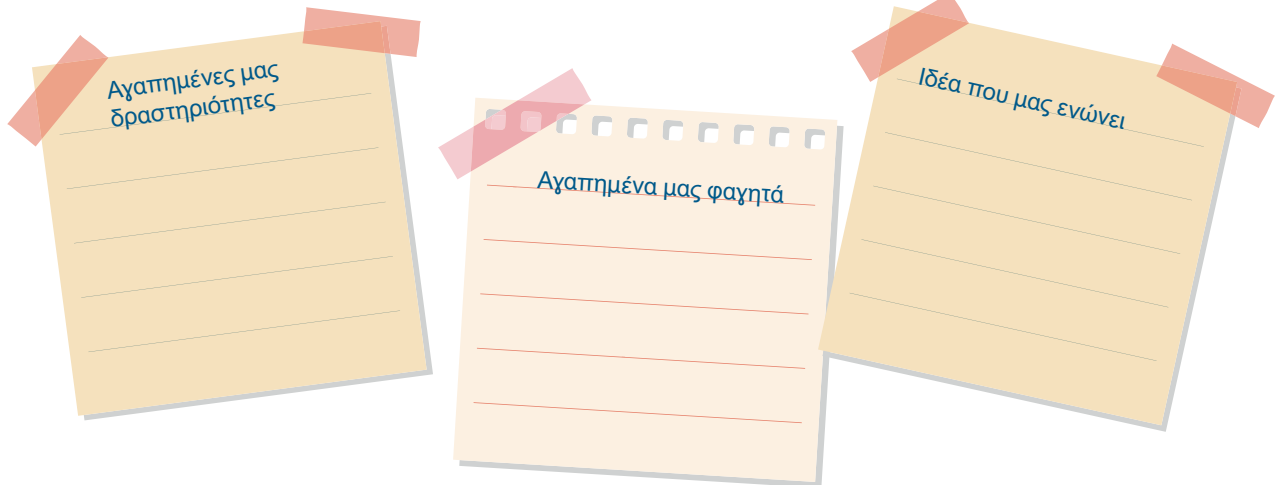
Τι σημαίνει για εσένα οικογένεια;

Για τον κάθε άνθρωπο, η οικογένεια σημαίνει κάτι διαφορετικό. Σκέψου τι σημαίνει για σένα η οικογένειά σου. Τι σου προσφέρει; Συμπλήρωσε τον παρακάτω χάρτη και στη συνέχεια ανακοίνωσε τις απόψεις σου στην ολομέλεια της τάξης.

Η οικογένειά μου

Όνομα:	
Μέλη:	
Μένουμε:	
Καταγόμαστε:	

Αστεία πράγματα που μας έχουν συμβεί

Δραστηριότητα 3

«Η οικογένεια στον χρόνο»

Διάβασε τα ιστορικά στοιχεία για την εξέλιξη της οικογένειας στον χρόνο και αριθμήσε τις εικόνες.

Σε ποια περίοδο της ιστορίας θα ήθελες να ζεις ως παιδί και ως ενήλικας;

.....

.....

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

Προϊστορική εποχή

Στις προϊστορικές κοινωνίες δεν υπήρχε η ιδέα του ζευγαριού, της οικογένειας. Άνδρες και γυναίκες μοιράζονται τις δουλειές, οι άνδρες ασχολούνται κυρίως με το κυνήγι και οι γυναίκες με τη φροντίδα των παιδιών.

Ο πρώτος ανθρώπινος οικισμός

Ο πρώτος οικισμός εμφανίζεται 10.000 χρόνια π.Χ. Δημιουργείται το πρώτο κοινωνικό σύστημα για το ζευγάρι με σαφή διαχωρισμό του άνδρα από τη γυναίκα και θεωρείται η αρχή της καταπίεσης των γυναικών, καθώς η γυναίκα απομονώνεται στο σπίτι.

Ελληνορωμαϊκός πολιτισμός

Τα πολλά χρόνια του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού που ακολούθησαν, χαρακτηρίζονται από συνεχείς και αιματηρούς πολέμους. Αυτά τα χρόνια, ο χώρος όπου κινούνται οι γυναίκες μέσα στο σπίτι είναι οριοθετημένος και ονομάζεται γυναικωνίτης. Οι γυναίκες ζουν εκεί με τους σκλάβους και τα παιδιά.

Μεσαίωνας

Στη Δύση του 13ου μ.Χ. αιώνα, η Εκκλησία επιβάλλει τους δικούς της κανόνες. Ο χριστιανικός γάμος διαρκεί για όλη τη ζωή του ζευγαριού, καθώς απαγορεύεται το διαζύγιο.

Βιομηχανική επανάσταση-τέλος 19ου αιώνα

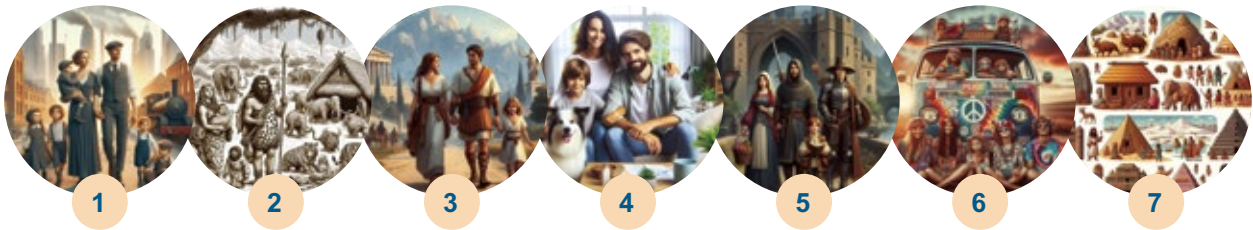
Οι άνδρες εργάζονται σκληρά στα νέα εργοστάσια και απολαμβάνουν τα προνόμια των κοινωνικών συναναστροφών, ενώ οι γυναίκες παραμένουν εντός του σπιτιού και ασχολούνται με τα παιδιά και το νοικοκυριό.

20ός αιώνας

Επέρχεται το τέλος των προαποφασισμένων γάμων και τη θέση τους παίρνει η επιλογή συντρόφου από έρωτα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 αναπτύσσονται κοινωνικά κινήματα τα οποία αμφισβητούν τα παραδοσιακά μοντέλα οικογένειας. Βάσει νόμου, ο σύζυγος δεν είναι πλέον ο αρχηγός της οικογένειας. Άνδρας και γυναίκα είναι ισότιμοι. Και οι δύο σύζυγοι έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν διαζύγιο.

21ος αιώνας-σήμερα

Σήμερα τα νέα ζευγάρια αποφασίζουν να κάνουν παραδοσιακό θρησκευτικό γάμο ή πολιτικό γάμο, να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης ή απλώς να συγκατοικήσουν, να αποκτήσουν ή όχι παιδιά. Υπάρχει ένα πλήθος επιλογών και πολλά και διαφορετικά οικογενειακά σχήματα.

Ο θεσμός της οικογένειας, ο γάμος και το σύμφωνο συμβίωσης

Η οικογένεια αποτελεί την πρωταρχική **κοινωνική ομάδα** στην οποία ανήκει ένα άτομο. Δεν είναι μια απλή ομάδα, αλλά η πιο σπουδαία της ζωής μας, καθώς μέσα σε αυτή αναπτύσσονται δυνατές συναισθηματικές σχέσεις και τα νέα μέλη μιας κοινωνίας αναλαμβάνουν τους πρώτους ρόλους τους. Η σημασία του ρόλου της οικογένειας στην κοινωνία αναγνωρίζεται και από το κράτος, το οποίο μέσα από νόμους φροντίζει για την ομαλή λειτουργία της και την προστασία και ενίσχυσή της. Το σύνολο των νομικών κανόνων που αφορούν στις οικογενειακές σχέσεις, τις σχέσεις δηλαδή που διαμορφώνονται και αναπτύσσονται στο πλαίσιο της οικογένειας αποτελούν το **Οικογενειακό Δίκαιο** μίας χώρας.

Συμπληρωματικός θεσμός της οικογένειας είναι ο γάμος. Πρόκειται για έναν θεσμό, ο οποίος προσδιορίζεται ως η κοινωνικά αναγνωρισμένη ένωση δύο προσώπων με σκοπό τη δημιουργία απογόνων. Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι γάμου: Ο **θρησκευτικός γάμος** που τελείται στην εκκλησία από ιερέα και ο **πολιτικός γάμος** που τελείται στο δημαρχείο από τον δήμαρχο. Τα τελευταία χρόνια, τα ζευγάρια επιλέγουν να μη συνάψουν κανέναν από τους παραπάνω τύπους γάμου, αλλά «σύμφωνο συμβίωσης», που υπογράφουν παρουσία συμβολαιογράφου. Σε πολλές σύγχρονες χώρες, ο πολιτικός γάμος και το σύμφωνο συμβίωσης μπορεί να αφορά και ζευγάρια του ίδιου φύλου.

Α2. Οικογενειακές ιστορίες

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τη διαφορετικότητα στην οικογένεια.

Μαθησιακοί στόχοι

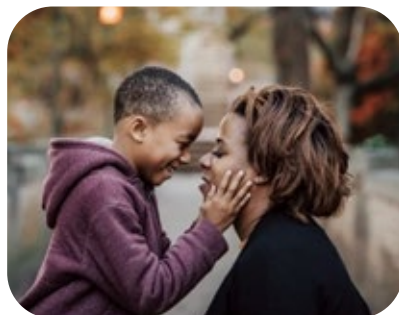
- Να περιγράφεις τα χαρακτηριστικά και τις μορφές της σύγχρονης οικογένειας.
- Να αναγνωρίζεις τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα στις οικογένειες.

Δραστηριότητα 1

«Πώς αλλάζει η ιστορία;»

Διάλεξε μία από τις οικογένειες των παρακάτω εικόνων και συμπλήρωσε ξανά τα κενά της αρχικής ιστορίας.

Οι παρακάτω φωτογραφίες πιστεύεις ότι απεικονίζουν οικογένειες; Συζητήστε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

Αξίζει να διαβάσεις

Οικογένεια είναι κοινωνική ομάδα, τα μέλη της οποίας συνδέονται με δεσμούς αίματος, αγχιστείας, γάμου ή υιοθεσίας, ζουν μαζί, συνεργάζονται οικονομικά και φροντίζουν τους απογόνους τους... Πρόκειται για μια συνεκτική ομάδα ανθρώπων που νοιάζονται και σέβονται ο ένας τον άλλον (Hughes, & Kroehler, 2014: 418).

Δραστηριότητα 2

«Μα τι συνιστά, αλήθεια, μια οικογένεια;»

Γράψε έναν δικό σου ορισμό και σύγκρινέ τον με τον κοινωνιολογικό ορισμό της οικογένειας.

Ο δικός μου ορισμός

Οικογένεια είναι κοινωνική ομάδα, τα μέλη της οποίας συνδέονται με δεσμούς αίματος, αγχιστείας, γάμου ή υιοθεσίας, ζουν μαζί, συνεργάζονται οικονομικά και φροντίζουν τους απογόνους τους. Πρόκειται για μια συνεκτική ομάδα ανθρώπων που νοιάζονται και σέβονται ο ένας τον άλλον.

Δραστηριότητα 3

«Οι οικογένειες δεν έχουν μόνο διαφορετικές ιστορίες αλλά και διαφορετικές μορφές»

Οικογενειακά
σχήματα

ΜΟΡΦΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Πυρηνική οικογένεια

Μικρή μονάδα που προκύπτει από τη σχέση δύο προσώπων, που μέσω κυρίως του γάμου συνδέονται νόμιμα μεταξύ τους ως σύζυγοι. Η πυρηνική οικογένεια δημιουργείται όταν το ζευγάρι αποκτήσει ένα τουλάχιστον παιδί.

Εκτεταμένη οικογένεια

Οικογένεια στην οποία συμβιώνουν περισσότερες από μία γενιές γονιών μαζί με τα παιδιά τους.

Πατριαρχική οικογένεια

Τον ρόλο του αρχηγού της οικογένειας επιτελεί είτε ο πρεσβύτερος άνδρας είτε ο πατέρας.

Μητριαρχική οικογένεια

Άσκηση της εξουσίας από τις γυναίκες.

Ισότιμη οικογένεια

Οι δύο σύζυγοι ασκούν ίση επιρροή και έχουν την ίδια εξουσία.

Άτεκνο ζευγάρι

Ζευγάρι χωρίς παιδιά.

Ανασυσταμένη οικογένεια

Ένας ή και οι δύο σύζυγοι διαζευγμένοι ή χήροι, ή άγαμοι γονείς που δημιουργούν με ένα άλλο άτομο νέα οικογένεια.

Μονογονεϊκή οικογένεια

Ένας γονέας, μητέρα ή πατέρας και το/τα παιδί/παιδιά του.

- Άγαμος γονέας και παιδί (γονέας με παιδί εκτός γάμου)
- Χήρος γονέας και παιδί/παιδιά
- Διαζευγμένος γονέας και παιδί/παιδιά

Πολύτεκνη οικογένεια

Οικογένεια με πάνω από τρία παιδιά.

Οικογένεια ομόφυλων ζευγαριών

Οι σύζυγοι ανήκουν στο ίδιο φύλο.

Χωλή οικογένεια

Οι σύζυγοι ζουν χωριστά για μεγάλα διαστήματα (ναυτικοί, μετανάστες κ.λπ.).

Η δική σου;

Σκέψου μερικές οικογένειες που γνωρίζεις. Σε ποια μορφή ανήκουν;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Το χαρακτηριστικό των σχημάτων της οικογένειας

A3. Οικογενειακές σχέσεις – Ρόλοι – Ευθύνες

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη μιας οικογένειας και τις σχέσεις που αναπτύσσονται.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να προσδιορίζεις τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειάς σου.
- Να αναγνωρίζεις την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας.

Δραστηριότητα 1

«Οι ευθύνες μου στο σπίτι»

Συζητήστε για τις ευθύνες που αναλαμβάνετε καθημερινά στο σπίτι.

Η υπευθυνότητα είναι μια λέξη που χρησιμοποιείται συχνά για τα παιδιά και τους ενήλικες, αλλά τι σημαίνει πραγματικά; Το να είσαι υπεύθυνος και υπεύθυνη σημαίνει να κάνεις τα πράγματα που έχεις αναλάβει να κάνεις και να αποδέχεσαι τις συνέπειες των πράξεών σου, είτε θετικές είτε αρνητικές.

Δραστηριότητα 2

«Δουλεύουμε μαζί σαν μια καλοκουρδισμένη μηχανή»

Σκέψου τις ευθύνες των μελών της οικογένειάς σου, συμπεριλαμβανομένων και των δικών σου ευθυνών, κατά τη διάρκεια μίας τυπικής ημέρας. Στο πλαίσιο αυτό κατάγραψε τις εργασίες που γίνονται και σύνδεσέ τις με το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που τις αναλαμβάνουν.

Συνέντευξη με μέλος της οικογένειας

Μητέρα

Πατέρας

Αδέλφια

Εγώ

Δραστηριότητα 3

«Αν δεν μπορείς, τότε τι κάνουμε;»

Σκέψου τι θα γινόταν αν κάποιος από τα μέλη της οικογένειας δεν ανταποκρινόταν στον ρόλο και στις ευθύνες του. Διάβασε το παρακάτω υποθετικό σενάριο.

Ένας από τους γονείς σου έχει αναλάβει να σε πηγαίνει με το αυτοκίνητο σε μία δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου σου, δύο απογεύματα την εβδομάδα. Επίσης, έχει αναλάβει να κάνει μία φορά την εβδομάδα τα ψώνια στο σουπερμάρκετ και να μαγειρεύει τρία βράδια την εβδομάδα για την οικογένεια. Όλα βαίνουν καλώς και είναι πολύ συνεπής σε ό,τι έχει αναλάβει, ώσπου προκύπτει μια σοβαρή ανάγκη στην εργασία του/της και πρέπει να παραμένει στον χώρο εργασίας μέχρι αργά ολόκληρη την εβδομάδα, αλλά και να εργαστεί και το Σαββατοκύριακο. Ξαφνικά, όλα όσα είχε αναλάβει μένουν σε εκκρεμότητα. Ποιος θα σε πάει στη δραστηριότητά σου, ποιος θα γεμίσει τα ράφια και το ψυγείο με είδη ανάγκης, ποιος θα ετοιμάζει το δείπνο;

Θα ήσουν πρόθυμος ή πρόθυμη να αναλάβεις μερικές από τις ευθύνες που δεν καλύπτονται; Αν ναι, ποιες; Αν όχι, γιατί;

Έχει συμβεί κάτι παρόμοιο στην οικογένειά σου; Πώς το αντιμετωπίσατε; Μοιράσου την εμπειρία σου με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σου.

Ανάληψη κοινωνικών ρόλων: Το «διαβατήριο» για την κοινωνική μας ζωή

Από τη στιγμή της γέννησής μας, καταλαμβάνουμε διάφορες κοινωνικές θέσεις: το παιδί μιας οικογένειας, το αγόρι ή το κορίτσι, ο μαθητής/η μαθήτρια, ο φίλος/η φίλη κ.ο.κ. Μέσω μιας διαδικασίας μάθησης των κοινωνικών κανόνων, που ονομάζεται **κοινωνικοποίηση**, το άτομο αναλαμβάνει διάφορους κοινωνικούς ρόλους. Αποκτά την αίσθηση ευθύνης ως προς τις δραστηριότητες που αναλαμβάνει, ως προς τη συμπεριφορά του, μαθαίνει ποια είναι τα καθήκοντα, οι υποχρεώσεις του, αλλά και τα δικαιώματά του σε σχέση με τους κοινωνικούς του ρόλους. Μέσα από την ανάληψη αυτών των ρόλων αναπτύσσονται και οι κοινωνικές μας σχέσεις.

Ο ρόλος ενός ατόμου είναι απάντηση στους ρόλους των άλλων. Η πολυπλοκότητα των σύγχρονων κοινωνιών δημιουργεί για το άτομο πλήθος κοινωνικών ρόλων. Οι ρόλοι που καλούνται να αναλάβουν τα άτομα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους διαφοροποιούνται από μια κοινωνία σε μια άλλη, όπως είναι φυσικό. Προσδιορίζονται από κοινωνικούς κανόνες (π.χ. σχολικοί κανόνες: προσδιορίζουν τον ρόλο του μαθητή και της μαθήτριας, νόμοι: προσδιορίζουν τον ρόλο του πολιτικού όντος) και προσαρμόζονται με βάση την προσωπικότητα κάθε ατόμου. Η ελευθερία στην προσαρμογή του κοινωνικού ρόλου στην προσωπικότητά μας εξαρτάται από την κάθε κοινωνία.

A4. Μεταβολές ρόλων στην οικογένεια

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τους μεταβαλλόμενους ρόλους στην οικογένεια.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να εξετάζεις τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου μέσα στην οικογένεια, καθώς μεγαλώνει.
- Να εντοπίζεις και να διακρίνεις τις αλλαγές στη θέση και στον ρόλο του παιδιού μέσα στην οικογένεια από τις παλαιότερες στις σύγχρονες κοινωνίες.

Στάδια ηλικίας και μεταβολή ρόλων

Δραστηριότητα 1

«Κάτι αλλάζει στην οικογένεια...»

Με την ομάδα σας, επιλέξτε και συζητήστε μία από τις ακόλουθες περιπτώσεις. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας στα ερωτήματα και παρουσιάστε τες στην ολομέλεια της τάξης.

1η περίπτωση: Η έλευση ενός νέου μέλους στην οικογένεια

Η Μαρίνα και ο Αλέξανδρος έχουν δύο παιδιά, τον Μάριο, ηλικίας 8 ετών, και ένα νεογέννητο κοριτσάκι 2 μηνών. Με την έλευση του νέου μέλους της οικογένειας, τα πράγματα δεν είναι όπως πριν...

- Τι αλλαγές νομίζετε ότι έχουν γίνει στη ζωή της οικογένειας;

.....

.....

- Πώς μπορεί να βοηθήσει το κάθε μέλος για να μπορέσει καλύτερα να οργανωθεί η οικογένεια, αλλά και για να προστατέψει το νέο μέλος;

.....

.....

2η περίπτωση: Η ενηλικίωση ενός μέλους στην οικογένεια

Η οικογένεια της Νίκης είναι πολύ χαρούμενη! Ο αδελφός της, ο Πάνος, είναι πλέον φοιτητής στο Τμήμα Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών, κάτι το οποίο ήθελε πολύ και τελικά το κατάφερε! Ο Πάνος ανυπομονεί να ξεκινήσει τα μαθήματά του στο πανεπιστήμιο, αλλά η φοίτησή του θα σημάνει και την αποχώρησή του από το σπίτι της οικογένειάς του στην Αθήνα. Ήδη με τη βοήθεια των γονιών του, έχει νοικιάσει ένα μικρό σπίτι στην Πάτρα, όπου θα μένει όσο διαρκέσουν οι σπουδές του. Η Νίκη χαίρεται για τον αδελφό της, αλλά σκέφτεται ότι θα της λείψει και ότι θα αλλάξει η καθημερινότητα στην οικογένειά τους...

- Ποιες αλλαγές νομίζετε ότι θα υπάρξουν στη ζωή της οικογένειας;

.....

.....

Θεματικό Πεδίο Α Η ζωή στο σπίτι μου

- Ποιες αλλαγές νομίζετε ότι θα υπάρξουν στην καθημερινότητα της Νίκης; Θα αναλάβει νέους ρόλους και ευθύνες, και αν ναι, τι θα αφορούν;

.....

.....

3η περίπτωση: Η απουσία ενός μέλους της οικογένειας

Ο Ανδρέας ψάχνει εδώ και χρόνια εργασία πάνω στο αντικείμενό του, χωρίς επιτυχία, γεγονός που δυσκολεύει την οικογένεια οικονομικά, καθώς ζουν μόνο με τον μισθό της Μυρσίνης. Μία μέρα, ο Ανδρέας ανακοινώνει στην οικογένειά του ότι του έγινε μία πολύ καλή πρόταση εργασίας, μόνο που η θέση εργασίας είναι σε μια μεγάλη κατασκευαστική εταιρεία στη Ρουμανία. Αν δεχθεί τη θέση, θα πρέπει να λείπει από το σπίτι τα επόμενα δύο χρόνια. Όλοι στην οικογένεια είναι προβληματισμένοι για το αν θα πρέπει ο Ανδρέας να δεχτεί τη θέση, αλλά τελικά αποφασίζουν ότι θα πρέπει να μη χάσει την ευκαιρία...

- Ποιες αλλαγές νομίζετε ότι θα υπάρξουν στη ζωή της οικογένειας;

.....

.....

- Πώς μπορεί να βοηθήσει το κάθε μέλος για να μπορέσει καλύτερα να οργανωθεί η οικογένεια τώρα που θα λείπει ο πατέρας;

.....

.....

Αξίζει να διαβάσεις

Οι μεταβολές των ρόλων και των ευθυνών καθώς μεγαλώνουμε

Σε όλη τη διάρκεια της ζωής μας, ανάλογα με την ηλικία μας, αναλαμβάνουμε διαφορετικούς ρόλους, οι οποίοι συνεπάγονται και διαφορετικές ευθύνες. Καθώς μεγαλώνουμε, οι ευθύνες μας αυξάνονται και οι ρόλοι μας γίνονται περισσότερο πολύπλοκοι. Όπως γίνονται και μεγαλύτερες οι απαιτήσεις των άλλων από εμάς! Στη βρεφική ηλικία, ο ρόλος και οι ευθύνες του βρέφους είναι περιορισμένες, καθώς χρειάζεται τη φροντίδα και την προστασία των γονιών του και δεν έχει αναπτυγμένες πολλές ικανότητες, όπως να μιλάει, να περπατάει, να λειτουργεί αυτόνομα. Στην παιδική ηλικία, οι ευθύνες περιστρέφονται γύρω από το σχολείο και τις σχολικές εργασίες, τη φροντίδα της ατομικής υγιεινής, την τακτοποίηση του δωματίου, τον σεβασμό στους κανόνες της οικογένειας και του σχολείου κ.λπ. Στην εφηβική ηλικία, το άτομο γίνεται πιο ανεξάρτητο, περισσότερο υπεύθυνο και αναλαμβάνει περισσότερες ευθύνες σε σχέση με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, όπως να εκτελεί συγκεκριμένες εργασίες (πλύσιμο, μαγείρεμα, τακτοποίηση σπιτιού, φροντίδα κατοικίδιου, ψώνια κ.ά.). Στην ενήλικη ζωή οι ρόλοι πολλαπλασιάζονται και μαζί τους και οι ευθύνες. Το άτομο μπορεί να εργάζεται, να διαχειρίζεται τα οικονομικά του, να φροντίζει άλλα άτομα, να συμμετέχει σε πολλές και διαφορετικές ομάδες.

Δραστηριότητα 2

«Ο ρόλος του παιδιού στην οικογένεια στο χτες και στο σήμερα»

Διάβασε το παρακάτω λογοτεχνικό απόσπασμα.

Τον πατέρα, εμείς τα παιδιά τον φοβούμασταν πάρα πολύ, για να μπορούμε και να τον αγαπούμε. Τον τρέμαμε. Σαν έμπαινε ο πατέρας στο σπίτι, τσιμουδιά δεν ακούονταν στο σπουδαστήριο, όσο μικρά ή μεγάλα και αν ήμασταν. Αν τύχαινε και βρισκόμαστε στην είσοδο για να δούμε την ώρα ή για καμιά δουλειά, την ώρα που άνοιγε ο πατέρας με το κλειδί του και έμπαινε, πηγαίναμε φρόνιμα και τον χαιρετούσαμε (δεν μας φιλούσε, απλώς μας χαιρετούσε μ' ένα: «Ε, κάτι εδώ; Πες να σερβίρουν γρήγορα, βιάζομαι»). Και φεύγαμε βιαστικά, μη μας βρει κανένα ψεγάδι...

...Οι μπάτσοι στο πρόσωπο ήταν συχνοί, δίνονταν εύκολα και θυμούμαι ακόμα τώρα το αίσθημα της ντροπής, του εξευτελισμού, όσο και της ζάλης που ακολουθούσε κάθε μπατσιά, που πηγαινόεφερε το μυαλό μας. Μας μπάτσιζε ο πατέρας κάποτε, αλλά σπανιότερα από τη μητέρα, που ζούσε περισσότερο στο σπίτι και τιμωρούσε συνεπώς συχνότερα και ευκολότερα...

Π. Δέλτα, *Πρώτες ενθυμήσεις*, Ερμής

Ο ρόλος του παιδιού στον χρόνο

Γράψε τέσσερα συναισθήματα που θα ένιωθες αν ζούσες ως παιδί τότε, στην οικογένεια του διηγήματος, και τέσσερα συναισθήματα που νιώθεις τώρα στη δική σου οικογένεια.

Τι άλλαξε, πιστεύεις, από τότε μέχρι σήμερα;

Παρελθόν

Παρόν

Αξίζει να διαβάσεις

Οι μεταβολές του ρόλου του παιδιού στην οικογένεια στον χρόνο

Μεταβολές στους ρόλους των μελών μιας οικογένειας δεν συμβαίνουν μόνο καθώς μεγαλώνουμε, αλλά και καθώς οι κοινωνίες αλλάζουν και εξελίσσονται. Για παράδειγμα, οι ρόλοι της μητέρας, του πατέρα και των παιδιών έχουν αλλάξει με το πέρασμα των χρόνων. Στις παλαιότερες κοινωνίες, τα παιδιά, από πολύ νωρίς εργαζόνταν για να βοηθήσουν οικονομικά την οικογένεια. Επίσης, δεν είχαν καθόλου ή πολύ μικρή εκπαίδευση (κυρίως τα αγόρια) και μάθαιναν δίπλα στους ενήλικες πώς να εκτελούν μια εργασία ή να φροντίζουν το νοικοκυριό (κυρίως τα κορίτσια). Οι οικογένειες είχαν πολλά παιδιά, συνήθως το μεγαλύτερο φρόντιζε τα μικρότερα και όλα μαζί αναλάμβαναν από πολύ νωρίς πολλές ευθύνες. Οι σύγχρονες κοινωνίες χαρακτηρίζονται ως «παιδοκεντρικές», γιατί τα παιδιά προστατεύονται από την κοινωνία και την πολιτεία, και η οικογένεια δίνει προτεραιότητα στη φροντίδα, αλλά και στην εκπαίδευση των παιδιών για την επιτυχή ένταξή τους στην κοινωνία.

Α5. Τα έμφυλα στερεότυπα

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τους ρόλους που αναλαμβάνουμε σε σχέση με το φύλο μας, για την ύπαρξη ή όχι διαφοροποιήσεων και για τα αίτιά τους.

Μαθησιακός στόχος

- Να εντοπίζεις τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές.

Δραστηριότητα 1

«Φύλο και χαρακτηριστικά – Μάντεψε!»

Ορισμένα χαρακτηριστικά θεωρούνται θηλυκά, δηλαδή ότι ταιριάζουν περισσότερο στα κορίτσια και στις γυναίκες, ενώ άλλα πιο αρρενωπά, δηλαδή ταιριάζουν περισσότερο στα αγόρια και στους άνδρες. Παρακάτω θα βρεις μερικά χαρακτηριστικά. Αντίγραφέ τα στη στήλη με το φύλο που πιστεύεις ότι ταιριάζουν καλύτερα. Δούλεψε όσο πιο γρήγορα μπορείς, χωρίς να το σκέφτεσαι πολύ.

Τα επαγγέλματα και οι δουλειές ΔΕΝ έχουν φύλο!

ανεξάρτητος/η

χρησιμοποιεί περισσότερο τη λογική

υπάκουος/η

σκληρός/ή

συναισθηματικός/ή

δραστήριος/α

φροντίζει τους άλλους

τολμηρός/ή

ευγενικός/ή

σοβαρός/ή

παίρνει αποφάσεις γρήγορα

υπεύθυνος/η

φιλόδοξος/η

θέλει να έχει τον έλεγχο

καλός/ή στην επικοινωνία

Αγόρι/άνδρας	Κορίτσι/γυναίκα	Ανεξαρτήτως φύλου

Στη συνέχεια, σύγκρινε τις απαντήσεις σου με αυτές των συμμαθητών και των συμμαθητριών σου. Υπάρχουν διαφορές; Πού νομίζεις ότι οφείλονται;

Δραστηριότητα 2

«Εσύ σε ποια πλευρά στέκεσαι;»

Σηκωθείτε και σταθείτε στη μέση της τάξης. Η αίθουσα χωρίζεται σε δύο πλευρές. Η μία πλευρά της αίθουσας ονομάζεται γραμμή συμφωνίας και η άλλη πλευρά γραμμή διαφωνίας. Ο δάσκαλος ή η δασκάλα σας θα διαβάσει μερικές προτάσεις. Κάθε φορά που ακούτε μία πρόταση θα μετακινείστε στη γραμμή συμφωνίας ή στη γραμμή διαφωνίας, ανάλογα με το αν συμφωνείτε ή αν διαφωνείτε με αυτό που ακούγεται από τον δάσκαλο ή τη δασκάλα. Θα πρέπει να διατυπώσετε την άποψή σας για να δικαιολογήσετε την επιλογή σας να τοποθετηθείτε στη μία ή την άλλη γραμμή.

Μια
προσωπική
σου ιστορία

Δηλώσεις-προτάσεις

- Τα κορίτσια τα καταφέρνουν καλύτερα στο σχολείο απ' ό,τι τα αγόρια.
- Τα αγόρια δεν τα καταφέρνουν στις δουλειές του σπιτιού, σε αντίθεση με τα κορίτσια.
- Οι άνδρες τα καταφέρνουν καλύτερα από τις γυναίκες στις Νέες Τεχνολογίες.
- Οι γυναίκες πρέπει να ασχολούνται περισσότερο από τους άνδρες με τη φροντίδα των παιδιών.
- Οι άνδρες πρέπει να ασχολούνται περισσότερο από τις γυναίκες με το επάγγελμα και την καριέρα τους.
- Τα αγόρια είναι καλύτερα από τα κορίτσια στα μαθηματικά.
- Τα κορίτσια είναι καλύτερα από τα αγόρια στα καλλιτεχνικά μαθήματα.
- Υπάρχουν γυναικεία και ανδρικά αθλήματα.
- Υπάρχουν επαγγέλματα που ταιριάζουν περισσότερο στις γυναίκες απ' ό,τι τους άνδρες (δασκάλα, νοσοκόμα, καθαρίστρια κ.λπ.).
- Οι άνδρες και οι γυναίκες είναι ίσοι και έτσι πρέπει να αντιμετωπίζονται.
- Το φύλο μας δεν πρέπει να επηρεάζει τις επιλογές μας.

Δραστηριότητα 3

«Γράψε το παραμύθι αλλιώς, Η Σταχτοπούτα»

Η Σταχτοπούτα ήταν μια πολύ όμορφη κι ευγενική κοπέλα. Είχε όμως μια κακή μηριά με δύο κόρες που την υποχρέωναν να δουλεύει σκληρά σαν υπηρέτρια. Όταν η κακή μηριά προσπάθησε να εμποδίσει τη Σταχτοπούτα να πάει στον χορό που θα γινόταν στο παλάτι, η καλή νεράιδα τη βοήθησε και κατόρθωσε να χορέψει με τον πρίγκιπα και να γίνει η εκλεκτή της καρδιάς του.

*Η Σταχτοπούτα, Κρυφτούλι με τα Παραμύθια Νο 2,
εκδόσεις Χάρτινη Πόλη.*

Μπορείς να εντοπίσεις έμφυλα στερεότυπα στο παραμύθι;

Συζητήστε το σε μια ομάδα και στη συνέχεια γράψτε την ιστορία του παραμυθιού αλλιώς, δηλαδή στη θέση του νεαρού κοριτσιού, της Σταχτοπούτας, βάλτε ένα νεαρό αγόρι.

Για να βοηθηθείτε, σκεφτείτε ποιο θα ήταν το όνομά του, ποια τα εξωτερικά του χαρακτηριστικά, αν θα υπήρχε νεράιδα-νονά και σε τι θα τον βοηθούσε, κ.ά. Πώς θα τελείωνε το παραμύθι;

Μπορείτε επίσης να ζωγραφίσετε τον ήρωά σας και να περιγράψετε στοιχεία του χαρακτήρα του.

Στο τέλος, παρουσιάστε όλες οι ομάδες το παραμύθι με τον νέο σας ήρωα.

Αξίζει να διαβάσεις

Τα έμφυλα στερεότυπα

Η λέξη «στερεότυπο» αναφέρεται στις γενικευμένες, συχνά υπεραπλουστευμένες και λανθασμένες εικόνες, απόψεις, στάσεις που έχουμε για μια ομάδα ανθρώπων, οι οποίες υποστηρίζουν ότι όλα τα μέλη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά, χωρίς οι ατομικές διαφορές να λαμβάνονται υπόψη.

Τα έμφυλα στερεότυπα αφορούν τα στερεότυπα που υπάρχουν για το φύλο. Ένα στερεότυπο φύλου είναι η ιδέα ή η προσδοκία ότι όλα τα κορίτσια μοιάζουν πολύ και όλα τα αγόρια μοιάζουν πολύ, με μικρές ατομικές διαφορές. Τα άτομα μαθαίνουν τους ρόλους τους, κοινωνικοποιούνται, ανάλογα με το φύλο τους. Για παράδειγμα, ένα στερεότυπο φύλου είναι αν πούμε: «Η Κατερίνα θα είναι καλύτερη από τον Γιάννη στη φύλαξη παιδιών, γιατί είναι κορίτσι». Στα έμφυλα στερεότυπα στηρίζεται εάν ένα βιβλίο, παιχνίδι ή εργαλείο περιγράφεται ή προορίζεται «για αγόρια» ή «για κορίτσια» (για παράδειγμα, ένα παιχνίδι-εργαστήριο Χημείας μόνο με εικόνες αγοριών πάνω του ή ένα παιχνίδι με κουζινικά που απεικονίζει μόνο κορίτσια να παίζουν με αυτό). Τα έμφυλα στερεότυπα προβάλλονται συνήθως από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά βλέπουμε να υπάρχουν και στην οικογένεια, στο σχολείο και σε άλλες κοινωνικές μας σχέσεις.

Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι το «φύλο» είναι κάτι περισσότερο από τις βιολογικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Είναι ο τρόπος που μαθαίνουμε να αντιλαμβανόμαστε τι σημαίνει για την κοινωνία που ζούμε να είσαι αγόρι ή κορίτσι, πώς περιμένουν οι άλλοι να συμπεριφερόμαστε βάσει του φύλου μας, ποιους ρόλους αναλαμβάνουμε κ.λπ.

Τα έμφυλα στερεότυπα μπορεί να μας ασκούν μεγάλη πίεση και να μας δημιουργούν δυσφορία ή να μας στερούν ευκαιρίες προσωπικής ανάπτυξης και ισότιμης αντιμετώπισης.

A6. Ο ελεύθερος χρόνος μου

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τον ελεύθερο χρόνο. Εδώ θα δούμε τις δραστηριότητες με τις οποίες επιλέγουμε να ασχοληθούμε στον ελεύθερο χρόνο μας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αναγνωρίζεις την αξία του ελεύθερου χρόνου για μια ισορροπημένη ζωή και να τον αξιοποιείς με τέτοιον τρόπο ώστε να αναπτύσσεις δεξιότητες και κοινωνικές σχέσεις.
- Να θεωρείς και να διεκδικείς τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμά σου.

Δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου: τι μου προσφέρουν;

Δραστηριότητα 1

«Πώς αξιοποιώ τον ελεύθερο χρόνο μου»

Βήμα 1ο: Σκέψου τι κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου.

.....

.....

.....

.....

.....

Βήμα 2ο: Χωριστείτε σε ομάδες.

Με τη σειρά του ο καθένας και η καθεμία από εσάς παρουσιάστε με τι ασχολείστε στον ελεύθερο χρόνο σας. Ο/Η εκπρόσωπος της ομάδας καταγράφει όλα όσα αναφέρονται.

Βήμα 3ο: Επιστρέψτε στην ολομέλεια της τάξης. Ο/Η εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει τις δραστηριότητες που αναφέρθηκαν ότι κάνουν τα μέλη της ομάδας του/της στον ελεύθερο χρόνο τους.

Θυμήσου

Είναι σημαντικό να μιλήσετε όλοι και όλες για το τι κάνετε στον ελεύθερο χρόνο σας!

Δραστηριότητα 2

«Βρες τα χαρακτηριστικά σου!»

Στον παρακάτω πίνακα θα βρεις κάποια χαρακτηριστικά προσωπικότητας. Σημείωσε εκείνα που θεωρείς ότι σε αντιπροσωπεύουν περισσότερο. Αν θέλεις μπορείς να προσθέσεις και κάποιο δικό σου.

Διανοητικά χαρακτηριστικά

Δημιουργικός/ή

Εύστροφος/η

Παρατηρητικός/ή

Εφευρετικός/ή

Λογικός/ή

Πνευματώδης

Συναισθηματικά χαρακτηριστικά

Ευαίσθητος/η

Δυναμικός/ή

Απαισιόδοξος/η

Αισιόδοξος/η

Οξύθυμος/η

Συμπονετικός/ή

Κοινωνικά χαρακτηριστικά

Επικοινωνιακός/ή

Συνεργατικός/ή

Φιλικός/ή

Αξιόπιστος/η

Ηγετικός/ή

Εσωστρεφής

Συνδέονται τα χαρακτηριστικά σου με τα πράγματα που επιλέγεις να κάνεις στον ελεύθερο χρόνο σου; Με ποιον τρόπο;

Υπάρχουν κάποιες άλλες δραστηριότητες, με τις οποίες θα ήθελες να ασχοληθείς στον ελεύθερο χρόνο σου; Με ποια χαρακτηριστικά συνδέονται αυτές;

Αξίζει να διαβάσεις

Ελεύθερος χρόνος

Ο ελεύθερος χρόνος είναι ο χρόνος που έχουμε στη διάθεσή μας αν αφαιρέσουμε τον χρόνο που περνάμε στο σχολείο ή τον χρόνο που χρειαζόμαστε για να μελετήσουμε στο σπίτι και για να ικανοποιήσουμε τις βασικές μας ανάγκες για φαγητό, υγιεινή και ύπνο. Είναι ο απολύτως ελεύθερος από τις οποιεσδήποτε υποχρεώσεις μας χρόνος. Όλα τα παιδιά, αλλά και οι ενήλικες έχουν το δικαίωμα να έχουν ελεύθερο χρόνο που θα τον διαθέτουν όπου και όπως επιθυμούν! Στον χρόνο αυτό μπορούμε να ασχοληθούμε για να κάνουμε δραστηριότητες που μας αρέσουν (π.χ. μαθαίνουμε μία ή περισσότερες ξένες γλώσσες, ασχολούμαστε με την τέχνη, τη γυμναστική, ένα άθλημα κ.ά.). Μπορούμε ακόμα να διαβάσουμε κάτι, να ακούσουμε μουσική, να περιηγηθούμε στο διαδίκτυο, να παίξουμε ένα παιχνίδι ή με φίλους στη γειτονιά, να βρεθούμε κοντά στη φύση, να ασχοληθούμε με κατοικίδια ζώα, να ταξιδέψουμε ή να επισκεφθούμε έναν άλλο τόπο, να διασκεδάσουμε ή να βγούμε μια βόλτα με τους φίλους ή την οικογένειά μας, ή απλώς να ξεκουραστούμε.

Οι δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου μας μπορεί να είναι πνευματικές, αθλητικές, ψυχαγωγικές ή δραστηριότητες και πράγματα που μας αρέσει να κάνουμε και ξεκουράζουν το σώμα και το μυαλό μας.

Τι προσφέρει ο ελεύθερος χρόνος;

A7. Οργανώνοντας τον ελεύθερο χρόνο

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για το πόσο ίδιες ή διαφορετικές είναι οι δραστηριότητες και τα πράγματα που κάνουμε στον ελεύθερο χρόνο μας, αλλά και για το πώς μπορούμε να τον οργανώσουμε καλύτερα τον χρόνο αυτόν.

Μαθησιακός στόχος

- Να συνδέεις τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία, καθώς και με τη φροντίδα των κατοικίδιων ζώων.

Δραστηριότητα 1

«Μάντεψε: Τι έκανα χθες;»

Στη δραστηριότητα αυτή θα κληρωθούν δύο από εσάς, κατά προτίμηση ένα αγόρι και ένα κορίτσι. Όποιοι κληρωθούν θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις των συμμαθητών και των συμμαθητριών τους *σχετικά με το πώς πέρασαν την προηγούμενη ημέρα* (κατά προτίμηση μια τυπική σχολική ημέρα).

Βασική προϋπόθεση για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας είναι αυτός ή αυτή που θα κληρωθεί να απαντά ειλικρινά με «ναι» ή με «όχι» στις ερωτήσεις των συμμαθητών και των συμμαθητριών του/της.

Αφού κληρωθούν οι δύο συμμαθητές και συμμαθήτριές σας, μέσα σε περίπου δέκα λεπτά θα πρέπει να βρείτε κάνοντας ερωτήσεις *πώς πέρασε ο κάθε συμμαθητής και συμμαθήτριά σας το προηγούμενο εικοσιτετράωρο και τον ελεύθερο χρόνο του/της*, παίρνοντας μόνο μονολεκτικές απαντήσεις «ναι» και «όχι».

Παραδείγματα ερωτήσεων: «Έφαγες πρωινό/μεσημεριανό/βραδινό;» «Πήγες σχολείο;» «Κοιμήθηκες το μεσημέρι;» «Έπαιξες στον υπολογιστή;» «Μελέτησες;» «Έπαιξες/άκουσες μουσική;» «Πήγες αγγλικά;» «Είδες τηλεόραση;» «Έπαιξες με το κατοικίδιο σου;» κ.ά.

Αξιοποιώντας τα ακόλουθα σκίτσα φτιάξτε το εικοσιτετράωρο κάθε συμμαθητή και συμμαθήτριάς σας.

Το εικοσιτετράωρο του

.....

.....

.....

Το εικοσιτετράωρο της

.....

.....

.....

Στη συνέχεια, συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης:

- Πόσο εύκολο ή δύσκολο ήταν να μαντέψετε τις δραστηριότητες και τα πράγματα που κάνει ο συμμαθητής και η συμμαθήτριά σας μια τυπική σχολική ημέρα και στον ελεύθερο χρόνο τους; Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Οργανώνω τον ελεύθερο χρόνο μου

Δραστηριότητα 2

«Έχω ελεύθερο χρόνο. Τι λες να κάνω;»

Ένας φίλος ή μια φίλη σου δεν ξέρει πώς να περάσει τον ελεύθερο χρόνο του/της. Τι θα του πρότεινες να κάνει;

Φτιάξε ένα ενδεικτικό πρόγραμμα αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου του/της.

Το ημερολόγιο της εβδομάδας Μια τυπική σχολική ημέρα και το Σαββατοκύριακο

Δευτέρα

Τρίτη

Τετάρτη

Πέμπτη

Παρασκευή

Σάββατο

Κυριακή

Σημειώσεις

Το ημερολόγιο της εβδομάδας Μία ημέρα την περίοδο του καλοκαιριού

Δευτέρα

Τρίτη

Τετάρτη

Πέμπτη

Παρασκευή

Σάββατο

Κυριακή

Σημειώσεις

Τα οφέλη του
ελεύθερου
χρόνου

Δραστηριότητα 3

«Σκέφτομαι, συζητώ, προτείνω: Τι μπορεί να γίνει;»

Συζητήστε στην ομάδα σας και καταγράψτε τις προτάσεις σας σχετικά με το τι μπορεί να κάνει η πολιτεία προκειμένου να έχετε περισσότερες επιλογές για το πώς μπορείτε να αξιοποιήσετε τον ελεύθερο χρόνο σας.

Ορισμένα παραδείγματα μπορεί να είναι: βιβλιοθήκες με ομάδες δημιουργικής απασχόλησης και ανάγνωσης, εθελοντικές δράσεις για το περιβάλλον, για την υιοθεσία ζώων κ.ά.

Μοιραστείτε τις απόψεις σας στην ολομέλεια της τάξης.

Αξίζει να διαβάσεις

Η σημασία του ελεύθερου χρόνου

Η διάθεση και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου μας είναι προσωπική μας επιλογή. Πολλοί παράγοντες, όπως η ηλικία, τα χαρακτηριστικά, η προσωπικότητά μας, οι συνήθειες και τα ενδιαφέροντά μας, καθορίζουν τις επιλογές μας. Σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης οι δυνατότητες της οικογένειάς μας και οι ευκαιρίες που μας προσφέρει το περιβάλλον στο οποίο ζούμε. Έτσι μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι υπάρχουν μεταξύ μας διαφορετικές αλλά και κοινές προτιμήσεις, τρόποι ψυχαγωγίας και άλλες ενασχολήσεις που κάνουμε στον ελεύθερο χρόνο μας.

Υπάρχουν πολλές ιδέες για το πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο μας. Είναι σημαντικό να κάνουμε κάτι που μας αρέσει και μας δίνει ικανοποίηση, κάνει δηλαδή τη ζωή μας πιο ευχάριστη. Οι ώρες του ελεύθερου χρόνου είναι μια ευκαιρία να ανανεώσουμε τις δυνάμεις μας και να αναπτύξουμε τις δυνατότητες και τις δεξιότητες που έχουμε. Γι' αυτό ο ελεύθερος χρόνος μας είναι σημαντικός!

Για τον εαυτό
μου έχω
να πω ότι...

Στο Θεματικό Πεδίο Β, παρουσιάζεται αναλυτικά η ζωή στο σχολείο. Το σχολείο είναι μια μικρή κοινότητα ανθρώπων προερχόμενων από διαφορετικό οικογενειακό, κοινωνικό και πολλές φορές πολιτισμικό περιβάλλον. Εντός του σχολείου, αναπτύσσονται σχέσεις, διαμοιράζονται ρόλοι, λαμβάνονται αποφάσεις κ.ο.κ. Ουσιαστικά, το σχολικό περιβάλλον είναι μια μικρογραφία του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος. Το σχολείο δεν σας παρέχει απλά γνώσεις, αλλά σας βοηθάει στην ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων που θα σας βοηθήσουν στη μετέπειτα ζωή σας. Μερικές από αυτές είναι: η επικοινωνία, η διαπραγμάτευση, ο αυτοέλεγχος, η ενσυναίσθηση, η επίλυση συγκρούσεων, η ενεργητική συμμετοχή, η λήψη αποφάσεων και πολλές άλλες! Όμως, το πιο σημαντικό, ίσως, από όλα είναι η ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης που θα σας βοηθήσουν να διαμορφώσετε την κοινωνική σας ταυτότητα, να απολαμβάνετε την ομαδικότητα και τις ανθρώπινες σχέσεις και να σχεδιάζετε το μέλλον σας με αυτοπεποίθηση!

Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη και τις δραστηριότητες του Θεματικού Πεδίου Β, αναμένεται να είστε σε θέση να:

- ✓ προσδιορίζετε τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα
- ✓ συγκρίνετε τη λειτουργία του ελληνικού σχολείου με την αντίστοιχη λειτουργία των σχολείων άλλων χωρών
- ✓ αντιλαμβάνεστε και να σέβεστε την πολιτισμική ποικιλομορφία η οποία υπάρχει στο σύγχρονο σχολικό περιβάλλον
- ✓ συμμετέχετε σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα και να αναπτύσσετε σχέσεις εμπιστοσύνης
- ✓ υπερασπίζεστε την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς
- ✓ αναπτύσσετε δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας
- ✓ ελέγχετε τη συμπεριφορά σας βάσει των συναισθημάτων σας
- ✓ εντοπίζετε προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικόί/-κές σας στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον
- ✓ διαχειρίζεστε καταστάσεις σύγκρουσης και να εφαρμόζετε στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων
- ✓ εφαρμόζετε τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και της ευρύτερης καθημερινότητας
- ✓ συμμετέχετε στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο σας, μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας

Λέξεις-κλειδιά:

εκπαιδευτικό σύστημα, συμπερίληψη, ενεργητική συμμετοχή, πολιτισμική ταυτότητα, επίλυση συγκρούσεων, σχολική διαμεσολάβηση

B1. Δικαίωμα στην εκπαίδευση

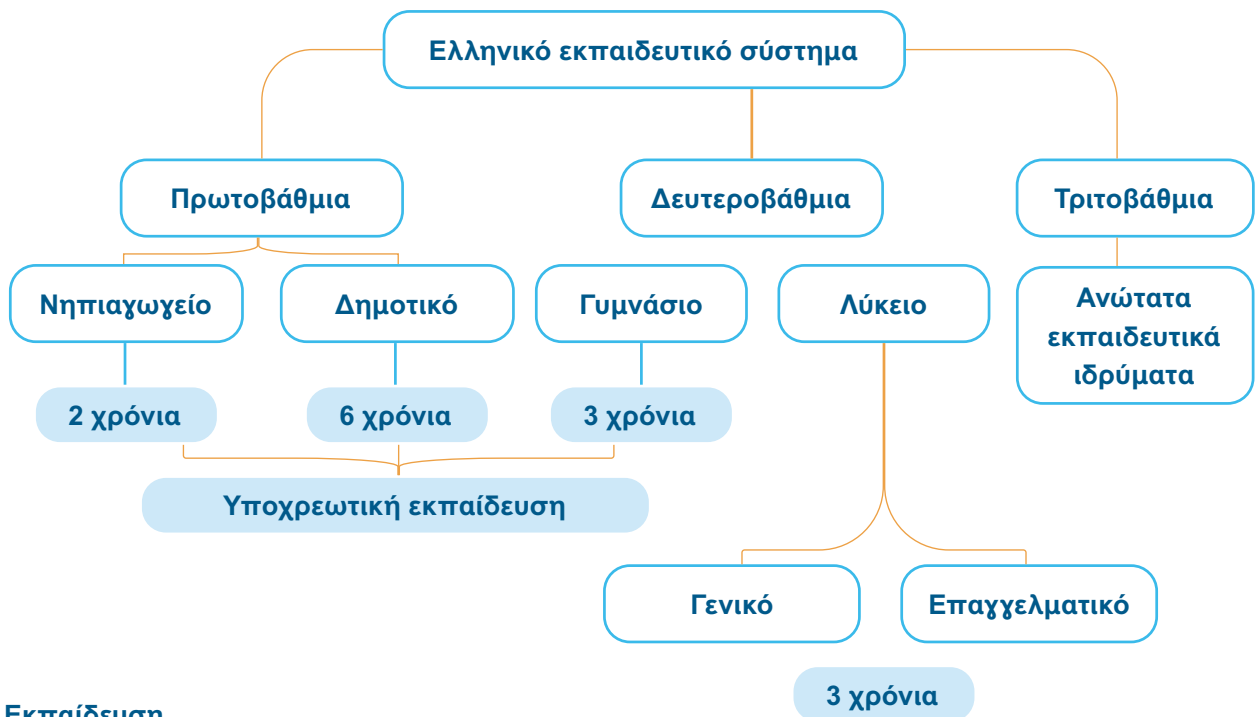
Στην ενότητα αυτή συζητάμε για το αγαθό της εκπαίδευσης και τη σημασία που έχει στη ζωή μας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αντιληφθείς την έννοια και τη σημασία της εκπαίδευσης.
- Να συνειδητοποιήσεις ότι η εκπαίδευση είναι υποχρέωση του κράτους αλλά και δικαίωμα του κάθε παιδιού.
- Να γνωρίζεις το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα.
- Να γνωρίζεις τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα.

Δραστηριότητα 1

«Εκπαίδευση: Ένα σημαντικό αγαθό»

Εκπαίδευση

Η εκπαίδευση είναι ένα πολυδιάστατο και σημαντικό αγαθό, που αναφέρεται στη διαδικασία της απόκτησης γνώσεων, της ανάπτυξης δεξιοτήτων και ικανοτήτων, αλλά και της διαμόρφωσης αξιών και στάσεων. Είναι μια συνεχής διαδικασία που αποβλέπει στην ανάπτυξη του ατόμου και την πρόοδο της κοινωνίας, και γι' αυτό έχει αναγνωριστεί ως βασικό δικαίωμα. Για τον λόγο αυτό κάθε κράτος έχει φροντίσει η εκπαίδευση να διασφαλίζεται σε κάθε πολίτη μέσα από οργανωμένες δομές. Παραπάνω φαίνεται πώς είναι δομημένο το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας.

Εκπαίδευση

Τι σημαίνει εκπαίδευση για σένα και γιατί πιστεύεις ότι είναι σημαντική;

Εκπαίδευση

Το σταυρόλεξο του εκπαιδευτικού συστήματος

Δραστηριότητα 2

«Διαδρομές εκπαίδευσης»

Σκέψου με τι θα σε ενδιέφερε να ασχοληθείς στο μέλλον. Αφού συμβουλευτείς τα παραπάνω, «σχεδιάσε» τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσεις για τις σπουδές σου.

Δραστηριότητα 3

«Το σχολείο του παρελθόντος»

Πώς ήταν διαρθρωμένο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα στο παρελθόν; Διάλεξε μια περίοδο της ιστορίας που σου έκανε τη μεγαλύτερη εντύπωση και παρουσίασέ τη στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριές σου.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η εκπαίδευση από τον 16ο έως τον 18ο αιώνα

Ελάχιστα σχολεία υπολειποντο σε ελληνικές περιοχές, οι μαθητές διδάσκονταν ανάγνωση και γραφή με τη βοήθεια εκκλησιαστικών βιβλίων.

Η εκπαίδευση την περίοδο Καποδίστρια (1828-1831)

Λειτουργήσαν αλληλοδιδασκτικά και σχολεία ελληνικών μαθημάτων και πολλά «χειροτεχνεία», πρακτικά εργαστήρια διάφορων τεχνών. Η στοιχειώδης εκπαίδευση ήταν υποχρεωτική.

Η εκπαίδευση την περίοδο Όθωνα (1833-1863)

Ιδρύθηκαν επτατάξια δημοτικά σχολεία σε όλους τους δήμους, τριτάξια ελληνικά σχολεία σε όλες τις επαρχίες και τετρατάξια γυμνάσια στην έδρα κάθε νομού.

Η εκπαίδευση στην Ελλάδα από το 1863 έως το 1978

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα από το 1863 έως το 1978 χαρακτηρίζεται από διαδοχικές μεταρρυθμίσεις και προσπάθειες εκσυγχρονισμού. Σιγά σιγά καθιερώθηκε το εξατάξιο δημοτικό σχολείο και το εξατάξιο γυμνάσιο. Η γλώσσα αποτέλεσε βασικό σημείο διαφωνιών μέχρι την καθιέρωση της δημοτικής.

Μεταπολίτευση

Το 1978 καθιερώθηκε η δημοτική και το 1982 το μονοτονικό. Ιδρύθηκε το τριτάξιο γυμνάσιο και τριτάξιο γενικό και τεχνικό επαγγελματικό λύκειο. Το 1980 καθιερώθηκε η πενθήμερη εκπαίδευση και οι πανελλήνιες εξετάσεις για την εισαγωγή στα πανεπιστήμια.

Δραστηριότητα 4

«Το σχολείο του μέλλοντος»

Συζητήστε με την ομάδα σας και «σχεδιάστε» το σχολείο του μέλλοντος. Σκεφτείτε πώς θα θέλατε να είναι η τάξη σας, το ωρολόγιο πρόγραμμα, τι μαθήματα θα θέλατε να υπάρχουν και ό,τι άλλο θεωρείτε εσείς σημαντικό.

Το σχολείο του μέλλοντος

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Η εκπαίδευση είναι μια συνεχής διαδικασία που συμβαίνει σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου και αποτελεί τον θεμέλιο λίθο για την ανάπτυξη του ίδιου αλλά και της κοινωνίας. Για τον λόγο αυτό, η εκπαίδευση γίνεται βάσει συγκεκριμένων μεθόδων, σε ειδικά σχεδιασμένο πρόγραμμα, με συγκεκριμένους στόχους.

Κάθε κράτος οργανώνει το εκπαιδευτικό του σύστημα με σκοπό να εξασφαλίσει σε όλα τα παιδιά το δικαίωμά τους για πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Η οργάνωση της εκπαίδευσης και ο τρόπος λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας είναι ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.

Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Συντάγματος, **η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και παρέχεται δωρεάν** σε όλους τους Έλληνες σε όλες τις βαθμίδες.

β2. Ένα σχολείο για όλους

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε την ανάγκη για εκπαίδευση και τις δράσεις που αφορούν την ισότιμη πρόσβαση σε αυτήν.

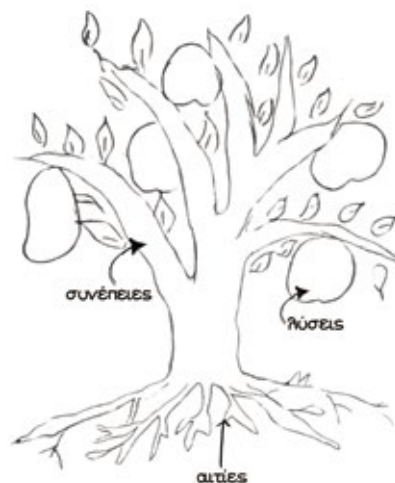
Μαθησιακοί στόχοι

- Να αντιλαμβάνεσαι την ανάγκη όλων των ανθρώπων για εκπαίδευση.
- Να συνειδητοποιείς ότι πρέπει να υπάρχει ισότητα ευκαιριών και ισότιμη ευκαιρία πρόσβασης στην εκπαίδευση όλων των ανθρώπων.
- Να εντοπίζεις τα εμπόδια και τις δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα άτομο με αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον.

Δραστηριότητα 1

«Το δέντρο της σκέψης»

Συζητήστε στην ομάδα σας αν υπάρχουν παιδιά τα οποία δεν πηγαίνουν στο σχολείο. Σκεφτείτε για ποιους λόγους αυτά τα παιδιά δεν πηγαίνουν στο σχολείο, ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες του να μην πηγαίνουν στο σχολείο και αναζητήστε πιθανές λύσεις για να ξεπεραστούν τα εμπόδια.

Δραστηριότητα 2

«Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι;»

Η Αλεξάνδρα είναι ένα 12χρονο κορίτσι το οποίο, παρά τις προσπάθειες που καταβάλλει, παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες στην ανάγνωση και στη γραφή. Έχει διαγνωστεί με δυσλεξία και δυσγραφία. Λατρεύει την τέχνη. Παρακολουθεί μαθήματα ζωγραφικής και συμμετέχει σε καλλιτεχνικά εργαστήρια.

Η Λεϊλά, ηλικίας 12 ετών, είναι μαθήτρια που πρόσφατα μετανάστευσε στη χώρα. Προέρχεται από τη Συρία και αντιμετωπίζει δυσκολίες στον τομέα της επικοινωνίας με τους υπόλοιπους με τους συμμαθητές της γιατί δεν μιλάει την ελληνική γλώσσα.

Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε ώστε να ξεπεραστούν οι δυσκολίες;

Αξίζει να διαβάσεις

Το Τμήμα Ένταξης και η Τάξη Υποδοχής στο σχολείο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία μπορούν να φοιτούν σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα Τμήματα Ένταξης (ΤΕ).

Σκοπός των Τμημάτων Ένταξης είναι η πλήρης ένταξη των μαθητών και των μαθητριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρία στο σχολικό περιβάλλον μέσα από ειδικές εκπαιδευτικές παρεμβάσεις.

Ο/Η εκπαιδευτικός του ΤΕ υποστηρίζει τους μαθητές και τις μαθήτριες εντός ή εκτός του περιβάλλοντος της τάξης τους, σε συνεργασία με τους/τις εκπαιδευτικούς των τάξεων, με στόχο τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων και των διδακτικών πρακτικών, καθώς και την κατάλληλη προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού και του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος.

Για τους μαθητές και τις μαθήτριες που προέρχονται από άλλες χώρες το κράτος έχει θεσπίσει το πρόγραμμα των τάξεων υποδοχής ΖΕΠ. Στις τάξεις ΖΕΠ φοιτούν μαθητές και μαθήτριες με ελάχιστη ή μηδενική γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Διάβασε τώρα τις παρακάτω ιστορίες

Η Ελένη είναι ένα 9χρονο κορίτσι που αντιμετωπίζει κινητικά προβλήματα. Στο σχολείο της αντιμετωπίζει δυσκολίες που αφορούν την πρόσβαση σε όλα τα μέρη του σχολικού κτιρίου. Παρόλο που έχει περιορισμένη κινητικότητα, η Ελένη είναι ένα εξαιρετικά πνευματώδες και φιλόδοξο άτομο.

Ο Αλέξανδρος είναι ένας 13χρονος μαθητής με δυσκολία στην όραση. Αν και δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μάθηση, αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό καθώς και στην κίνησή του στους χώρους του σχολείου του.

Ο Νίκος, 10 ετών, είναι ένα αγόρι που αντιμετωπίζει προβλήματα ακοής. Αυτή η αναπηρία καθιστά δύσκολη τη συμμετοχή του σε κοινωνικές δραστηριότητες.

- Ποιες ενέργειες πιστεύετε ότι κάνει το σχολείο για να αντιμετωπίσει τα προβλήματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα παιδιά με τέτοιου είδους δυσκολίες;
- Ποιες ενέργειες θα κάνατε εσείς για να ενταχθούν αυτά καλύτερα στην ομάδα της τάξης;

Δραστηριότητα 3

«Ένα σχολείο για όλους και όλες»

Γίνετε ερευνητές και ερευνήτριες, εντοπίστε στο σχολείο σας τα εμπόδια που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα άτομο με κινητική αναπηρία και προτείνετε ιδέες ώστε να γίνει το σχολείο προσβάσιμο σε όλους και όλες. Στη συνέχεια, φτιάξτε μια αφίσα για να ευαισθητοποιήσετε την υπόλοιπη σχολική κοινότητα.

Ένα σχολείο για όλους

Εμπόδια – Δυσκολίες	Ιδέες

Συμπερίληψη στο σχολικό περιβάλλον

Η συμπερίληψη είναι μία έννοια η οποία αναφέρεται στην αναγνώριση της αξίας του κάθε ατόμου και οδηγεί στην αποδοχή όλων των μελών μιας κοινωνίας, χωρίς ταμπέλες και στερεότυπα.

Η συμπερίληψη αποκτά ιδιαίτερη σημασία στον χώρο της εκπαίδευσης. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση συνιστά την προσπάθεια υπερπήδησης κάθε εμποδίου που βρίσκεται μπροστά στη συμμετοχή και μάθηση όλων των παιδιών, ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, το φύλο, το κοινωνικό υπόβαθρο, τη σεξουαλικότητα, την αναπηρία ή την επίδοσή τους. Το συμπεριληπτικό σχολείο είναι ένα «Σχολείο για όλους», ενδιαφέρεται για την ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών του στην εκπαίδευση και ανταποκρίνεται στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες όλων των μαθητριών και μαθητών.

Η ανάγκη για τη διασφάλιση της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης υποστηρίζεται μέσα από επίσημους οργανισμούς και σχετικές διακηρύξεις και συμβάσεις, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (1948), η Σύμβαση ενάντια στις Διακρίσεις στην Εκπαίδευση της UNESCO (1960), καθώς επίσης και η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ (1989).

Συμπεριληπτικό σχολείο

B3. Πολιτισμική ταυτότητα

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την πολιτισμική διαφορετικότητα. Επίσης, διαπιστώνουμε πώς επηρεάζει τη δική μας ταυτότητα.

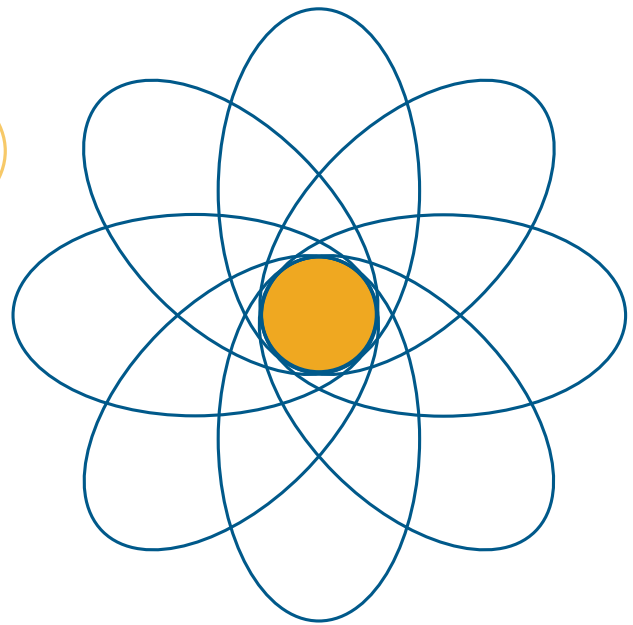
Μαθησιακοί στόχοι

- Να διαπιστώσεις ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων, καθώς και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν.
- Να αντιληφθείς τη διαδικασία διαμόρφωσης της προσωπικής σου ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής σου σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα όσο και των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχεις λόγω της συμμετοχής σου σε αυτές.

Δραστηριότητα 1

«Το λουλούδι της ταυτότητας»

Παρακάτω δίνεται το παράδειγμα της Μαρίας, η οποία ζει σήμερα στη χώρα μας, φοιτά στο δημοτικό και συμμετέχει σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες. Μελετήστε το λουλούδι της ταυτότητάς της και δημιουργήστε το δικό σας.

Τώρα συμπλήρωσε το δικό σου λουλούδι ταυτότητας.

Δραστηριότητα 2

«Παρατηρώ και σκέφτομαι:

Ποια πολιτιστικά στοιχεία της χώρας μου αφορούν;»

Βήμα 1ο: Παρατήρησε τις εικόνες που ακολουθούν. Σε ποιο πολιτιστικό στοιχείο της Ελλάδας αναφέρονται οι εικόνες αυτές;

Βήμα 2ο: Συζητήστε στην ομάδα και καταγράψτε πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής που κατοικείτε.

.....
.....
.....

Με ποιον τρόπο τα πολιτιστικά αυτά στοιχεία πιστεύετε ότι επηρεάζουν την ταυτότητά σας; Συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης.

Η πολιτισμική
βαλίτσα

Δραστηριότητα 3

«Αναζητώ - διερευνώ: Ποια... χώρα;»

Κάθε ομάδα θα αναλάβει μια χώρα της Ευρώπης σε διαφορετικό προσανατολισμό (βόρεια - νότια - ανατολικά - δυτικά).

Κάντε μια σύντομη διερεύνηση στο διαδίκτυο για αντιπροσωπευτικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας που επιλέξατε και καταγράψτε τα ευρήματά σας.

.....
.....

Επιστρέψτε στην ολομέλεια της τάξης και παρουσιάστε τη χώρα και τα χαρακτηριστικά πολιτισμικά στοιχεία της.

- Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των πολιτισμικών στοιχείων της ίδιας κατηγορίας στις χώρες που ερευνήσατε (π.χ. στο φαγητό); Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό;

Εάν μεταξύ των συμμαθητών και των συμμαθητριών σας υπάρχει κάποιος ή κάποια που έχει ταξιδέψει σε μια ξένη χώρα ή προέρχεται από άλλη χώρα, ζητήστε του/της να περιγράψει κάποια στοιχεία για τον πολιτισμό της χώρας αυτής. Μπορείτε να κάνετε ερωτήσεις αναφορικά με τις συνήθειες των ανθρώπων, το φαγητό, τα ιστορικά μνημεία, άλλα στοιχεία από την τέχνη και τον πολιτισμό της χώρας τα οποία συνάντησε, ακόμα και για τις καιρικές συνθήκες.

- Ποια είναι τα συναισθήματα και οι εντυπώσεις του/της από την επίσκεψή του/της στη χώρα αυτή;
- Πώς τον/την επηρέασε η εμπειρία του ταξιδιού και της επικοινωνίας με τους κατοίκους της άλλης χώρας;

Συζητήστε τις απόψεις σας στην ολομέλεια της τάξης.

Δραστηριότητα 4

«Στα σχολεία του κόσμου»

Τα σχολεία του κόσμου

Βήμα 1ο: Αφού δείτε εικόνες από σχολεία διαφορετικών χωρών του κόσμου, στη συνέχεια συζητήστε:

- Ποια στοιχεία μπορεί να είναι όμοια και ποια διαφορετικά σε σχέση με το δικό σας σχολείο;

Εάν μεταξύ των συμμαθητών και των συμμαθητριών σας υπάρχει κάποιος ή κάποια που έχει φοιτήσει για ένα χρονικό διάστημα σε σχολείο διαφορετικής χώρας ή γνωρίζει να σας μεταφέρει πληροφορίες από το πώς λειτουργεί το σχολείο μιας άλλης χώρας, ζητήστε του/της να σας αναφέρει όσα περισσότερα στοιχεία μπορεί.

Βήμα 2ο: Συζητήστε, σχολιάστε και εκφράστε τις απόψεις σας αναφορικά με το παρακάτω απόσπασμα:

«Τι είναι λοιπόν τα σχολεία μας; Είναι οι τάξεις, τα γέλια και οι πλάκες, τα μαθήματα, οι ήχοι της γλώσσας και της σιωπής στα διαλείμματα; Όλα αυτά και ακόμα περισσότερα;»

Πολιτισμική ταυτότητα και ποικιλομορφία

Ο καθένας και η καθεμία από εμάς έχει ένα μοναδικό σύνολο από προσωπικά στοιχεία στο οποίο συμπεριλαμβάνονται και αυτά που συνδέονται με τον πολιτισμό μας. Το σύνολο αυτών των στοιχείων ονομάζεται πολιτισμική ταυτότητα. Η **πολιτισμική μας ταυτότητα** περιλαμβάνει τα έθιμα, τις παραδόσεις, τη γλώσσα, την τέχνη, τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής μας, τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε, τις αντιλήψεις και τις αξίες που έχουμε ή μας έχει μεταβιβάσει η προηγούμενη γενιά ανθρώπων της χώρας ή της περιοχής που ζούμε.

Η πολιτισμική μας ταυτότητα **διαμορφώνεται** και **εμπλουτίζεται** συνεχώς από την αλληλεπίδραση που έχουμε με άτομα τα οποία προέρχονται από διαφορετικά κοινωνικά, πολιτικά, θρησκευτικά, οικονομικά και πολιτισμικά περιβάλλοντα. Τα τελευταία χρόνια η αλληλεπίδραση με ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς είναι όλο και πιο συχνή, όλο και πιο αναγκαία, και μας βοηθά να αντιληφθούμε με πόσο διαφορετικό τρόπο από τον δικό μας μπορεί να αντιλαμβάνονται και να ζουν την καθημερινότητά τους.

Β4. Επικοινωνώ και εκφράζομαι

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την επικοινωνία και την έκφραση.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αναγνωρίζεις και να αποσαφηνίζεις τα στοιχεία και τις μορφές της επικοινωνίας.
- Να αναπτύσσεις δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας.

Οι βραχογραφίες αποτελούν, σύμφωνα με κάποιες θεωρίες, την πρώτη μορφή επικοινωνίας. Οι αναπαραστάσεις στα σπήλαια δεν συνιστούν γλώσσα, αλλά μεταδίδουν μηνύματα μέσω οικείων εικόνων. Η αρχαιότερη βραχογραφία έχει βρεθεί στο Σαλεβί-ζι της Ινδονησίας, απεικονίζει σκηνή κυνηγιού και είναι ηλικίας 43.900 ετών.

Δραστηριότητα 1

«Στοιχεία επικοινωνίας»

Στις παρακάτω περιγραφές συμπλήρωσε το κατάλληλο στοιχείο της επικοινωνίας από τον πίνακα. Στη συνέχεια, δώσε έναν ορισμό για κάθε λέξη:

(α) πομπός (πηγή του μηνύματος), (β) ο κώδικας, (γ) μήνυμα, (δ) αποκωδικοποίηση, (ε) δίκτυο μεταβίβασης, (στ) δέκτης/δέκτρια του μηνύματος

Κανείς δεν καταλάβαινε τι εννοούσε.	
Ο/Η πρόεδρος της τάξης πρότεινε τα χρήματα του ταμείου να διατεθούν στον σύλλογο για τη φροντίδα των αδέσποτων ζώων.	
Η μουσική είναι μια γλώσσα στην οποία οι νότες λειτουργούν όπως οι λέξεις.	
Ευτυχώς, είδα το Stop και σταμάτησα, διαφορετικά θα είχαμε ατύχημα.	
Η εφεύρεση του τηλεφώνου έδωσε τη δυνατότητα να επικοινωνούν οι άνθρωποι που ζουν μακριά.	
«Αύριο τα σχολεία θα είναι κλειστά λόγω χιονόπτωσης».	

Βασικοί όροι επικοινωνίας

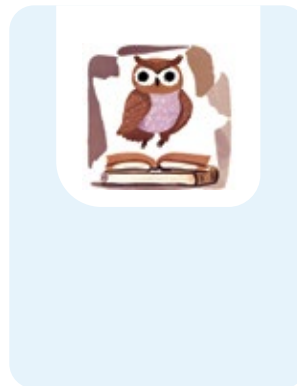
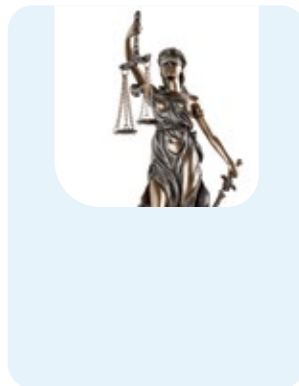
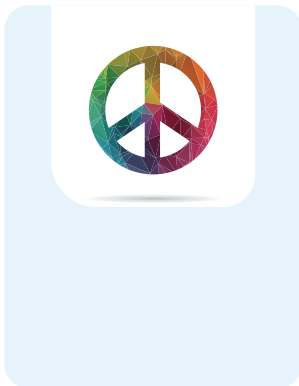
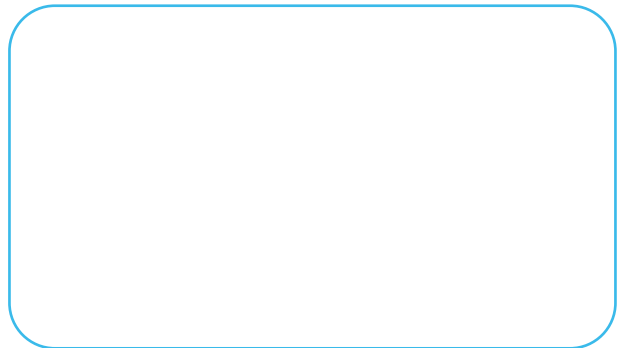
- α. Ο πομπός του μηνύματος .....
- β. Ο/Η δέκτης/δέκτρια του μηνύματος .....
- γ. Το μήνυμα .....
- δ. Ο κώδικας .....

Δραστηριότητα 2

«Μία εικόνα... 1.000 λέξεις»

Συζητήστε με την ομάδα σας:

- Μπορείτε να αναγνωρίσετε το μήνυμα που μεταφέρει καθεμία από τις εικόνες;
- Μπορείτε να καταγράψετε άλλα παραδείγματα χρήσης εικόνων στη θέση λέξεων στην καθημερινή ζωή;

Δραστηριότητα 3

«Παντομίμα»

Χωριστείτε σε ζευγάρια.

- Το ένα παιδί από το ζευγάρι είναι ο/η «ηθοποιός» και το άλλο ο/η «θεατής».
- Ο/Η «ηθοποιός» αναπαριστά με τις κινήσεις του σώματος, τις χειρονομίες και τις εκφράσεις του προσώπου μια σκηνή με ένα πρόβλημα που προσπαθεί να επιλύσει. Δεν υπάρχει λεκτική επικοινωνία από κανέναν/καμία από τους/τις δύο. Ο/Η «θεατής» γράφει σε χαρτί το πρόβλημα.

Αλλάξτε ρόλους.

ΑΡΧΕΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ

Να είσαι παρών στη συζήτηση (χωρίς περισπασμούς).

Μη διακόπτεις την αφήγηση.

Αν δεν κατάλαβες κάτι ή θέλεις επεξηγήσεις, μπορείς να ρωτήσεις παραφράζοντας τα ήδη λεγόμενα.

Να δείχνεις ενδιαφέρον κρατώντας οπτική επαφή.

Να δείχνεις την κατανόηση των λεγομένων με μη λεκτικά μέσα (εκφράσεις προσώπου - κίνηση σώματος).

Άκου για να κατανοήσεις και όχι για να απαντήσεις.

Μην ασκείς κριτική σε όσα ακούς, ούτε να δίνεις συμβουλές.

Παρακολουθώ ενεργητικά

Δραστηριότητα 4

«Σε ακούω με προσοχή»

Χωριστείτε σε ζευγάρια.

Το ένα παιδί είναι ο/η ομιλητής/ήτρια και το άλλο είναι ο/η ακροατής/άτρια.

- Ο/Η ομιλητής/ήτρια διηγείται μια ιστορία (πραγματική ή φανταστική) που αφορά μια δυσάρεστη εμπειρία (π.χ. ασθένεια, κακή απόδοση σε τεστ, τσακωμός με φίλο ή φίλη, ή αδελφία). Ο/Η ακροατής/άτρια ακούει με προσοχή προσπαθώντας να ακολουθήσει τις αρχές της ενεργητικής ακρόασης.

Όταν ολοκληρωθεί η διήγηση, επαναλάβετε τη διαδικασία αλλάζοντας ρόλους.

- Οι ομιλητές/ήτριες περιγράφουν στην ολομέλεια πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.

Το ζευγάρι τους τους/τις άκουσε;

Αλλάξτε ρόλους.

Η επικοινωνία

Η επικοινωνία είναι μια πολύπλοκη διαδικασία, που συντελείται ανάμεσα σε ανθρώπους ή ομάδες και στην οποία μεταδίδονται μηνύματα. Ουσιαστικά, αποτελεί μια πράξη μετάδοσης πληροφοριών που πραγματοποιείται όταν ένας/μία πομπός στέλνει μηνύματα (κωδικοποιημένες πληροφορίες) σε έναν/μία δέκτη/δέκτρια, που αποκωδικοποιεί τα μηνύματα.

Οι σημαντικότερες μορφές επικοινωνίας είναι:

- Η λεκτική επικοινωνία (προφορική ή γραπτή).
- Η μη λεκτική επικοινωνία (νοηματική γλώσσα, οπτική γλώσσα, η γλώσσα του σώματος).
- Η τυπική και η άτυπη επικοινωνία.
- Η άμεση και η έμμεση επικοινωνία.

Ο πύργος της Βαβέλ

B5. Επικοινωνώ αποτελεσματικά

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την επικοινωνία και την έκφραση στο σχολείο.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να διερευνάς τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς.
- Να εξηγείς πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και να αναλύεις τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους.

Δραστηριότητα 1

«Επικοινωνιακές δεξιότητες»

Η μετάδοση των μηνυμάτων είναι πιο εύκολη εάν διαθέτουμε επικοινωνιακές δεξιότητες. Στο συννεφάκι βρίσκονται κάποιες από αυτές τις δεξιότητες.

Χωριστείτε σε ομάδες και συζητήστε ποιες θεωρείτε τις πιο σημαντικές δεξιότητες για την αποτελεσματική και χωρίς συγκρούσεις επικοινωνία. Δημιουργήστε τη δική σας κλίμακα με βάση τη σημασία τους για την επικοινωνία (ξεκινώντας από αυτή που θεωρείτε πιο σημαντική σε αυτή που θεωρείτε λιγότερο σημαντική).

Μπορείτε να προσθέσετε κάποιες επιπλέον δεξιότητες;

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	

ανάγνωση γλώσσας σώματος, προσαρμοστικότητα, ενεργητική ακρόαση, ενσυναίσθηση, γρήγορη ανταπόκριση, αυτοπεποίθηση, σαφήνεια, διαπραγμάτευση

Παρουσίαση για τη συνεργασία

Δραστηριότητα 2

«Διαβάζω το συναίσθημά σου»

Συζητήστε μέσα σε ομάδες ποιο συναίσθημα απεικονίζεται σε κάθε εικόνα. Με ποιες άλλες συμπεριφορές συνδέεται το συγκεκριμένο συναίσθημα; Τι συμβουλές θα δίνετε ως φίλος και φίλη για να ξεπεραστεί το δυσάρεστο συναίσθημα;

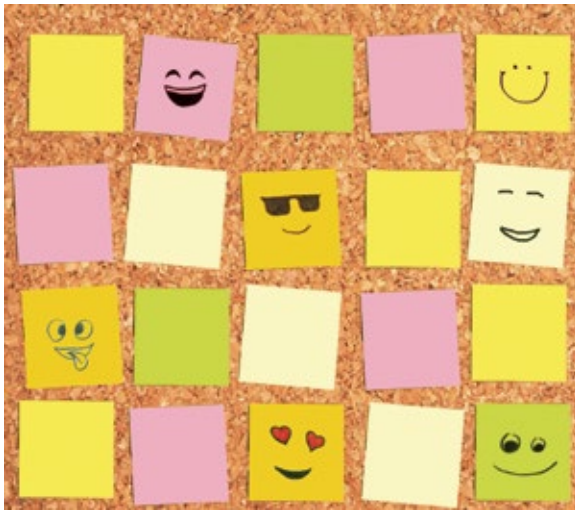
Εικόνα	Συναίσθημα	Συμπεριφορά	Συμβουλές
			
			
			

Δραστηριότητα 3

«Είμαι ο καθρέφτης του συναισθήματός σου»

Χωριστείτε σε ζευγάρια.

- Το ένα παιδί στέκεται απέναντι από το άλλο.
- Το ένα παιδί από το ζευγάρι είναι ο/η «οδηγός» και το άλλο ο/η «καθρέφτης».
- Ο/Η «οδηγός» κάνει αργές κινήσεις αναπαριστώντας ένα συναίσθημα (χωρίς λόγια) και ο/η «καθρέφτης» αντιγράφει τις κινήσεις του σώματος, τις χειρονομίες και τις εκφράσεις του προσώπου. Δεν υπάρχει σωματική επαφή.
- Αλλάξτε ρόλους.

Δραστηριότητα 4

«Σχεδιάζω τα συναισθήματα»

Στο διπλανό σχήμα μπορείτε να σχεδιάσετε τα συναισθήματα: **χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, ανυπομονησία, αγάπη.**

Τα συναισθήματα και η συμπεριφορά

Τα συναισθήματα είναι οι ψυχικές αντιδράσεις που παράγονται από τις καταστάσεις γύρω μας, τη διάθεσή μας ή τις σχέσεις μας. Μπορεί να είναι ευχάριστα ή δυσάρεστα.

Συνήθως συνοδεύονται από αλλαγές στο σώμα μας ή στη συμπεριφορά μας, όπως είναι οι αλλαγές στον καρδιακό παλμό, στην αναπνοή, στην έκφραση του προσώπου. Τις πιο πολλές φορές, τα συναισθήματα είναι φανερά και στους άλλους. Ξοδεύουν ή ανατροφοδοτούν την ενέργεια του οργανισμού μας σε όλα τα επίπεδα.

Η κατανόηση και η καλλιέργεια των συναισθημάτων βοηθάει στην ανάπτυξη ενός υγιούς και ισορροπημένου εαυτού. Η διαχείριση των συναισθημάτων βοηθάει στην ανάπτυξη ενός πιο επικοινωνητικού τρόπου συμπεριφοράς.

Τι τύπος είσαι;

β6. Συγκρούσεις πάντα υπάρχουν

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τις συγκρούσεις και την ειρηνική επίλυσή τους.

Μαθησιακός στόχος

- Να εντοπίζεις προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικοί σου στο σχολικό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Δραστηριότητα 1

«Αναγνωρίζω τις συγκρούσεις»

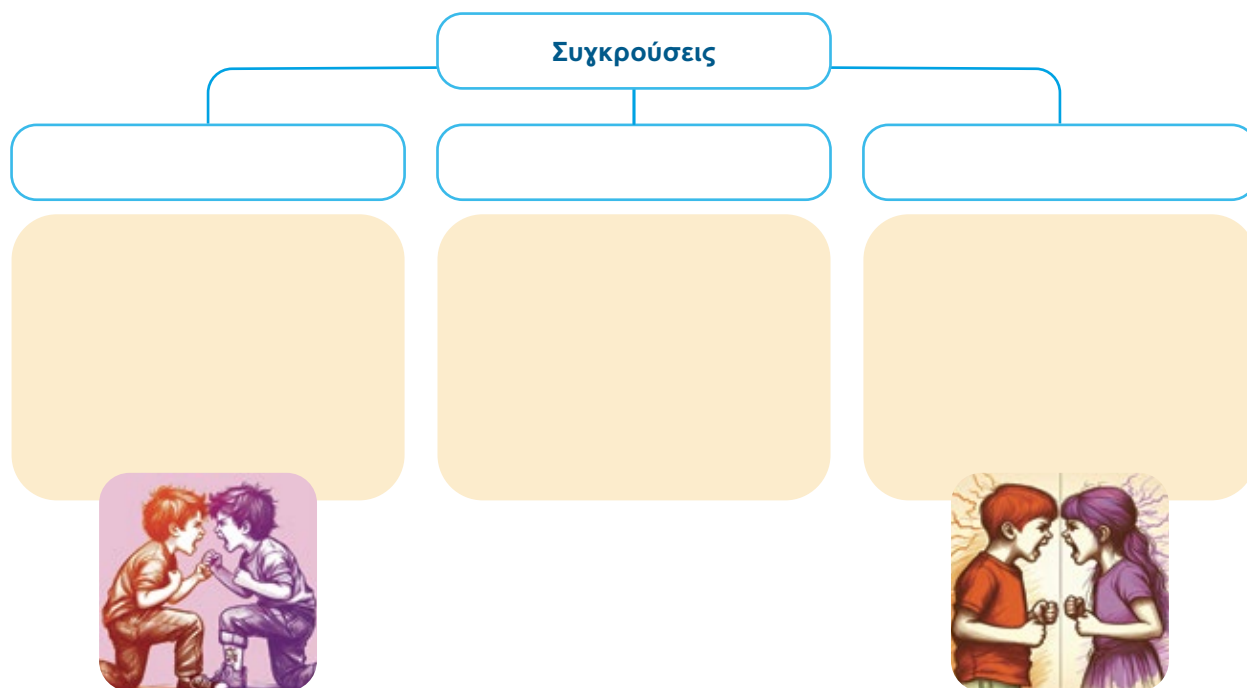
- α.** Συγκρούσεις στο σχολείο συμβαίνουν συχνά για διάφορους λόγους. Καταγράψτε στην ομάδα σας περιστατικά συγκρούσεων που έχετε αντιληφθεί.

.....

.....

.....

- β.** Προσπαθήστε να εντάξετε τις συγκρούσεις που καταγράψατε σε κατηγορίες ανάλογα με τον λόγο που δημιουργήθηκαν.

Δραστηριότητα 2

«Βλέπω πίσω από τη σύγκρουση»

Πού οφείλονται οι διαφορετικές απόψεις των παιδιών που έχουν δεμένα τα μάτια;
Συζητήστε σχετικά με τη σύνδεση ανάμεσα σε αυτό που απεικονίζεται και στην αιτία των συγκρούσεων.

Το κρυπτόλεξο των συγκρούσεων στο σχολείο

Δραστηριότητα 3

«Υπάρχει κάποια αιτία;»

Συζητήστε την ιστορία πίσω από τις εικόνες. Τι συνέβη;

Δραστηριότητα 4

«Θα βρούμε λύση»

Προσπαθήστε στην ομάδα σας να βρείτε λύσεις στο πρόβλημα, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι συγκρούσεις έχουν πάντα κάποια αιτία. Άλλες φορές είναι φανερή και άλλες όχι.

Σενάριο

Ο Πέτρος με τον Γιάννη είναι φίλοι πολλά χρόνια και μοιράζονται το ίδιο θρανίο. Ο Γιάννης στο διαγώνισμα της Ιστορίας έγραψε «Άριστα». Ο Πέτρος, αν και συνήθως γράφει άριστα, σε αυτό το διαγώνισμα δεν έγραψε καλά. Ο Γιάννης έμαθε ότι ο Πέτρος διέδωσε πως αντέγραψε και ότι δεν άξιζε τον βαθμό. Θύμωσε και χωρίς να πει τίποτα, άλλαξε θρανίο.

Ποιο είναι το πρόβλημα;
Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι αιτίες του προβλήματος;

Επιλέγω στάση
- συμπεριφορά

Οι συγκρούσεις

Ο όρος «σύγκρουση» αφορά μια κατάσταση κατά την οποία δύο ή περισσότεροι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις, αξίες, συμφέροντα ή επιθυμίες. Πρόκειται για αντιπαράθεση ή διαφωνία που μπορεί να συμβαίνει μεταξύ ατόμων ή ομάδων, ή ατόμων και ομάδων. Η αντιπαράθεση μπορεί να εκδηλωθεί με τη μορφή διαφωνίας και περιλαμβάνει έντονα συναισθήματα. Μπορεί επίσης να εκδηλώνεται με τη μορφή αδιαφορίας ή άρνησης της επικοινωνίας.

Στις μέρες μας, οι συγκρούσεις θεωρούνται ένα φαινόμενο που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση πολλαπλών δεξιοτήτων, όπως οι επικοινωνιακές δεξιότητες, η ανθεκτικότητα, η λήψη αποφάσεων, η ενσυναίσθηση, που συντελούν τόσο στην ψυχική ανάπτυξη και ενδυνάμωση του ίδιου του ατόμου όσο και στην προαγωγή υγιών σχέσεων.

B7. Επιλύουμε τις συγκρούσεις μας

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τις συγκρούσεις και την ειρηνική επίλυσή τους.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αναγνωρίζεις και να διαχειρίζεσαι καταστάσεις σύγκρουσης αξιών.
- Να επιλέγεις και να εφαρμόζεις στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων.

Δραστηριότητα 1

«Θυμήσου πώς αισθάνθηκες...»

Θυμήσου ποια ήταν η τελευταία φορά που είχες μια σύγκρουση στο σχολείο.

Πώς αισθάνθηκες;

Πώς διαχειρίστηκες τη σύγκρουση;

Δραστηριότητα 2

«Τι θα έκανες αν...»

Ο φίλος ή η φίλη σου οργάνωσε μια γιορτή και κάλεσε όλα τα παιδιά της τάξης εκτός από σένα.

Κάποιος μαθητής έγραψε κάτι πολύ άσχημο για εσένα στον πίνακα. Το είδε όλη η τάξη.

Ένα παιδί από την τάξη ανέβασε μια φωτογραφία σου χωρίς τη συναίνεσή σου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο καλύτερός σου φίλος ή φίλη διέδωσε φήμες ότι είσαι ενοχλητικός/ή και δεν αντέχει τη συμπεριφορά σου.

Μαθαίνεις ότι το μυστικό που εμπιστεύτηκες σε μία συμμαθητήτριά σου το γνωρίζει όλη η τάξη.

Κατά τη διάρκεια του διαλείμματος, ένας μαθητής σε σπρώχνει και ρίχνει πάνω σου ένα μπουκάλι νερό. Οι φίλοι του γελούν μαζί σου.

Τα παραπάνω περιστατικά μπορούν να συμβούν σε κάθε μαθητή και μαθήτριά. Συζητήσε με την ομάδα σου ποιον θεωρείτε καταλληλότερο τρόπο αντίδρασης σε κάθε περίπτωση και γιατί.

Αντιμετωπίζω
συγκρούσεις

- α. Αδιαφορείς. Δεν λες τίποτα σε κανέναν. Σε μία εβδομάδα όλοι και όλες θα το έχουν ξεχάσει.
- β. Θυμώνεις και συγκρούεσαι. Με αυτόν τον τρόπο δεν θα το επαναλάβει.
- γ. Λες στους φίλους σου αυτό που συνέβη και ζητάς τη βοήθειά τους.
- δ. Πρώτα ηρεμείς και μετά σκέφτεσαι πώς θα αντιμετωπίσεις το ζήτημα.
- ε. Το λες στον δάσκαλο ή στη δασκάλα σου. Μόνο αυτός/ή μπορεί να διαχειριστεί αυτή τη συμπεριφορά.
- στ. Κάνεις κάτι άλλο; Τι;

Δραστηριότητα 3

«Φορώ το καπέλο και... προτείνω»

Η επίλυση των προβλημάτων μπορεί γίνεται με έξι διαφορετικούς τρόπους σκέψης: τον αντικειμενικό, τον δημιουργικό, τον υποκειμενικά αρνητικό, τον υποκειμενικά θετικό, τον προσανατολισμένο στη διαδικασία και τον ενστικτώδη.

Επιλέξτε κάποια από τις περιπτώσεις της δραστηριότητας 2 και συζητήστε για τους πιθανούς τρόπους επίλυσης ανάλογα με το χρώμα του καπέλου που φοράτε.

Λευκό καπέλο

Όταν φοράς το καπέλο αυτό, υπολογίζεις τα δεδομένα:

- τι δεδομένα υπάρχουν
- τι χρειάζεται και
- τι απουσιάζει

και ανάλογα εντοπίζεις τις λύσεις.

Κόκκινο καπέλο

Όταν φοράς το καπέλο αυτό, εστιάζεις στις ενστικτώδεις αντιδράσεις και όχι στην αντικειμενική ανάλυση.

Πράσινο καπέλο

Όταν φοράς το καπέλο αυτό, επινοείς καινοτόμες ιδέες. Οι λύσεις είναι πρωτότυπες και εναλλακτικές.

Κίτρινο καπέλο

Όταν φοράς το καπέλο αυτό, εστιάζεις στις ευκαιρίες και στα πλεονεκτήματα των προτεινόμενων λύσεων για να επιτύχεις τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

Μαύρο καπέλο

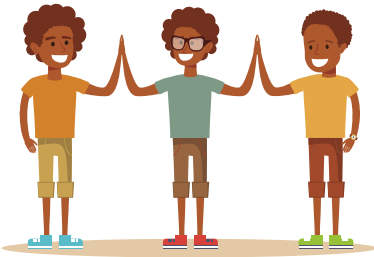
Το μαύρο καπέλο είναι το αντίστροφο του κίτρινου καπέλου. Όταν το χρησιμοποιείς, εστιάζεις στους πιθανούς **κινδύνους** και στα **μειονεκτήματα**. Αυτό το εργαλείο επίλυσης προβλημάτων βοηθά στην αξιολόγηση και τη στάθμιση των μειονεκτημάτων οποιασδήποτε προτεινόμενης λύσης.

Μπλέ καπέλο

Όταν φοράς το μπλε καπέλο, γίνεσαι στοχαστής. Εξετάζεις πού βρίσκεσαι τώρα, πού ήσουν και πού πας. Με αυτόν τον τρόπο μπορείς να καταλάβεις πώς να εφαρμόσεις μια προτεινόμενη λύση.

Με την ομάδα σου μοιράστε τους ρόλους «Διαμεσολαβητής/ήτρια - Συγκρουόμενα μέρη».

Επιλέξτε μία περίπτωση σύγκρουσης από τη δραστηριότητα 2 και αναπαραστήστε την πρώτη συνάντηση διαμεσολάβησης.

Δραστηριότητα 4

«Σχολική διαμεσολάβηση»

Η σχολική διαμεσολάβηση αποτελεί μια διαδικασία ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων, εντάσεων και παρεξηγήσεων. Στη διαδικασία αυτή ένας διαμεσολαβητής ή διαμεσολαβήτρια βοηθάει τα εμπλεκόμενα μέρη να ακούσουν με προσοχή και να κατανοήσουν τις θέσεις του άλλου. Ας θυμηθούμε τα βήματά της.

1. Έναρξη της συνεδρίας.
2. Παρουσίαση του διαμεσολαβητή ή της διαμεσολαβήτριας και των αρχών της διαδικασίας (ειλικρίνεια και εχεμύθεια).
3. Ανάπτυξη εμπιστοσύνης.
4. Έκθεση - περιγραφή του προβλήματος και από τις δύο πλευρές.
5. Απόκτηση ολοκληρωμένης εικόνας.
6. Ορισμός του προβλήματος.
7. Έκφραση συναισθημάτων.
8. Έκφραση στόχων και των δύο πλευρών.
9. Επικέντρωση σε «κοινό» έδαφος.
10. Πρόταση πιθανών λύσεων.
11. Αξιολόγηση εναλλακτικών προτάσεων και επιλογή τελικής συμφωνίας.

Αυτοαξιολόγηση
ενίσχυσης
δεξιοτήτων
επίλυσης
συγκρούσεων

Αξίζει να διαβάσεις

Διαχειρίζομαι/Επιλύω συγκρούσεις

Η σύγκρουση συνιστά μια αντιπαράθεση μεταξύ ανθρώπων ή ομάδων, για την οποία δεν έχει βρεθεί αποτελεσματική λύση. Όσο πιο νωρίς αντιμετωπίζεται μια σύγκρουση τόσο το καλύτερο, επειδή οι άνθρωποι έχουν ακόμα τον έλεγχο των συναισθημάτων τους και οι επιπτώσεις είναι περιορισμένες. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη **διαχείριση** και στην **επίλυση** των συγκρούσεων.

Η **διαχείριση** των συγκρούσεων είναι ο τρόπος με τον οποίο το άτομο ή η ομάδα επιλέγει να δράσει μετά την εκδήλωση μιας σύγκρουσης. Η διαδικασία αυτή αποτελεί ευκαιρία για προσωπική ανάπτυξη, καθώς η αναζήτηση τρόπων επίτευξης συμφωνίας αναπτύσσει και καλλιεργεί δεξιότητες όπως είναι η ευελιξία, η ψυχραιμία, η αυτοσυγκράτηση, η ανθεκτικότητα.

Η **επίλυση** συγκρούσεων έχει ως στόχο την ελαχιστοποίηση ή τη λήξη της σύγκρουσης εντός του συγκεκριμένου πλαισίου-συστήματος, δηλαδή της σχολικής μονάδας. Πολλές φορές, για να επιλυθεί μια σύγκρουση και να βρεθεί κοινή λύση, πρέπει να συμβιβαστούν και οι δύο πλευρές. Σε αυτή τη διαδικασία πολύτιμη βοήθεια μπορεί να προσφέρει ο/η σχολικός/ή διαμεσολαβητής/ήτρια.

β8. Λαμβάνουμε αποφάσεις

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τη λήψη αποφάσεων και την ανάληψη συνεργατικής δράσης.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αντιληφθείς τη σημασία της λήψης αποφάσεων.
- Να προσδιορίζεις τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνεις αποφάσεις.
- Να συνειδητοποιείς ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τις αποφάσεις σου.

Δραστηριότητα 1

«Εγώ αποφασίζω»

Οι αποφάσεις βρίσκονται παντού στην καθημερινότητά μας. Αφορούν είτε ζητήματα που πρέπει να διαχειριστούμε κάθε μέρα είτε ζητήματα που επηρεάζουν την πορεία ολόκληρης της ζωής μας. Ας δούμε πρώτα ποιες αποφάσεις λαμβάνουμε καθημερινά. Συμπλήρωσε το πρόγραμμα των αποφάσεων που λαμβάνεις συνήθως κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Οι αποφάσεις μου για σήμερα

Το πρωί μόλις ξύπνησα...

... στη συνέχεια

Στο σχολείο...

Δραστηριότητα 2

«Οι αποφάσεις είναι μπελάς»

Η Ιουλία τώρα που θα πάει στο γυμνάσιο πρέπει να αποφασίσει αν θα συνεχίσει ως δεύτερη ξένη γλώσσα τα γαλλικά ή αν θα επιλέξει τα γερμανικά. Της αρέσουν τα γαλλικά, αλλά οι γονείς της επιμένουν ότι τα γερμανικά είναι η ξένη γλώσσα που θα τη βοηθήσει στο μέλλον. Οι περισσότερες φίλες της έχουν επιλέξει γαλλικά. Αισθάνεται μπερδεμένη.

Μπορείς να τη βοηθήσεις;

- Ποιοι παράγοντες πιστεύεις ότι μας επηρεάζουν όταν λαμβάνουμε μία απόφαση;

.....

.....

- Σε ποιον παράγοντα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη βαρύτητα ώστε να λάβει την απόφασή της;

.....

.....

Δραστηριότητα 3

«Αποφάσεις ζωής»

Ο Robert Frost, Αμερικανός ποιητής, στο ποίημά του «Ο δρόμος που δεν πήρα» γράφει:

*«... στο σταυροδρόμι που βρέθηκα στο δάσος,
πήρα τον δρόμο τον λιγότερο ταξιδεμένο και
αυτό νομίζω έκανε όλη τη διαφορά».*

- α.** Συζητήστε με την ομάδα σας για ποια διαφορά μιλάει ο ποιητής. Τι νομίζετε πως εννοεί με τη φράση «τον λιγότερο ταξιδεμένο»;

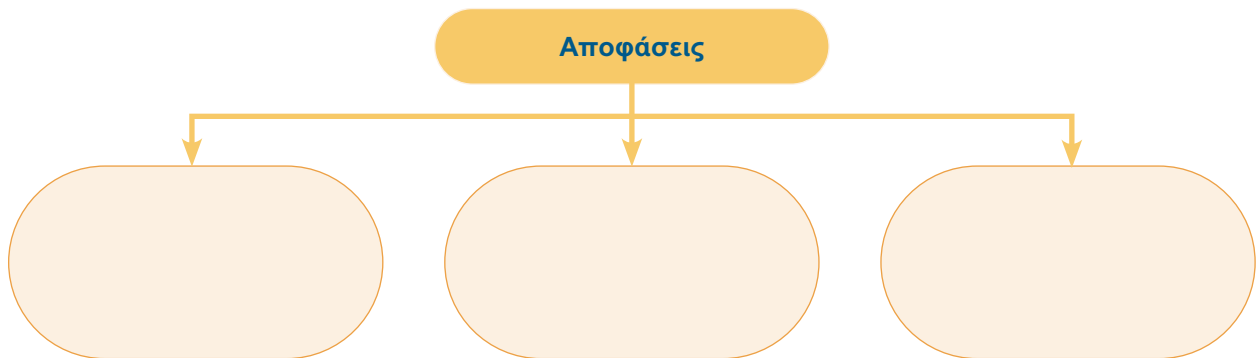
.....

.....

.....

- β.** Στο παρακάτω διάγραμμα συμπληρώστε τους τομείς που θεωρείτε ότι οι αποφάσεις καθορίζουν την πορεία της ζωής μας.

Δραστηριότητα 4

«Κάποιος μπέρδεψε τα βήματα»

Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων υπάρχουν συγκεκριμένα βήματα που μεθοδολογικά μας βοηθούν να καταλήξουμε στη σωστή επιλογή.

Μπορείς να βάλεις τα βήματα στη σωστή σειρά ώστε να σου δείξουν τον δρόμο;

Θεματικό Πεδίο Β Η ζωή στο σχολείο μου

Διάλεξε ανάμεσα στις εναλλακτικές.

Συγκέντρωσε όλες τις σχετικές πληροφορίες.

Βρες ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες σε κάθε εναλλακτική.

Ζύγισε τα δεδομένα.

Ανάλαβε δράση.

Προσδιόρισε το πρόβλημα.

Βρες ποιες εναλλακτικές επιλογές έχεις.

Αξιολόγησε τα πιθανά αποτελέσματα της απόφασής σου.

1

2

3

4

5

6

7

8

Οι αποφάσεις είναι σημαντικές

Η λήψη αποφάσεων είναι ένα σημαντικό μέρος της ζωής μας. Κάθε μέρα, βρισκόμαστε αντιμέτωποι και αντιμέτωπες με αποφάσεις που πρέπει να λάβουμε, από τις πιο απλές έως τις πιο περίπλοκες. Αυτές οι αποφάσεις μπορεί να αφορούν διάφορους τομείς της ζωής μας.

Η λήψη αποφάσεων μας βοηθάει να διαμορφώσουμε το μέλλον μας και να προχωρήσουμε προς τους στόχους και τις φιλοδοξίες μας και να συνεισφέρει στην ανεξαρτησία και την αυτοπεποίθησή μας.

Ωστόσο, η διαδικασία λήψης αποφάσεων μπορεί να είναι περίπλοκη και πολλές φορές αντιμετωπίζουμε διλήμματα ή αβεβαιότητες. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι σημαντικό να αναλύουμε τις επιλογές μας και να σκεφτόμαστε τις συνέπειες.

Τελικά, η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί ένα σημαντικό μέσο αυτογνωσίας και ανάπτυξης, καθώς μας βοηθά να κατανοήσουμε τις προτεραιότητες, τις αξίες και τους στόχους μας.

Τυπολογία επίλυσης προβλημάτων

B9. Διλήμματα

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε με ποιους τρόπους οι αποφάσεις μας επηρεάζουν εμάς και τους άλλους.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να διερευνήσεις καταστάσεις και γεγονότα από διαφορετικές οπτικές.
- Να εφαρμόσεις τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις.
- Να διερευνήσεις τον τρόπο που οι αξίες σου επηρεάζουν τις αποφάσεις σου.
- Να συμμετέχεις στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο σου με στόχο την ελεύθερη έκφραση των απόψεών σου, μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας.

Δραστηριότητα 1

«Διάδρομος συνείδησης»

Διλήμματα

Ο Αρντίτ μένει με τη μαμά του, ενώ ο μπαμπάς του μένει και δουλεύει σε άλλη χώρα. Ο Αρντίτ θέλει να περάσει το καλοκαίρι με τον μπαμπά του, όμως δεν θέλει να αφήσει μόνη τη μαμά του, γιατί έχει κάποια προβλήματα υγείας.

Η Ελένη τελειώνει το δημοτικό κι έγινε δεκτή στο καλλιτεχνικό γυμνάσιο. Όλες οι φίλες της θα συνεχίσουν στο γυμνάσιο της γειτονιάς.

Ο Νίκος τα απογεύματα κάνει αγγλικά και κιθάρα, δεν είναι και πολύ καλός σε αυτά. Αντίθετα, είναι πολύ καλός παίκτης στο διαδικτυακό παιχνίδι που παίζει με τους φίλους του. Σκέφτεται να σταματήσει τις δραστηριότητες.

Βήμα 1ο: Δημιουργήστε δύο παράλληλες σειρές αντικριστά η μία από την άλλη, αφήνοντας στη μέση έναν διάδρομο. Αυτός είναι ο διάδρομος συνείδησης κάποιου ή κάποιας που βρίσκεται σε δίλημμα. Επιλέξτε ένα από τα διλήμματα.

Ο μαθητής ή η μαθήτρια που παίρνει τον ρόλο του προσώπου στο δίλημμα περνά μέσα από τον διάδρομο και οι μαθητές και οι μαθήτριες από τις δύο πλευρές τού/τής δίνουν συμβουλές για το ποια απόφαση να πάρει.

Οι συμβουλές θα πρέπει να είναι αντικρουόμενες και πειστικές ώστε να παριστάνετε πραγματικά τη συνείδησή του/της.

Αφού ο μαθητής ή η μαθήτρια περάσει από τον διάδρομο και ακούσει όλες τις φωνές, λέει την απόφασή του/της και τη δικαιολογεί.

Βήμα 2ο: Συμφωνείς με την απόφαση που πήρε ο συμμαθητής ή η συμμαθήτριά σου; Αν όχι, γράψε τη δική σου απόφαση.

.....
.....
.....
.....
.....

Τι επηρεάζει μια απόφασή μου;

Κάποιοι παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις μας είναι:

- Οι στόχοι και οι προτεραιότητές μας.
- Οι αξίες και οι πεποιθήσεις μας.
- Συναισθήματα όπως ο φόβος, η ανασφάλεια, η ευχαρίστηση.
- Κοινωνική πίεση, η ανάγκη να ανήκουμε σε μια ομάδα.

Ταξινόμησε τους παραπάνω παράγοντες από τον πιο σημαντικό στον λιγότερο σημαντικό σύμφωνα με τα δικά σου κριτήρια.

Αν ήσουν...

1	
2	
3	
4	

Δραστηριότητα 2

«Οι αποφάσεις μας επηρεάζουν»

Το ανώτατο θεσμικό όργανο λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, είναι η Βουλή των Ελλήνων. Το ήξερες όμως ότι υπάρχει και η Βουλή των Εφήβων;

Η Βουλή των Εφήβων είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Βουλής των Ελλήνων και απευθύνεται στους μαθητές και στις μαθήτριες όλων των σχολείων της χώρας.

Έχει ως βασικό στόχο την καλλιέργεια της θετικής στάσης των νέων απέναντι στα κοινά, καθώς και την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με αρχές, κανόνες και αξίες της δημοκρατίας.

Για να συγκροτηθεί η Βουλή των Εφήβων, οι μαθητές και οι μαθήτριες καταθέτουν κάποιες συγκεκριμένες εργασίες που αξιολογούνται και λαμβάνουν, με βάση αυτές, κλήρους. Στο τέλος των δραστηριοτήτων επιλέγονται με κλήρωση 300 έφηβοι-βουλευτές/βουλευτίριες, οι οποίοι/ες συγκροτούν τη Βουλή των Εφήβων, και συνεδριάζουν στις αίθουσες της Βουλής των Ελλήνων τον Ιούλιο.

Βρείτε ένα θέμα που απασχολεί τη σχολική κοινότητά σας αυτή την περίοδο. Οργανώστε ένα **συμβούλιο τάξης** γι' αυτό. Επιχειρηματολογήστε και πάρτε αποφάσεις.

.....

.....

.....

.....

Οι αποφάσεις μας επηρεάζουν όλους

Στα σύγχρονα δημοκρατικά πολιτεύματα ένα από τα βασικά στοιχεία των δημοκρατικών διαδικασιών είναι η δυνατότητα συμμετοχής και έκφρασης όλων των πολιτών.

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του, να ψηφίζει και να συμμετέχει στη διαμόρφωση των αποφάσεων που επηρεάζουν την κοινωνία του. Αυτό συχνά γίνεται μέσω της εκλογής αντιπροσώπων που θα εκπροσωπήσουν τα συμφέροντά του σε διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης.

Επιπλέον, στις δημοκρατικές διαδικασίες υπάρχει ένας μηχανισμός για την αντιμετώπιση των διαφορών και των αντιθέσεων που μπορεί να προκύψουν. Αυτό συνήθως συμβαίνει μέσω του διαλόγου, του συμβιβασμού και της διαπραγματεύσεως, προκειμένου να επιτευχθεί ένας βαθμός συναίνεσης ή να ληφθεί μια απόφαση που να εξυπηρετεί τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων. Οι δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της συμμετοχής και της ελευθερίας των πολιτών.

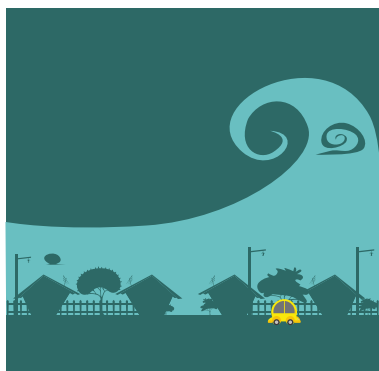

3-2-1
Αναστοχασμός

Στο Θεματικό Πεδίο Γ, ένας πολύπλοκος, αλλά την ίδια στιγμή συναρπαστικός, κόσμος σας αποκαλύπτεται! Η κοινωνία στην οποία ζείτε είναι σύνθετη, έχει πολλά επίπεδα οργάνωσης, για τα οποία απαιτείται συντονισμός μεταξύ του κράτους, των θεσμών, των πολιτών. Επίσης, στη σύγχρονη εποχή, όλο και πιο σημαντικό ρόλο καταλαμβάνει το ψηφιακό περιβάλλον, μέσα στο οποίο αναπτύσσουμε κοινωνικές σχέσεις, επικοινωνούμε, διεκπεραιώνουμε τις υποθέσεις μας, επιλέγουμε τις κυβερνήσεις μας, συμμετέχουμε στα κοινά κ.ο.κ. Στο συγκεκριμένο Θεματικό Πεδίο, θα σας δοθεί η ευκαιρία να ανακαλύψετε το κοινωνικό και το πολιτικό, φυσικό και ψηφιακό περιβάλλον, να μελετήσετε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του, να τοποθετήσετε τον εαυτό σας μέσα σε αυτό, αλλά και να αναλάβετε δράση ως Έλληνες/-νίδες, Ευρωπαίοι-ες και Ψηφιακοί πολίτες! Όταν ολοκληρώσετε τη μελέτη και τις δραστηριότητες του Θεματικού Πεδίου Γ, αναμένεται να είστε σε θέση να:

Λέξεις-κλειδιά:

κράτος, πολίτευμα, διακυβέρνηση, δημοκρατικές αξίες, Σύνταγμα, Ευρωπαίος πολίτης, ψηφιακός πολίτης, ανθρώπινα δικαιώματα, βιώσιμη ανάπτυξη, διαδικτυακός εκφοβισμός, μέσα μαζικής ενημέρωσης

- ✓ περιγράφετε τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζετε τις βασικές δημοκρατικές αξίες
- ✓ περιγράφετε τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας και τους ρόλους - ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης
- ✓ περιγράφετε την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέετε με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη
- ✓ προσδιορίζετε την έννοια της ιθαγένειας και τις διαδικασίες με τις οποίες αποκτάται
- ✓ αναλύετε τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να περιγράφετε τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της.
- ✓ προσεγγίζετε την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής σας ταυτότητας
- ✓ προσδιορίζετε το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναλαμβάνετε δράση για την προστασία τους στη σχολική, τοπική και ευρύτερη κοινότητα
- ✓ εμβαθύνετε στην κατανόηση των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και να τους συνδέετε με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- ✓ αναγνωρίζετε τη σημασία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και την επιρροή τους στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά όλων μας, μέσα από τη δημιουργία προτύπων
- ✓ αποσαφηνίζετε την έννοια του ψηφιακού πολίτη και να κατονομάζετε τα δικαιώματα και τις ευθύνες του
- ✓ αναγνωρίζετε τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον αντιμετωπίζετε.

Γ1. Κράτος και δημοκρατία

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την οργάνωση των ανθρώπων στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να διακρίνεις την έννοια του κράτους και τα στοιχεία που το προσδιορίζουν.
- Να συνδέεις τον τρόπο διακυβέρνησης των κρατών με την έννοια του πολιτεύματος.
- Να περιγράφεις τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζεις τις βασικές δημοκρατικές αξίες.

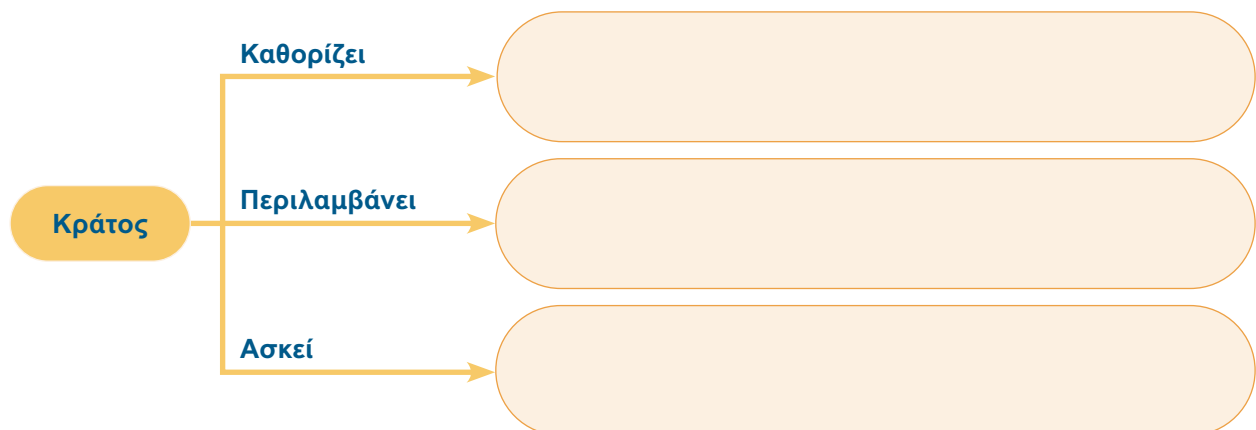
Δραστηριότητα 1 «Το κράτος και πώς προσδιορίζεται»

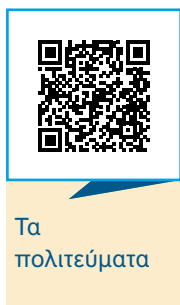
Τι εννοούμε όταν μιλάμε για κράτος; Ποια είναι τα στοιχεία που προσδιορίζουν την έννοια του κράτους;

Συζητήστε στην ομάδα για τα στοιχεία που «προσδιορίζουν» την έννοια του κράτους και συμπληρώστε τον παρακάτω εννοιολογικό χάρτη.

Τα σύγχρονα κράτη

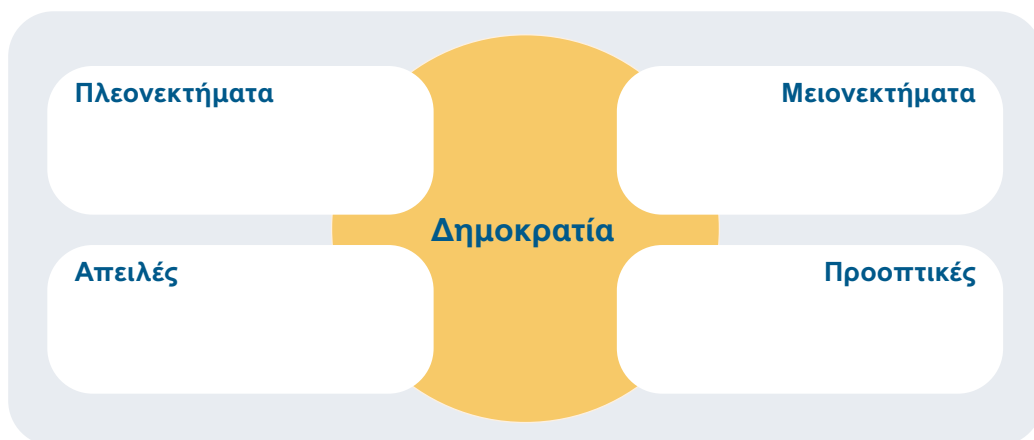

«Το πολίτευμα»

Πολίτευμα είναι ο τρόπος οργάνωσης και άσκησης της κρατικής εξουσίας. Ο Αριστοτέλης όρισε και διερεύνησε τις έννοιες «πολίτης» και «πολιτεία». Σύμφωνα με τον φιλόσοφο, όσα πολιτεύματα αποσκοπούν στο κοινό συμφέρον είναι ορθά, ενώ όσα εξυπηρετούν αποκλειστικά το συμφέρον των αρχόντων ανήκουν στις παρεκκλίσεις των ορθών πολιτευμάτων.

Στα παρακάτω πλαίσια συμπληρώστε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της δημοκρατίας. Στη συνέχεια σκεφτείτε και καταγράψτε πιθανές απειλές και προοπτικές του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Δραστηριότητα 2

«Βασικές δημοκρατικές αξίες»

Δίπλα βλέπετε τις βασικές αξίες της δημοκρατίας. Επιλέγετε κάθε αξία και την αναλύετε με μια επεξηγηματική φράση. Στη συνέχεια μπορείτε να φτιάξετε πινακίδες με την κάθε αξία και να τις τοποθετήσετε σε εμφανή σημεία στο σχολείο σας.

Ισότητα: Όλοι οι άνθρωποι έχουν την ίδια αξία και τα ίδια δικαιώματα και υποχρεώσεις, χωρίς διάκριση.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Βασικές δημοκρατικές αξίες

Συμμετοχή στη διακυβέρνηση
(δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι)

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια

Ελευθερία της συνέλευσης

Ελευθερία της έκφρασης

Ελευθερία

Ισότητα

Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

Ελευθερία του Τύπου

Κράτος και πολίτευμα

Κράτος στα αρχαία ελληνικά σήμαινε «δύναμη». Στη σημερινή εποχή το κράτος είναι μια οργανωμένη πολιτική οντότητα η οποία ασκεί νόμιμη εξουσία στους ανθρώπους-πολίτες που κατοικούν σε μια καθορισμένη γεωγραφική περιοχή, η οποία ονομάζεται επικράτεια. Το κράτος έχει κυβέρνηση, διεθνώς αναγνωρισμένη κυριαρχία και τη δικαιοδοσία να φτιάχνει και να επιβάλλει τους κανόνες-νόμους, με τους οποίους ρυθμίζονται οι σχέσεις των ανθρώπων που κατοικούν σε συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια.

Το 2024, στη Γη έχουν καταγραφεί 194 ανεξάρτητα κράτη. Το κράτος συνδέεται με συγκεκριμένο έδαφος (μια περιοχή με διεθνώς αναγνωρισμένα σύνορα), λαό (μόνιμο πληθυσμό κατοίκων) και συγκεκριμένη πολιτική εξουσία. Αυτά μπορεί να αντιστοιχούν σε εθνικά κράτη (ένα κράτος = ένα έθνος), υποεθνικά κράτη (ένα έθνος = δύο ή περισσότερα κράτη) ή πολυεθνικά κράτη (ένα κράτος = δύο ή περισσότερα έθνη).

Τα πολιτεύματα διακρίνονται στη μοναρχία, όταν όλες οι εξουσίες συγκεντρώνονται σε ένα πρόσωπο, στην ολιγαρχία, όταν η εξουσία ασκείται από περιορισμένο αριθμό προσώπων, και στη δημοκρατία, στην οποία πηγή εξουσίας και ανώτατο όργανο της πολιτείας είναι ο λαός. Στη δημοκρατία ο λαός αποφασίζει είτε ο ίδιος (άμεσα) είτε με τους αντιπροσώπους του (έμμεσα) για την επίλυση των προβλημάτων του, με βάση την αρχή της πλειοψηφίας.

Τι γνωρίζω για τα πολιτεύματα

γ2. Εκλογές – Εξουσίες

Στην ενότητα αυτή συζητάμε για τον τρόπο διακυβέρνησης της Ελλάδας και για τη διάκριση των εξουσιών.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να παρουσιάζεις τη διαδικασία εκλογής του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμα της Ελλάδας.
- Να περιγράφεις τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική.

«Εθνικές εκλογές»

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι **Προεδρευόμενη Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία**. Αρχηγός του κράτους είναι ο/η Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο/η οποίος/α εκλέγεται από τη Βουλή. Στην Ελλάδα οι βουλευτές εκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια από διαφορετικά κόμματα. Η συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές είναι υποχρεωτική.

Στην **Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία**, ο λαός εκλέγει τους αντιπροσώπους του (βουλευτές). Οι βουλευτές που εκλέγονται συγκροτούν το σώμα της Βουλής. Σύμφωνα με την **αρχή της δεδηλωμένης**, πρωθυπουργός γίνεται ο αρχηγός του κόμματος που καταφέρνει να εκλέξει 150+1 βουλευτές. Ο πρωθυπουργός διορίζει τους υπουργούς και σχηματίζει κυβέρνηση η οποία «απολαμβάνει» την εμπιστοσύνη της Βουλής.

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το πολίτευμα της Ελλάδας καθορίζεται από έναν βασικό νόμο που ονομάζεται ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

Όλοι οι νόμοι πρέπει να είναι σύμφωνοι με το Σύνταγμα.

Ρυθμίζει το πολίτευμα, την οργάνωση και τις λειτουργίες της πολιτείας.

Κατοχυρώνει τα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα των Ελλήνων πολιτών.

Εκλογές

Δραστηριότητα 1

«Οι τρεις εξουσίες σε δράση!»

Βήμα 1ο: Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει έναν ρόλο εξουσίας: νομοθετική (Βουλή), εκτελεστική (κυβέρνηση/υπουργεία), δικαστική (δικαστήρια).

Βήμα 2ο: Κάθε ομάδα αναλαμβάνει έναν ρόλο εξουσίας στο θέμα της προστασίας των ζώων:

- Η Βουλή συζητά και ψηφίζει έναν νόμο για την προστασία των ζώων.
- Η κυβέρνηση σχεδιάζει πώς θα γίνουν οι έλεγχοι για την εφαρμογή του νόμου.
- Τα δικαστήρια εξετάζουν μια καταγγελία κακοποίησης ζώου και αποφασίζουν ποινή.

Βήμα 3ο: Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην τάξη τι κάνει στο πλαίσιο του ρόλου της.

Διάκριση εξουσιών

Διαφανείς και δημοκρατικές νομοθετικές διαδικασίες

Ασφάλεια δικαίου

Ισότητα απέναντι στον νόμο

Ανεξάρτητα δικαστήρια

Αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος

Άρθρο 26 του Συντάγματος

1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.
2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την κυβέρνηση.
3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του ελληνικού λαού.

Δραστηριότητα 2

«Οι εκλογές της τάξης μας»

Σειρά σας να εκλέξετε το πενταμελές μαθητικό συμβούλιο της τάξης.

Αρχικά εκλέγεται η τριμελής εφορευτική επιτροπή από όλη την τάξη. Οι υποψήφιοι και οι υποψήφιας ετοιμάζουν την πρώτη τους ομιλία.

Κάθε υποψήφιος και υποψήφια δημιουργεί το εκλογικό του φυλλάδιο στο οποίο παρουσιάζει τον εαυτό του.

Η εφορευτική επιτροπή ετοιμάζει ψηφοδέλτια γράφοντας σε ένα χαρτί τα ονόματα των υποψηφίων του πενταμελούς συμβουλίου. Οι υποψήφιοι και οι υποψήφιας «εκφωνούν» την πρώτη τους ομιλία.

Η ψηφοφορία είναι μυστική και διεξάγεται στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο. Κάθε μαθητής και μαθήτρια με μπλε στυλό σημειώνει δίπλα από το όνομα του υποψηφίου που προτιμά έναν σταυρό.

Μπορεί να διαλέξει μέχρι πέντε υποψηφίους βάζοντας σταυρό δίπλα στα ονόματά τους.

Γίνεται η καταμέτρηση των ψήφων και οι πέντε πρώτοι αποτελούν το πενταμελές συμβούλιο της τάξης, δηλαδή τον πρόεδρο, τον γραμματέα, τον ταμία και τα δύο μέλη.

Οι ρόλοι προσδιορίζονται από τον αριθμό των ψήφων που πήρε ο κάθε υποψήφιος και υποψήφιας.

Αξίζει να διαβάσεις

Η δημοκρατική αρχή

Η εξουσία πηγάζει από τον λαό. Αυτό σημαίνει ότι, για να είναι η κυβέρνηση δημοκρατική, θα πρέπει να είναι δημοφιλής, ή τουλάχιστον να τυχαίνει της αποδοχής των πολιτών. Οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους μέσω της ψηφοφορίας που γίνεται σε τακτικά χρονικά διαστήματα.

Η εξουσία ασκείται από τον λαό. Αυτό σημαίνει ότι, για να είναι ένα πολίτευμα δημοκρατικό, θα πρέπει με κάποιους τρόπους να εξασφαλίζει τη συμμετοχή των πολιτών στις πολιτικές διαδικασίες, τις διαδικασίες διακυβέρνησης και λήψης αποφάσεων. Για παράδειγμα, εκτός από τη συμμετοχή στις εκλογές ανάδειξης της Βουλής και της κυβέρνησης, αυτό μπορεί να σημαίνει τη διενέργεια δημοψηφισμάτων.

Η εξουσία εξυπηρετεί τα συμφέροντα του λαού. Αυτό σημαίνει ότι τα όργανα της πολιτείας που είναι φορείς εξουσίας (κυβέρνηση, Βουλή κ.ο.κ.) πρέπει να υπηρετούν και να προασπίζουν τα συμφέροντα του συνόλου της κοινωνίας και όχι κάποιων μόνο τμημάτων της. Επίσης, σημαίνει ότι ταυτόχρονα με την αρχή της πλειοψηφίας πρέπει να υπάρχουν μηχανισμοί που προασπίζουν τα συμφέροντα της μειοψηφίας.

Γ3. Επίπεδα διακυβέρνησης

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τη δομή της διακυβέρνησης στην Ελλάδα και για τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μαθησιακός στόχος

- Να περιγράφεις τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος.

Δραστηριότητα 1

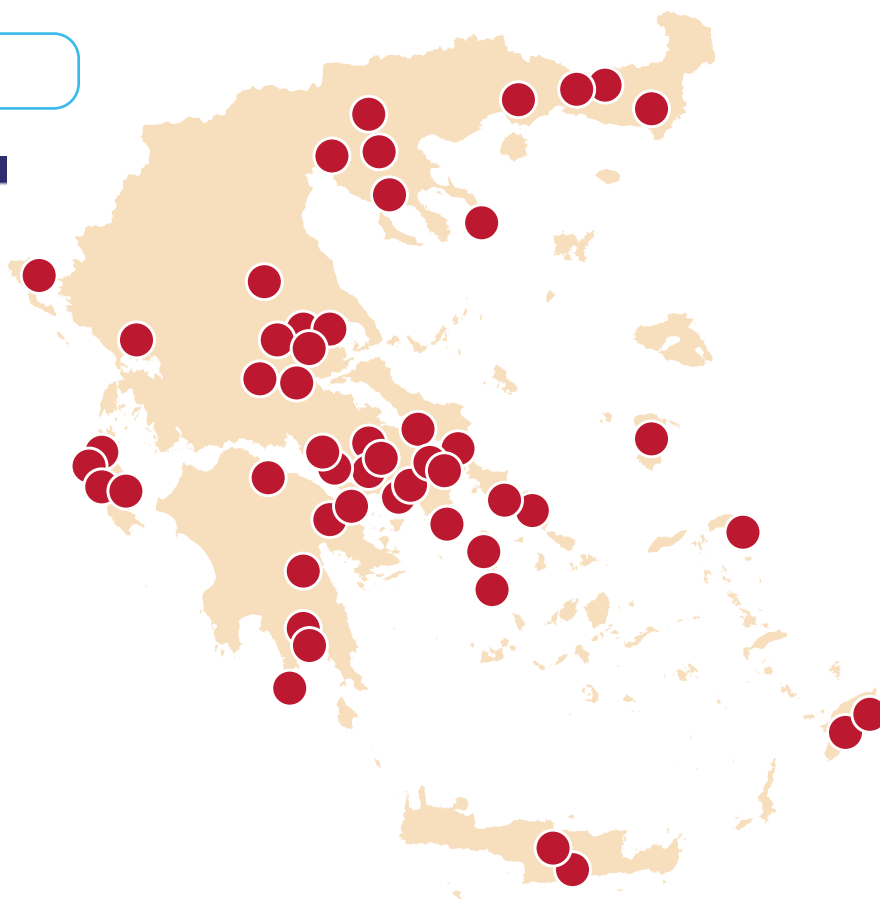
«Δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος»

Έπειτα από έναν ξηρό χειμώνα ο κίνδυνος πυρκαγιάς σε ολόκληρη τη χώρα είναι πολύ υψηλός. Στις αρχές καλοκαιριού του 2023 μια μεγάλη πυρκαγιά κατέκαψε μεγάλο μέρος του παρθένου δάσους της Δαδιάς.

Πυρκαγιές το 2023

ΕΡΤ

Φωτιά στη Δαδιά: Ολονύχτια μάχη με τις φλόγες και τις αναζωπυρώσεις

Βρίσκω τις Περιφέρειες

- Ποιος επηρεάστηκε από τη μεγάλη πυρκαγιά και με ποιον τρόπο;

.....

.....

Θεματικό Πεδίο Γ Η ζωή στην κοινότητα

- Ποιες υπηρεσίες θα χρειαστεί να βοηθήσουν ώστε να μην εξαπλωθεί μια πυρκαγιά και να ελαχιστοποιηθούν οι καταστροφές;

Δήμος	Περιφέρεια	Κεντρικό κράτος
Ομάδες πυρασφάλειας του δήμου	Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας	Πυροσβέστες
Ομάδες πυρασφάλειας δασικών συνεταιρισμών - συλλόγων	Μηχανήματα διάνοιξης δρόμων	Οχήματα πυροσβεστικής
Υδροφόρες του δήμου		Πυροσβεστικά αεροπλάνα
Ιδιωτικές υδροφόρες		Αστυνομία
		Τηλεπικοινωνίες
		Ένοπλες Δυνάμεις

Δραστηριότητα 2 «Σχέδιο παρέμβασης»

Αναπτύξτε ένα σχέδιο παρέμβασης στο οποίο να περιλαμβάνονται υπηρεσίες που θα χρειαστεί να παρέμβουν.

Ο/Η εκπρόσωπος κάθε ομάδας παρουσιάζει το σχέδιο της ομάδας στην τάξη (με διάγραμμα, εννοιολογικό χάρτη κ.λπ.).

Υποδομές

Φυσικό περιβάλλον

Άνθρωποι

Ζώα

Η περιφέρεια διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στις διαδικασίες ανάπτυξης της χώρας μας. Είναι ένας βασικός πυλώνας του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ενώ καθίσταται κομβικός ο ρόλος της ως προς τα έργα και τις υποδομές. Σημαντικές

αρμοδιότητες που ασκούνται από τις περιφέρειες επικεντρώνονται στους παρακάτω άξονες:

- Προγραμματισμού – Ανάπτυξης.
- Γεωργίας – Κτηνοτροφίας.
- Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας.
- Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού.
- Μεταφορών – Επικοινωνιών.
- Έργων – Χωροταξίας – Περιβάλλοντος.
- Υγείας.
- Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού.
- Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας.

Δραστηριότητα 3

«Επίπεδα διακυβέρνησης»

Ποια από τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης του κράτους παρέχει περισσότερες υπηρεσίες;

Τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης μπορούν να συνεργαστούν στον σχεδιασμό και στη συντήρηση μεγάλων γεγονότων. Σε ποιες άλλες περιπτώσεις θα μπορούσαν να συνεργαστούν;

Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου βαθμού είναι ο «δήμος». Διοικείται από τον/τη δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο που εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία, δηλαδή από όλους τους πολίτες. Κάθε δήμος χωρίζεται σε διαμερίσματα με την ονομασία «δημοτικές ενότητες».

Δεύτερου βαθμού ΟΤΑ είναι η «περιφέρεια», η οποία αντιστοιχεί σε μια ευρεία γεωγραφική περιοχή της χώρας. Διοικείται από τον/τη περιφερειάρχη και το περιφερειακό συμβούλιο, που εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία ανάμεσα στους εγγεγραμμένους δημότες των δήμων οι οποίοι υπάγονται στην περιφέρεια. Κάθε περιφέρεια διαιρείται σε «περιφερειακές ενότητες», οι οποίες συνήθως συμπίπτουν με τους νομούς. Κάθε περιφερειακή ενότητα διαθέτει δικό της αντιπεριφερειάρχη.

Ο δήμος είναι αρμόδιος για τοπικά ζητήματα που απασχολούν τους κατοίκους οι οποίοι διαμένουν στα όριά του και η περιφέρεια για τα ευρύτερα. Για παράδειγμα, η συντήρηση των σχολικών κτιρίων ανήκει στις αρμοδιότητες του δήμου, ενώ η μεταφορά των μαθητών που κατοικούν μακριά από το σχολείο τους αποτελεί αρμοδιότητα της περιφέρειας.

Αρμοδιότητες
Τοπικής
Αυτοδιοίκησης

Γ4. Κανόνες, νόμοι και πολίτες

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την αξία των νόμων και των κανόνων στη ζωή των πολιτών.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να εξηγείς πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες.
- Να διακρίνεις τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους.
- Να είσαι σε θέση να εξηγείς γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της κανονικότητας.

Σαν πολλοί κανόνες δεν μαζεύτηκαν;

Μη σπρώχνεις τους συμμαθητές σου!

Μην πατάς στο γρασίδι!

Μην παίρνεις πράγματα από ένα μαγαζί χωρίς να τα πληρώσεις!

Μη διασχίζεις τον δρόμο με κόκκινο φανάρι!

Τακτοποίησε το δωμάτιό σου!

Να είσαι ευγενικός/ή!

Μην πετάς τα σκουπίδια σου όπου βρεις!

Μη διακόπτεις κάποιον όταν μιλάει!

Η ζωή μας είναι γεμάτη κανόνες οι οποίοι υπαγορεύουν τις υποχρεώσεις μας στην οικογένεια, στο σχολείο, στις ομάδες που συμμετέχουμε. Οι κανόνες όμως δεν μας δείχνουν μόνο τις υποχρεώσεις μας, αλλά διασφαλίζουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματά μας, όσο και των άλλων τριγύρω μας, προκειμένου να ζούμε οργανωμένα και όσο το δυνατόν πιο αρμονικά.

Δραστηριότητα 1

«Οι κανόνες και η οργάνωση της καθημερινής μας ζωής»

Καταγράψτε με την ομάδα σας μερικούς κανόνες που είναι σημαντικοί για την ομαλή και αρμονική συνύπαρξη των κατοίκων της γειτονιάς σας. Τι εξυπηρετούν αυτοί οι κανόνες; Γιατί είναι χρήσιμοι;

Κανόνες	Σε τι χρησιμεύουν
Τοποθετούμε τα σκουπίδια σε ειδικούς κάδους.	Διατηρούμε καθαρή τη γειτονιά.

Μπορείτε να καταγράψετε εναλλακτικά και τους κανόνες που ισχύουν στο σχολείο σας.

Μία ανάγκη δημιουργεί έναν κανόνα

Αυτό το ήξερες;

Το 1891, ένας Καναδός καθηγητής Φυσικής Αγωγής σε εκπαιδευτήριο των ΗΠΑ, ο Δρ Τζέιμς Νάισμιθ, αναζητούσε έναν τρόπο να κρατήσει δραστήρια τα παιδιά μιας τάξης του, κάποια βροχερή μέρα. Συγκεκριμένα αναζητούσε ένα δυναμικό παιχνίδι εσωτερικού χώρου, καθώς τα παιδιά δεν μπορούσαν να βρεθούν σε εξωτερικό χώρο, λόγω ακατάλληλων καιρικών συνθηκών για μεγάλο διάστημα. Αφού απέρριψε πολλές ιδέες, κάρφωσε τελικά ένα καλάθι ροδάκινων σε ύψος 3,03 μέτρων στην τάξη και κατέληξε να γράψει τους βασικούς «Κανόνες της Καλαθοσφαίρισης». Έτσι γεννήθηκε το άθλημα της καλαθοσφαίρισης, γνωστό και ως μπάσκετ.

Κανόνες ή Νόμος;

Δραστηριότητα 2

«Κανόνες ή νόμος;»

Θα έχεις ακούσει την έκφραση «Ζούγκλα γίναμε», που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να περιγράψουν μία κοινωνία στην οποία δεν υπάρχουν νόμοι και κανόνες ή αυτοί δεν εφαρμόζονται...

Αλήθεια, η ζούγκλα λειτουργεί με κανόνες; Και αν ναι, σε τι χρειάζονται; Συζητήστε, καταγράψτε και μοιραστείτε τις σκέψεις της ομάδας σας με την ολομέλεια της τάξης.

Κανόνες της ζούγκλας:

.....

.....

.....

.....

Τι ρυθμίζουν;

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 3

«Κανόνες ή νόμος;»

Σημείωσε τη σωστή, κατά τη γνώμη σου, απάντηση στις προτάσεις που ακολουθούν.

	Κανόνας	Νόμος	Και τα δύο
Πρέπει να σηκώνουμε το χέρι πριν μιλήσουμε στην τάξη.	☐	☐	☐
Το όριο ταχύτητας για οδήγηση σε κατοικημένη περιοχή είναι 40 χλμ./ώρα.	☐	☐	☐
Δεν πρέπει να καπνίζουμε και να καταναλώνουμε αλκοόλ όταν είμαστε κάτω από 18 ετών.	☐	☐	☐
Πρέπει να τακτοποιούμε το δωμάτιό μας.	☐	☐	☐
Δεν πρέπει να καταναλώνουμε αλκοόλ και να οδηγούμε.	☐	☐	☐
Δεν χρησιμοποιούμε βία για να λύνουμε τις διαφορές μας.	☐	☐	☐
Δεν παίρνουμε κάτι που ανήκει σε άλλον ή άλλη αν δεν μας το επιτρέψει.	☐	☐	☐
Πρέπει να μη βρίζουμε και να μην προσβάλλουμε τους άλλους.	☐	☐	☐
Δεν πρέπει να πετάμε τα σκουπίδια μας στον δρόμο.	☐	☐	☐
Δεν πρέπει να καταστρέφουμε τα προσωπικά αντικείμενα των άλλων.	☐	☐	☐

Κανόνες και νόμοι

Το ίδρυμα της Βουλής μάς εξηγεί τι είναι ο κανόνας και τι ο νόμος στην έκδοσή του Κανόνες, νόμοι και δημοκρατία σε 20 ερωτήσεις και απαντήσεις.

Τι είναι ο κανόνας;

Ένας κανόνας είναι ένα πρότυπο συμπεριφοράς και δράσης που μια κοινωνία θεωρεί απαραίτητο να υπάρχει για να κυλάει ομαλά η κοινωνική ζωή. Με απλά λόγια, ο κανόνας μάς λέει πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο. Τηρείται επειδή τα περισσότερα μέλη της κοινωνίας έχουν συμφωνήσει ή έστω σιωπηλά έχουν αποδεχθεί ότι είναι απαραίτητος. Γι' αυτό και τον εφαρμόζουν. Η παραβίασή του επιφέρει συνήθως αποδοκιμασία από την ομάδα, για την οποία είναι σημαντική η τήρησή του, και το άτομο που έχει παραβεί τον κανόνα μπορεί να απομονωθεί από τα άλλα μέλη της ομάδας.

Τι είναι ο νόμος;

Νόμος, ή νομικός κανόνας, είναι ένας υποχρεωτικός κανόνας που έχει δημιουργηθεί από κάποια κρατική αρχή η οποία ασκεί εξουσία. Τα μέλη της κοινωνίας έχουν συμφωνήσει ότι μόνο οι κρατικές αρχές (η Βουλή, η κυβέρνηση, τα δικαστήρια) και τα κρατικά όργανα (η αστυνομία) επιτρέπεται να επιβάλλουν αποφάσεις στην κοινωνία, τηρώντας πιστά όσα προβλέπει το Σύνταγμα και οι νόμοι. Κανένας πολίτης, καμία οργάνωση πολιτών, δεν έχει δικαίωμα, για κανέναν λόγο, να επιβάλλει αποφάσεις. Η παραβίαση των νόμων μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες για το άτομο και μπορεί να οδηγήσει μέχρι και στη φυλάκισή του.

Γ5. Το Σύνταγμα και οι νόμοι

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για το Σύνταγμα ως τον θεμελιώδη νόμο του κράτους και τη σύνδεσή του με τα δικαιώματα των πολιτών.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να εξηγείς πώς και γιατί επιβάλλονται οι νόμοι και να περιγράφεις τον ρόλο και τις ευθύνες των πολιτών για την εφαρμογή τους.
- Να περιγράφεις την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέεις με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.

Δραστηριότητα 1

«Κυκλοφοριακό χάος»

Εργαστείτε σε ομάδες και στη συνέχεια ανταλλάξτε απόψεις στην ολομέλεια της τάξης. Θα χρειαστείτε χαρτόνια για να καταγράψετε τις σκέψεις σας.

Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ) είναι ένας ειδικός νόμος ο οποίος εφαρμόζεται σε οδούς που χρησιμοποιούνται για δημόσια κυκλοφορία οχημάτων και πεζών, με σκοπό την ασφάλεια και την ομαλή ροή της κυκλοφορίας.

- Μπορείτε να καταγράψετε μερικούς από τους κανόνες του;
- Τι συμβαίνει όταν οι πολίτες δεν ακολουθούν τους κανόνες του ΚΟΚ;

Δραστηριότητα 2

«Πώς γεννιέται ένας νόμος;»

Μελετήστε το ακόλουθο κείμενο. Συμπληρώστε με την ομάδα σας το διάγραμμα που βρίσκεται στην επόμενη σελίδα, καταγράφοντας ποια ήταν η ανάγκη που οδήγησε στην αναγνώριση του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες, οι διεκδικήσεις και τα στάδια εφαρμογής του σχετικού νόμου.

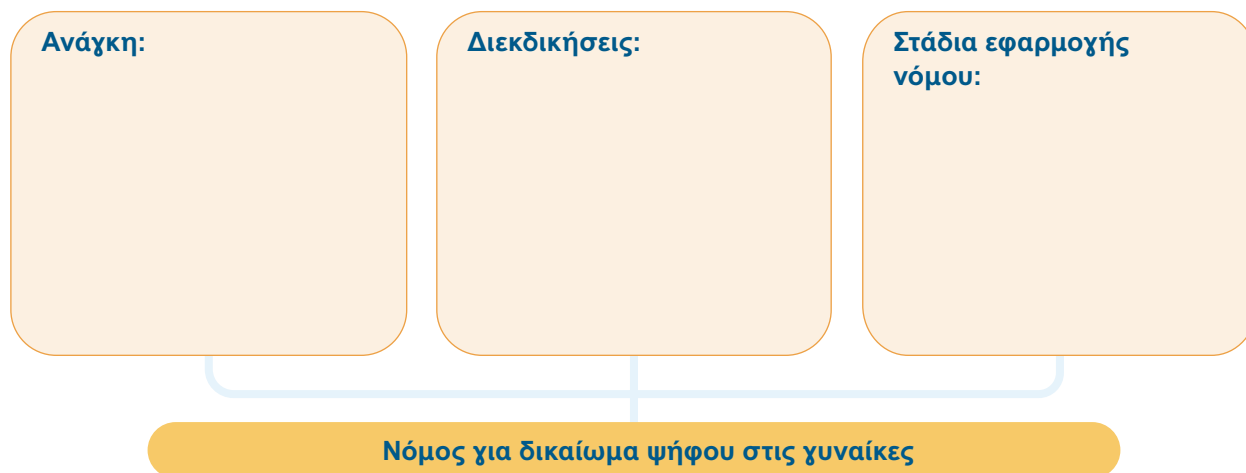
Οι γυναίκες, σε αντίθεση με τους άνδρες, δεν είχαν πάντοτε αναγνωρισμένο το δικαίωμα να ψηφίζουν ή να ζητούν την ψήφο των συμπολιτών τους.

Μέσω γυναικείων οργανώσεων που υπήρχαν ή δημιουργήθηκαν στα διάφορα στάδια της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας, έδωσαν αγώνες και επέμειναν πεισματικά στην αναγνώριση του πολιτικού τους δικαιώματος.

Το δικαίωμα ψήφου σε Ελληνίδες

Η πλήρης κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών ψηφίστηκε στις 28 Μαΐου του 1952.

Δραστηριότητα 3

«Ποια αξία-αγαθό προστατεύει ο νόμος;»

Στη συνέχεια παρουσιάζονται μερικοί νόμοι, όπως προβλέπονται στον ελληνικό Ποινικό Κώδικα. Μπορείς να βρεις ποια αξία-αγαθό προστατεύεται από τον κάθε νόμο;

Νόμος	Αξία-αγαθό
Αφαίρεση ξένου αντικειμένου (Άρθρο 372 ΠΚ, 2019).	
Εξύβριση, απλή δυσφήμιση ή συκοφαντική δυσφήμιση (Άρθρα 361, 362 και 363 ΠΚ, 2019).	
Καταστροφή ή βλάβη (με πρόθεση) ξένου αντικειμένου – Περιλαμβάνεται και το γκράφιτι σε χώρους που δεν έχουν ειδική άδεια (Άρθρο 381 ΠΚ, 2019).	
Πρόκληση σωματικής κάκωσης σε άλλον ή βλάβης της υγείας του (Άρθρο 308 ΠΚ, 2019).	
Πρόκληση τρόμου ή ανησυχίας σε κάποιον, απειλώντας τον με βία ή χωρίς απειλή βίας, ή παρακολούθησή του και μέσω διαδικτύου (Άρθρο 333 ΠΚ, 2019).	

Δραστηριότητα 4

«Δημοκρατικές αρχές και αξίες»

Μελετήστε τα άρθρα 4 και 5 του ελληνικού Συντάγματος. Καταγράψτε στο παρακάτω σχήμα τις δημοκρατικές αρχές και αξίες που αναγνωρίζουν για τους Έλληνες πολίτες. Συζητήστε το στην τάξη.

Το Σύνταγμα της Ελλάδας και οι νόμοι

Για χιλιάδες χρόνια τους νόμους τούς δημιουργούσε ο βασιλιάς ή ο άρχοντας, με τους νομομαθείς και τους ιερείς, και επιβάλλονταν στους πολίτες με τη βοήθεια του στρατού. Φωτεινές εξαιρέσεις στην ανθρώπινη ιστορία υπήρξαν οι δημοκρατίες στην αρχαία Αθήνα και στην αρχαία Ρώμη, όπου τους νόμους τούς αποφάσιζαν άμεσα οι ίδιοι οι πολίτες. Στις σημερινές δημοκρατίες οι νόμοι δημιουργούνται και ψηφίζονται από τους βουλευτές, τους αντιπροσώπους του λαού, που εκλέγονται από όλους και όλες τους ενήλικους πολίτες μιας χώρας.

Στη δημοκρατία οι νόμοι υπάρχουν για να διασφαλίζουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των πολιτών. Είμαστε ελεύθεροι και ελεύθερες να πηγαίνουμε όπου θέλουμε, να εκφράζουμε τις ιδέες μας, να ιδρύουμε σωματεία και ενώσεις με άλλους και άλλες, και πολλά ακόμα αρκεί να εφαρμόζουμε ό,τι προβλέπει η νομοθεσία για την κάθε περίπτωση. Όλες αυτές τις ελευθερίες τις εξασφαλίζουν οι **νόμοι** και το **Σύνταγμα**. **Στις δημοκρατίες, οι νόμοι ισχύουν για όλους.**

Ο ανώτατος νόμος της ελληνικής πολιτείας είναι το Σύνταγμα, στο οποίο πρέπει να στηρίζονται όλοι οι νόμοι. Το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδας ήταν αυτό που ψηφίστηκε από την Α' Εθνοσυνέλευση την 1η Ιανουαρίου 1822 στην Επίδαυρο με ονομασία «Προσωρινόν Πολίτευμα της Ελλάδος». Στη συνέχεια και μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στη χώρα μας (1974), συντάχθηκε νέο Σύνταγμα και τέθηκε σε ισχύ στις 11 Ιουνίου 1975. Αυτό το Σύνταγμα ισχύει έως σήμερα, με τελευταία αναθεώρηση το 2019.

Στο ισχύον Σύνταγμα της Ελλάδας περιλαμβάνονται 120 άρθρα, στα οποία ορίζονται ο τρόπος συγκρότησης και άσκησης της κρατικής εξουσίας, όπως και τα σπουδαιότερα ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα των πολιτών.

Σύνταγμα της
Ελλάδος

Γ6. Για επίδοξους πολίτες

Στην ενότητα αυτή θα συζητήσουμε τις έννοιες του κράτους, του έθνους, του πολίτη, του ενεργού πολίτη και της εθελοντικής εργασίας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να προσδιορίζεις τις έννοιες του έθνους, του κράτους και της υπηκοότητας.
- Να εξηγείς τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράφεις τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του.
- Να εντοπίζεις τρόπους με τους οποίους οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά.
- Να εντοπίσεις άτομα με κοινές αξίες και πεποιθήσεις, ώστε να οργανωθείτε εθελοντικά.

Δραστηριότητα 1

«Ολυμπιακοί Αγώνες»

Ο θεσμός των Ολυμπιακών Αγώνων διατρέχει τον χρόνο από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Κάθε τέσσερα χρόνια αθλητές από διαφορετικά **κράτη**, με διαφορετικές **εθνικότητες** και σημείο συνάντησης μια χώρα, διαγωνίζονται με έμβλημά τους τη σημαία της **χώρας** την οποία εκπροσωπούν και σκοπό τη νίκη.

Σκέψου και γράψε τρεις ολυμπιονίκες που γνωρίζεις και τη χώρα από την οποία προέρχονται ή την εθνικότητά τους.

.....

.....

Δραστηριότητα 2

«Τι πιστεύεις ότι είναι έθνος και τι κράτος;»

Σημείωσε **Σ** σε κάθε πρόταση που πιστεύεις ότι είναι σωστή και **Λ** σε κάθε πρόταση που πιστεύεις ότι είναι λανθασμένη.

Το **έθνος** είναι ομάδα ανθρώπων που μιλάνε την ίδια γλώσσα.

Το **κράτος** είναι ευρύτερη έννοια από το έθνος.

Οι άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο **έθνος** δεν ανήκουν απαραίτητα και στο ίδιο κράτος.

Ένα χαρακτηριστικό του **έθνους** είναι οι νόμοι.

Το **κράτος** έχει σαφή γεωγραφικά όρια.

Διασταύρωσε τις απόψεις σου διαβάζοντας παρακάτω:

Έθνος - Κράτος

Έθνος

Ο όρος «έθνος» χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια ομάδα ανθρώπων που συνδέονται μεταξύ τους με κοινές παραδόσεις, γλώσσα, ιστορία, πολιτισμό, ήθη κι έθιμα.

Κράτος

Το «κράτος» αναφέρεται σε μια οργανωμένη πολιτική κοινότητα που βρίσκεται μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή και διαθέτει κυριαρχία πάνω σε αυτήν.

Ένα κράτος έχει κυβέρνηση, νόμους, και θεσμούς για τη διαχείριση και τη λειτουργία της κοινωνίας του.

Υπάρχουν άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο έθνος, έχουν την ίδια εθνικότητα, αλλά μένουν σε διαφορετικά κράτη. Οι άνθρωποι που είναι μέλη μιας κοινότητας ή ενός κράτους και διαθέτουν δικαιώματα και υποχρεώσεις στο πλαίσιο αυτής της κοινότητας ή κράτους ονομάζονται πολίτες.

Δραστηριότητα 3

«Χαρακτηριστικά ενός πολίτη»

Η Αμάλ και ο Γιάννης ζουν στην ίδια πολυκατοικία στην Κυψέλη. Διαβάστε τις πληροφορίες και συζητήστε τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχουν ως πρόσωπα απέναντι στο κράτος. Ποια στοιχεία από αυτά ορίζουν τον Έλληνα πολίτη; Έπειτα γράψτε ποια δικαιώματα και ποιες υποχρεώσεις πιστεύετε ότι έχει ένας Έλληνας πολίτης.

Στην πατρίδα της δούλευε ως δημοσιογράφος, κι εδώ συνεχίζει να γράφει άρθρα στην ηλεκτρονική εφημερίδα της κοινότητάς της που αφορούν κυρίως τον ρατσισμό.

Θα ήθελε να αποκτήσει ελληνική υπηκοότητα όπως έχει και ο γιος της και να μπορεί να ψηφίζει.

Προσπαθεί να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του με την εφορία.

Δεν ψήφισε στις βουλευτικές εκλογές, προτίμησε να πιει καφέ με φίλους.

Η Αμάλ

Μετανάστρια από τη Συρία

Τα τελευταία χρόνια μένει στην Κυψέλη με την οικογένειά της. Το δεύτερο παιδί της γεννήθηκε στην Ελλάδα.

Τα διαπιστευτήρια που έφερε από την πατρίδα της δεν είναι αρκετά και βρίσκει συνέχεια δυσκολίες στο γραφειοκρατικό σύστημα.

Ο Γιάννης

Έλληνας υπήκοος

Εργάζεται ως υπάλληλος σε μια ταχυδρομική εταιρεία.

Προσφέρει εθελοντική εργασία στον Δήμο της Κυψέλης όπου μένει.

Έχει πολλούς φίλους από τη Μυτιλήνη όπου υπηρέτησε ως φαντάρος.

Δικαιώματα:

Πολίτης

Υποχρεώσεις:

Δραστηριότητα 4

«Ιδέες ενός ενεργού πολίτη»

Διάβασε τα παρακάτω χαρακτηριστικά ενός ενεργού πολίτη και γράψε μερικές ιδέες για το πώς αυτά θα τα κάνετε πράξη ως πολίτες της κοινότητάς σας.

Δεν περιορίζεται μόνο στην ψηφοφορία, αλλά εκφράζει το ενδιαφέρον του, συμμετέχει σε δημόσιες συζητήσεις, ασχολείται με θέματα κοινωνικής σημασίας και εκφράζει τις απόψεις του.

Ο ενεργός πολίτης είναι ενήμερος για τα κοινά.

Ενεργά ενσωματώνεται σε δραστηριότητες που στοχεύουν στη βελτίωση της κοινωνίας. Αυτή η συμμετοχή μπορεί να εκφράζεται μέσω της πολιτικής του συμμετοχής.

Ενεργός πολίτης

Επηρεάζει θετικά το περιβάλλον του και συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία της κοινωνίας μέσα από εθελοντικές δράσεις.

Η αξία του εθελοντισμού

Ο εθελοντισμός αποτελεί πολύτιμο κεφάλαιο μιας κοινωνίας. Είναι η αποκορύφωση του αλtruισμού και της αφοσίωσης προς το κοινό καλό. Αντί να περιμένουν πάντα την κρατική ή την επιχειρηματική δράση, οι εθελοντές προσφέρουν τον χρόνο τους, τις γνώσεις τους και το πάθος τους για να βοηθήσουν τους άλλους και να βελτιώσουν τον κόσμο γύρω τους.

Οι εθελοντές συνήθως δραστηριοποιούνται σε περιβαλλοντικά προγράμματα, σε δράσεις κοινωνικής αλληλεγγύης για τους άστεγους ή τους άπορους, σε προγράμματα ανακύκλωσης και σε πολλές άλλες πρωτοβουλίες που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής της κοινότητας.

Οι εθελοντές δεν παρέχουν μόνο ανιδιοτελώς τον χρόνο και τις υπηρεσίες τους, αλλά επίσης δημιουργούν ένα αίσθημα κοινότητας και αλληλεγγύης. Η πράξη του εθελοντισμού ενώνει ανθρώπους από διαφορετικούς πολιτισμούς, δημιουργώντας δεσμούς αλληλεγγύης που υπερβαίνουν τις κοινωνικές διαχωριστικές γραμμές.

Ερωτηματολόγιο για εθελοντισμό

Γ7. Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για τον σκοπό και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μαθησιακοί στόχοι

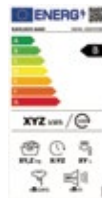
- Να αναλύεις τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να περιγράφεις τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να διαπιστώνεις τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

**Η Ελλάδα είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Όμως τι είναι η ΕΕ;
Η ΕΕ είναι μια μοναδική οικονομική και πολιτική ένωση 27 ευρωπαϊκών χωρών που ονομάζονται και κράτη-μέλη.**

Δραστηριότητα 1

«Αναγνωρίζω ευρωπαϊκά σύμβολα»

Στις παρακάτω εικόνες θα δεις μερικά γνωστά σύμβολα της ΕΕ.
Γράψε όσα αναγνωρίζεις παίρνοντας και τη βοήθεια του πίνακα, όπου αναφέρεται τι αντιπροσωπεύουν τα σύμβολα.

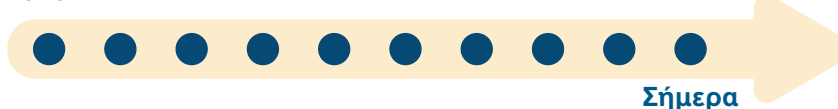

Τι αντιπροσωπεύουν τα σύμβολα

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το ευρώ –νόμισμα της ΕΕ–, το οικολογικό σήμα της ΕΕ, η σημαία της ΕΕ, το Δικαστήριο της ΕΕ, η ενεργειακή ετικέτα της ΕΕ.

Δραστηριότητα 2**«Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης»**

Αφού διαβάσετε την ιστορία της δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φτιάξτε σε δυάδες την ιστοριογραμμή της ΕΕ. Στη συνέχεια, παρουσιάστε τη στην ολομέλεια της τάξης.

1945**Σήμερα**

Η ιστορία της ΕΕ

Δραστηριότητα 3**«Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις στην ΕΕ;»****Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ****Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**

Βρυξέλλες/Στρασβούργο/Λουξεμβούργο

Εκπροσωπεί τους πολίτες των χωρών της ΕΕ και εκλέγεται απευθείας από αυτούς. Οι εκλογές για την ανάδειξη των ευρωβουλευτών γίνονται κάθε πέντε χρόνια σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία από κοινού με το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εγκρίνει τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Βρυξέλλες

Συμμετέχουν οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των χωρών της ΕΕ, για να καθορίζουν τη γενική πολιτική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες της ΕΕ. Δεν εκδίδει νομοθετικές πράξεις.

Συμβούλιο της ΕΕ

Βρυξέλλες/Στρασβούργο

Εκπροσωπεί τις κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ. Στο Συμβούλιο της ΕΕ συνεδριάζουν οι εθνικοί υπουργοί κάθε κυβέρνησης. Λαμβάνει αποφάσεις σχετικά με την ευρωπαϊκή νομοθεσία από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Βρυξέλλες/Λουξεμβούργο/Αντιπροσωπείες σε ολόκληρη την ΕΕ

Εκπροσωπεί τα κοινά συμφέροντα της ΕΕ και είναι το κύριο εκτελεστικό της όργανο. Διαχειρίζεται τις πολιτικές της ΕΕ (εκτός από την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας) και τον προϋπολογισμό της ΕΕ, και διασφαλίζει ότι οι χώρες εφαρμόζουν ορθά το δίκαιο της ΕΕ.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Λουξεμβούργο

Εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της ΕΕ και την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των συνθηκών: Ελέγχει τη νομιμότητα των πράξεων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και διασφαλίζει ότι τα κράτη-μέλη συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις των συνθηκών.

Ελεγκτικό Συνέδριο

Λουξεμβούργο

Συμβάλλει στη βελτίωση της δημοσιονομικής διαχείρισης της ΕΕ και στην προώθηση της λογοδοσίας και της διαφάνειας. Ενεργεί ως ανεξάρτητος θεματοφύλακας των οικονομικών συμφερόντων των πολιτών της ΕΕ.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Φρανκφούρτη

Μαζί με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση σταθερών τιμών στην ευρωζώνη.

Είναι επίσης υπεύθυνη για τη νομισματική και συναλλαγματική πολιτική στην ευρωζώνη και στηρίζει τις οικονομικές πολιτικές της ΕΕ.

Συμβουλευσου τον παραπάνω πίνακα με τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και κάνε την αντιστοίχιση.

Είναι το κύριο ελεγκτικό όργανο της ΕΕ. ●

Δεν εκδίδει νομοθετικές πράξεις. ●

Στηρίζει τις οικονομικές πολιτικές της ΕΕ. ●

Εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της ΕΕ. ●

Εκπροσωπεί τους πολίτες των χωρών της ΕΕ. ●

Σε αυτό συνεδριάζουν οι εθνικοί υπουργοί κάθε κυβέρνησης. ●

● Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

● Συμβούλιο της ΕΕ

● Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

● Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

● Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

● Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Αυτό το ήξερες;

Η σημαία της ΕΕ έχει 12 κίτρινα αστέρια σε κύκλο με μπλε φόντο, τα οποία συμβολίζουν τα ιδανικά της ενότητας, της αλληλεγγύης και της αρμονίας ανάμεσα στους λαούς της Ευρώπης. Ο αριθμός των αστεριών δεν έχει καμία σχέση με τον αριθμό των κρατών-μελών.

Η ΕΕ έχει 24 επίσημες γλώσσες! Μπορείτε να γράψετε στα θεσμικά όργανα της ΕΕ σε οποιαδήποτε από τις 24 επίσημες γλώσσες της και θα λάβετε απάντηση σε αυτή τη γλώσσα.

Η ΕΕ έχει εννέα περιφέρειες που βρίσκονται μακριά από την ευρωπαϊκή ήπειρο. Αυτά τα υπερπόντια εδάφη (γνωστά και ως «εξόχως απόκεντρες περιοχές») είναι: η Γαλλική Γουιάνα, η Γουαδελούπη, η Μαρτινίκα, η Μαγιότ, η Ρεϊνιόν και ο Άγιος Μαρτίνος (Γαλλία), οι Αζόρες και η Μαδέρα (Πορτογαλία) και οι Κανάριοι Νήσοι (Ισπανία).

Σημαίες

Δραστηριότητα 4

«Σεβασμός στην πολυμορφία»

Το «μότο» (σύνθημα) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2000 είναι:

«Ενωμένη στην πολυμορφία»

- Συζητήστε στην τάξη τι μπορεί να σημαίνει αυτό το σύνθημα.
- Ποια είναι η σημασία του για τη χώρα μας, ως κράτος-μέλος της ΕΕ;
- Αν σας ζητούσαν να σχεδιάσετε ένα έμβλημα που θα ταιριάζει σε αυτό το σύνθημα, τι θα ήταν αυτό (σχήμα, χρώμα, συμβολισμός);

Γ8. Ο Ευρωπαίος πολίτης

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε για την έννοια του Ευρωπαίου πολίτη.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να προσεγγίζεις την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής σου ταυτότητας.
- Να αναγνωρίζεις τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις σου που απορρέουν από την ιδιότητά σου ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Δραστηριότητα 1

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στην καθημερινότητά σου»

Παρακάτω παρουσιάζονται δέκα παραδείγματα για το πώς η ΕΕ επηρεάζει την καθημερινότητά σου. Επίλεξε τα τρία πιο σημαντικά για σένα. Σύγκρινε τις επιλογές σου με τον διπλανό ή τη διπλανή σου, αιτιολογώντας τις.

Μπορείτε να ταξιδέψετε, να σπουδάσετε, να εργαστείτε και να ζήσετε σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ. Η ελεύθερη κυκλοφορία των ανθρώπων είναι δυνατή χάρη στην ενιαία αγορά της ΕΕ.

Η ΕΕ έχει καταργήσει τα εμπόδια στο ελεύθερο εμπόριο μεταξύ των μελών της. Αυτό σημαίνει ότι μπορείτε να παράγετε, να πουλάτε και να αγοράζετε αγαθά οπουδήποτε θέλετε στην ΕΕ. Σημαίνει επίσης ότι οι καταναλωτές έχουν μεγαλύτερη επιλογή προϊόντων.

Η Συμφωνία Σένγκεν έχει καταργήσει τους συνοριακούς ελέγχους μεταξύ των περισσότερων χωρών της ΕΕ. Μπορείτε πλέον να διασχίσετε τα περισσότερα σύνορα εντός της ΕΕ χωρίς να επιδείξετε το διαβατήριό σας.

Όταν ταξιδεύετε σε άλλη χώρα της ΕΕ, μπορεί να αρρωστήσετε ή να πάθετε κάποιο ατύχημα. Με την Ευρωπαϊκή Κάρτα Ασφάλισης Υγείας δικαιούστε οποιαδήποτε ιατρική περίθαλψη που δεν μπορεί να περιμένει μέχρι να επιστρέψετε στη χώρα σας. Θα λάβετε υγειονομική περίθαλψη με τον ίδιο τρόπο που παρέχεται και στους υπόλοιπους πολίτες του κράτους που βρίσκεστε.

Το κόστος της μετακίνησης με αεροπλάνο έχει μειωθεί κι αυτό γιατί η ΕΕ κατήργησε τα εθνικά μονοπώλια και επέτρεψε τον ανταγωνισμό στον τομέα των αερομεταφορών. Περισσότερες πόλεις έχουν πλέον τα δικά τους αεροδρόμια και υπάρχουν περισσότερες απευθείας πτήσεις μεταξύ τους. Τα δικαιώματα των επιβατών έχουν επίσης ενισχυθεί.

Η χρήση κινητών τηλεφώνων και «έξυπνων συσκευών» στο εξωτερικό έχει γίνει πολύ φθηνότερη τα τελευταία χρόνια. Οι κανόνες της ΕΕ έχουν μειώσει σημαντικά το κόστος επιβάλλοντας ανώτατο όριο στις τιμές. Οι χρεώσεις περιαγωγής (roaming) καταργήθηκαν τον Ιούνιο του 2017, κάτι που σημαίνει ότι, όταν χρησιμοποιείτε το τηλέφωνό σας στο εξωτερικό, πληρώνετε πλέον το ίδιο με το αν το χρησιμοποιούσατε στο εσωτερικό της χώρας σας.

Ως πολίτης της ΕΕ έχετε τα προσωπικά δεδομένα σας. Οι οργανισμοί ή οι εταιρείες δεν επιτρέπεται να επεξεργάζονται τα προσωπικά σας στοιχεία χωρίς τη συγκατάθεσή σας και έχετε το δικαίωμα να γνωρίζετε ποιες πληροφορίες έχουν για εσάς.

Η νομοθεσία της ΕΕ σάς προστατεύει κάθε φορά που παραγγέλλετε ή αγοράζετε αγαθά οπουδήποτε αλλού εκτός από ένα κατάστημα. Για παράδειγμα, αν υπογράψετε μια συνδρομή ή συμβόλαιο στον δρόμο ή αγοράσετε online, επιτρέπεται να αλλάξετε γνώμη. Έχετε το δικαίωμα να ακυρώσετε την παραγγελία σας ή να επιστρέψετε την αγορά σας εντός 14 ημερών.

Ως καταναλωτής/ώτρια μπορεί να θέλετε να «αγοράσετε οικολογικά». Η ενεργειακή ετικέτα της ΕΕ θα σας βοηθήσει να κάνετε τη σωστή επιλογή. Πολλά προϊόντα, όπως οι λαμπτήρες, τα πλυντήρια ρούχων, τα ψυγεία και οι τηλεοράσεις, φέρουν την ενεργειακή ετικέτα της ΕΕ. Αυτό διευκολύνει τον εντοπισμό των πιο ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων, τα οποία ταξινομούνται ως ενεργειακής κλάσης «Α».

Μπορείτε να απολαύσετε καθαρό νερό στο μπάνιο και πόσιμο νερό στην ΕΕ. Καθώς η περιβαλλοντική ρύπανση δεν γνωρίζει σύνορα, η ΕΕ έχει θεσπίσει υποχρεωτικά πανευρωπαϊκά όρια για τη ρύπανση του αέρα και των υδάτων. Οι χώρες της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι τηρούνται αυτά τα επίπεδα.

Δραστηριότητα 2

«Ο Ευρωπαίος πολίτης»

Γνωρίζουμε ότι ο όρος «πολίτης», κατά την αρχαιοελληνική ετυμολογία της λέξης, προκύπτει από το «πόλις» και σημαίνει κάτοικος πόλης που έχει πολιτικά δικαιώματα και είναι ελεύθερος.

Τι σημαίνει όμως να είσαι Ευρωπαίος πολίτης;

Με τον διπλανό ή τη διπλανή σου συζητήστε τι σημαίνει να είσαι Ευρωπαίος πολίτης. Καταγράψτε μερικά δικαιώματα που πιστεύετε ότι έχετε. Διαφέρουν από αυτά που έχετε ως Έλληνας/Ελληνίδα πολίτης;

Τι σημαίνει να είμαι Ευρωπαίος πολίτης:

.....

.....

.....

.....

Ευρωπαίος πολίτης

Κάθε πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια μιας χώρας της ΕΕ είναι αυτόματα και πολίτης της ΕΕ. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να απολαμβάνουμε ορισμένα πρόσθετα δικαιώματα και οφέλη, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στη δημοκρατική διαδικασία.

Δραστηριότητα 3

«Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του Ευρωπαίου πολίτη»

Σημειώστε στον παρακάτω πίνακα πότε πρόκειται για δικαίωμα (Δ) και πότε για υποχρέωση (Υ).

Να ταξιδεύω, να ζω, να σπουδάζω και να εργάζομαι σε κάθε χώρα της ΕΕ.	
Να εκλέγω και να εκλέγομαι στις ευρωεκλογές.	
Να εφαρμόζω τους κανονισμούς της ΕΕ που γίνονται και νόμοι της χώρας μου.	
Να συμμετέχω σε προγράμματα της ΕΕ, ώστε να αποκτήσω γνώσεις και ικανότητες.	
Να διασφαλίζω την ειρηνική συνύπαρξη και συνεργασία.	
Να σέβομαι τον πολιτισμό, τη γλώσσα, την ιστορία και τις παραδόσεις κάθε λαού της ΕΕ.	
Να συμμετέχω σε οικονομικά προγράμματα της ΕΕ για χρηματοδότηση.	
Να τηρώ τους νόμους που ισχύουν σε κάθε κράτος.	

Δραστηριότητα 4

«Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ»

Μελέτησε τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με την ομάδα σου διαλέξετε ένα από τα άρθρα και σκεφτείτε γιατί είναι σημαντικό. Δώστε παραδείγματα από την πρακτική εφαρμογή του στην καθημερινή ζωή. Παρουσιάστε στην ολομέλεια της τάξης.

Άρθρο ....:

Τι αφορά:

Γιατί είναι σημαντικό;

Τι σημαίνει στην καθημερινή ζωή;

Χάρτης
δικαιωμάτων
ΕΕ

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κάθε χώρα της ΕΕ έχει τη δική της ιστορία, γλώσσα, παραδόσεις και κουλτούρα. Όλες όμως μοιράζονται τις ίδιες κοινές αξίες με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια θεμελιώδης αξία που ενώνει όλες τις χώρες της ΕΕ είναι η δημοκρατία. Αυτό σημαίνει ότι μόνο δημοκρατικές χώρες μπορούν να είναι μέλη της ΕΕ. Οι αξίες της ΕΕ καθορίζονται στις συνθήκες της ΕΕ και στον **Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης**.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγκρίθηκε επίσημα τον Δεκέμβριο του 2000 κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας στη Γαλλία. Καθορίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι που ζουν στην ΕΕ, όπως προσωπικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Για να αντικατοπτρίζει τη σύγχρονη κοινωνία, ο Χάρτης περιλαμβάνει νεότερα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η προστασία δεδομένων. Περιλαμβάνει επίσης ειδικές διατάξεις για τα δικαιώματα των ατόμων κάτω των 18 ετών, διασφαλίζοντας ότι τα δικαιώματα των παιδιών αποτελούν μέρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τα οποία η ΕΕ και τα κράτη-μέλη της υποχρεούνται να συμμορφώνονται και να προστατεύουν.

Γ9. Ανθρώπινα δικαιώματα

Στην ενότητα αυτή συζητάμε για τα ανθρώπινα δικαιώματα και εντοπίζουμε περιπτώσεις παραβιάσής τους.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να προσδιορίζεις την έννοια και το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Να εντοπίζεις περιπτώσεις στις οποίες τα ανθρώπινα δικαιώματα παραβιάζονται ή αγνοούνται.
- Να αναλάβεις δράση για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Δραστηριότητα 1

«Εικόνες του κόσμου»

Βήμα 1ο: Παρατήρησε τις παρακάτω εικόνες αφού σκεφτείς τι συμβαίνει σε καθεμία από αυτές, συνεργάσου με τον συμμαθητή ή τη συμμαθήτριά σου και γράψε έναν τίτλο για κάθε εικόνα. Ποια συναισθήματα/σκέψεις σάς προκαλούν;

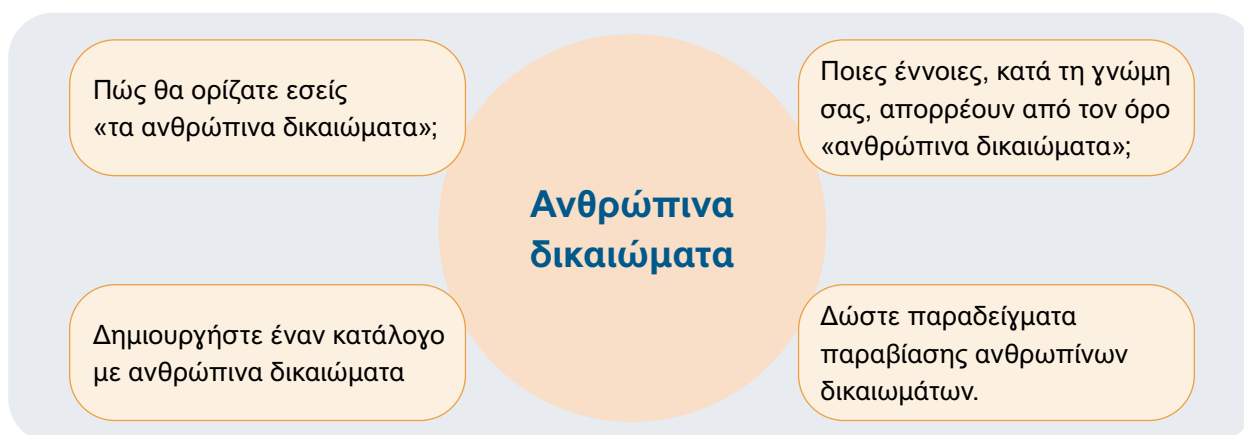
Τώρα συζήτησε με τον συμμαθητή σου ή τη συμμαθήτριά σου:

- Τι πιστεύεις για τα θέματα που απεικονίζονται στις παραπάνω εικόνες;

- Θεωρείς αποδεκτό να υπάρχουν τέτοιου είδους εικόνες σε οποιαδήποτε χώρα του πλανήτη;
- Νομίζεις ότι είναι δίκαιο για τους ανθρώπους να υφίστανται παρόμοιες καταστάσεις;

Βήμα 2ο: Στις παραπάνω εικόνες παραβιάζονται βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

- Μπορείτε να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα για το τι είναι ανθρώπινο δικαίωμα για εσάς;
- Γνωρίζετε αν υπάρχουν κανόνες και νόμοι οι οποίοι προστατεύουν τον κάθε άνθρωπο;

Δραστηριότητα 2 «Πάρε θέση»

Διαβάστε την παρακάτω ιστορία

© Claude Truong-Ngoc / Wikimedia Commons

Το 2009, οι Ταλιμπάν εξέδωσαν διάταγμα για να κλείσουν όλα τα σχολεία θηλέων στην κοιλάδα Swat στο Πακιστάν, ενώ ο στρατός του Πακιστάν είχε αρχίσει επιχειρήσεις εναντίον τους. Η Malala, ένα 11χρονο κορίτσι, και η οικογένειά της αναγκάστηκαν να φύγουν από την πολιορκημένη πόλη τους, ενώ το σχολείο της μετατράπηκε σε ερείπια. Όταν επέστρεψαν, αφού η κατάσταση είχε βελτιωθεί από πλευράς ασφάλειας, η Malala και ο πατέρας της Ziauddin, που διηύθυνε ένα σχολείο θηλέων, εξακολούθησαν να αγωνίζονται για την εκπαίδευση των κοριτσιών, παρά τις απειλές. Χάρη σε μια χορηγία, η Malala μπόρεσε να αγοράσει ένα σχολικό λεωφορείο, το ίδιο λεωφορείο στο οποίο εκείνη και άλλα δύο κορίτσια δέχτηκαν πυροβολισμούς και τραυματίστηκαν το 2012 σε μια επίθεση, την ευθύνη της οποίας ανέλαβαν οι Ταλιμπάν.

<https://www.europarl.europa.eu>

- Ποιο χρώμα αποτυπώνει καλύτερα την ιδέα που υπερασπίζεται η Μαλάλα;
- Ποιο σύμβολο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για να αναπαρασταθεί καλύτερα η προσπάθειά της;

Ανθρώπινα δικαιώματα

Συζητήστε ποια είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα που παραβιάστηκαν ή αγνοήθηκαν στην περίπτωση της Μαλάλα και της οικογένειάς της;

- Δημιουργήστε μια εικόνα για να αναπαραστήσετε το έργο της Μαλάλα και της οικογένειάς της.

Το κουίζ των ανθρώπινων δικαιωμάτων

Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων πρέπει να μας αφορά όλους. Προτείνετε δράσεις που μπορεί να γίνουν από το σχολείο σας και να αφορούν την προσώπιση τους. (Μπορεί να συζητηθεί και στο συμβούλιο της τάξης.)

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στις 10 Δεκεμβρίου 1948, με το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, η διεθνής κοινότητα δεσμεύτηκε να μην υπάρξουν ποτέ στο μέλλον οι ολέθριες συνέπειες που προκάλεσε αυτός ο φονικός πόλεμος (60 εκατομμύρια άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους – 20 εκατομμύρια στρατιώτες και 40 εκατομμύρια άμαχοι). Υιοθέτησε ένα σύνολο αρχών για την προστασία των βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, τα οποία όλοι οι άνδρες και οι γυναίκες, παντού στον κόσμο, δικαιούνται χωρίς διάκριση. Το κείμενο αυτό ονομάστηκε Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το κείμενο είναι μεταφρασμένο σε πάνω από 400 γλώσσες.

Το τελικό κείμενο της Διακήρυξης περιλαμβάνει έναν κατάλογο ατομικών, πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών, νομικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων. Στις βασικές αρχές περιλαμβάνονται το δικαίωμα στη ζωή, στην ελευθερία και στην ασφάλεια του ατόμου, το δικαίωμα στην ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας, καθώς και το δικαίωμα στην εργασία και στην εκπαίδευση. Η παραβίαση ή η αγνόησή τους αποτελεί εμπόδιο στην εξέλιξη και την επιβίωση του ανθρώπου.

Image courtesy of the National Archives
Franklin D. Roosevelt Library Public Domain Photographs, NAID: 6120927.

Γ10. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη

Στην ενότητα αυτή θα γνωρίσουμε τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, τους λόγους ύπαρξής τους και τη σύνδεσή τους με τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να γνωρίζεις τους 17 στόχους βιώσιμης ανάπτυξης.
- Να αναγνωρίζεις τη σημασία και την αξία των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Να συνδέεις τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Δραστηριότητα 1

«Το κλίμα αλλάζει»

Βήμα 1ο: Παρατήρησε για λίγο τις παρακάτω εικόνες.

- Τι γνωρίζεις για το θέμα που παρουσιάζεται στις εικόνες;
- Ποια ερωτήματα ή προβληματισμούς σου δημιουργούν;
- Τι άλλο θέλεις να μάθεις για το θέμα;

Βήμα 2ο: Οι παραπάνω εικόνες περιγράφουν τις συνέπειες που προκαλεί η ανθρώπινη παρέμβαση στο περιβάλλον. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν αντίκτυπο σε διάφορες πτυχές της ζωής. Μπορείτε να σκεφτείτε κάποιες από τις συνέπειες;

Για τον άνθρωπο

Για τη φύση

Ποια από τα ανθρώπινα δικαιώματα που γνωρίζετε επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή;

Βήμα 3ο: Μπορείτε να σκεφτείτε ποια άλλα μεγάλα προβλήματα αντιμετωπίζουν σήμερα οι άνθρωποι παγκοσμίως;

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη έλαβε μία απόφαση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια **ιστορική συμφωνία** με παγκόσμια επιρροή. Οι παγκόσμιοι ηγέτες υιοθέτησαν το έγγραφο του ΟΗΕ «Να αλλάξουμε τον κόσμο μας: Η ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Σε αυτή την παγκόσμια συμφωνία, περισσότεροι από 190 ηγέτες, που εκπροσωπούν σχεδόν το σύνολο της ανθρωπότητας, υιοθέτησαν 17 στόχους, γνωστοί ως «**Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης**».

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι μια σειρά στόχων για την εξάλειψη της φτώχειας, την προστασία του πλανήτη, την εξασφάλιση της προόδου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εγγύηση ευημερίας για όλους. Οι ηγέτες που τους αποδέχθηκαν, δεσμεύτηκαν να αναλάβουν δράση με σκοπό να μεταμορφώσουν τον κόσμο μας σε έναν κόσμο χωρίς φτώχεια, πείνα και ανισότητες. Έναν κόσμο ειρηνικό, χωρίς την απειλή της κλιματικής αλλαγής, που θα παρέχει σε όλους αξιοπρεπή εργασία και καλή εκπαίδευση, έναν κόσμο που θα μεριμνά για τις ανάγκες, όχι μόνο της σημερινής γενιάς, αλλά και των μελλοντικών.

Δραστηριότητα 2
«Πες τη γνώμη σου»

Αφού μελετήσεις τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σκέψου και συμπλήρωσε:

Τι σε ανησυχεί σε αυτή την ιδέα των ηγετών του κόσμου;

Τι άλλο χρειάζεται να γνωρίζεις για αυτή την ιδέα;

Ποια είναι η γνώμη σου για την απόφαση των ηγετών του κόσμου;

Τι σε ενθουσιάζει σε αυτή την ιδέα των ηγετών του κόσμου;

Οι 17 στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης

Δραστηριότητα 3 «Διαφημίσεις»

Στα ΜΜΕ προβάλλονται καθημερινά πολλές διαφημίσεις.

Στις παρακάτω προτάσεις σημειώστε με τον αντίστοιχο αριθμό ποιος ή ποια μπορεί να έχει εκφράσει την κάθε άποψη.

1. Εγώ

2. Γονείς

3. Μαθητές

- Οι διαφημίσεις είναι επικίνδυνες γιατί τα παιδιά πείθονται εύκολα από αυτές.
- Δεν θα ξέραμε τι να αγοράσουμε αν δεν υπήρχαν διαφημίσεις.
- Μερικές διαφημίσεις διδάσκουν σημαντικά πράγματα για την υγεία και την οδική ασφάλεια.
- Αν δεν υπήρχαν οι διαφημίσεις, τα περιοδικά και οι εφημερίδες θα ήταν πολύ ακριβότερα.
- Οι διαφημίσεις είναι βλαβερές γιατί προκαλούν τα παιδιά στην κατανάλωση σνακς και αναψυκτικών.
- Δεν πρέπει να κατηγορείται η διαφήμιση για την κατανάλωση ανθυγιεινών τροφίμων ή ποτών γιατί το κάθε άτομο έχει τη δική του ευθύνη στο τι θα επιλέξει.
- Εάν οι διαφημίσεις απαγορεύονταν, οι άνθρωποι θα ήθελαν λιγότερα και ο κόσμος θα ήταν δικαιότερος.
- Όλοι ξέρουν ότι οι διαφημίσεις πουλάνε προϊόντα και κανένας δεν πιστεύει αυτά που δείχνουν.
- Μερικές διαφημίσεις είναι εξαιρετικές, καλύτερες από τα προγράμματα της τηλεόρασης.

Δραστηριότητα 4

«Οι κοινωνικές διαφημίσεις»

Υπάρχουν και διαφημίσεις που δεν θέλουν να προωθήσουν κάποιο προϊόν ή υπηρεσία, αλλά να ευαισθητοποιήσουν το ευρύ κοινό για ένα οικολογικό θέμα, ένα κοινωνικό ζήτημα ή μία κοινωνική δράση.

Οι τρόποι πειθούς των κοινωνικών διαφημίσεων είναι δύο: η *επίκληση στη λογική* και η *επίκληση στο συναίσθημα*. Συζητήστε για τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η παρακάτω διαφήμιση/κοινωνικό μήνυμα.

Δραστηριότητα 5 «Δημιουργία αφίσας»

Συνεργαστείτε για να δημιουργήσετε μια δική σας αφίσα/κοινωνική διαφήμιση που να προβάλλει ένα κοινωνικό θέμα για το οποίο επιθυμείτε να ευαισθητοποιήσετε το ευρύ κοινό ή τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σας στο σχολείο.

Συγκεντρώστε πληροφορίες για το συγκεκριμένο θέμα.

Κριτήρια αφίσας

Στη συνέχεια:

- Αποφασίστε το μήνυμα που ενδιαφέρεστε να μεταδώσετε.
- Σκεφτείτε ένα σλόγκαν και έναν τίτλο που θα κερδίζει το ενδιαφέρον των θεατών.
- Δημιουργήστε τις κατάλληλες εικόνες για να συνδέσετε το μήνυμα της διαφήμισης.
- Σε κάθε ομάδα συζητήστε τις τεχνικές πειθούς που θα αξιοποιήσετε.

Για τη δημιουργία αφίσας μπορείτε να αξιοποιήσετε ψηφιακά εργαλεία.

- Οι ομάδες παρουσιάζουν τις αφίσες/κοινωνικές διαφημίσεις με το κοινωνικό μήνυμα και χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια αξιολογούν τις αφίσες των ομάδων.
- Αξιολογήστε τις αφίσες που δημιουργήσατε αξιοποιώντας τα παρακάτω κριτήρια.

Ο σκοπός της αφίσας επιτυγχάνεται;

Η αφίσα περιλαμβάνει κατάλληλες εικόνες και κείμενα;

Οι πληροφορίες της αφίσας είναι κατάλληλα οργανωμένες ώστε να κάνουν την αφίσα ενδιαφέρουσα;

Η αφίσα επικοινωνεί το μήνυμα που θέλει να περάσει;

Η αφίσα είναι ελκυστική όσον αφορά τον σχεδιασμό και την οργάνωση;

Γίνεται καλή χρήση του χρώματος και του χώρου;

Η ορθογραφία της αφίσας είναι σωστή;

Η αφίσα δείχνει κατανόηση του θέματος και των σχετικών εννοιών;

Η επίδραση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης

Οι επιδράσεις των ΜΜΕ εξαρτώνται από το είδος και τη μορφή του μέσου, από το περιεχόμενο του μηνύματος που προωθούν και από τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού συνόλου στο οποίο απευθύνονται, ηλικία, φύλο κ.λπ. Είναι σημαντικό να **αναλύουμε** και να **αξιολογούμε** κριτικά τις **πληροφορίες** και τις αναπαραστάσεις που λαμβάνουμε από τα ΜΜΕ.

Τα ΜΜΕ έχουν σημαντική επίδραση στη δημιουργία **προτύπων**, μπορούν να προσφέρουν **θετικά** πρότυπα και να προωθήσουν την **εκπαίδευση** και την ανάπτυξη των παιδιών, αλλά, επίσης, μπορούν να παρουσιάσουν **αρνητικά** πρότυπα και να ενισχύσουν **ανεπιθύμητες** συμπεριφορές.

Τα ΜΜΕ διαμεσολαβούν ανάμεσα στην πραγματικότητα και το κοινό, «φιλτράρουν» το μήνυμα, ερμηνεύουν την πραγματικότητα και δεν την παρουσιάζουν όπως πραγματικά είναι. Επιλέγουν ποια γεγονότα θα παρουσιάσουν και ποια θα αποσιωπήσουν. Μέσω των **αναπαραστάσεων** και των ιστοριών που παρουσιάζουν, διαμορφώνουν τις **αντιλήψεις** για το τι είναι ή δεν είναι **αποδεκτό** για την κοινωνία.

Οι διαφημίσεις που προβάλλουν παίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία προτύπων **κατανάλωσης** και συμπεριφοράς. Επίσης, μέσω των πολιτιστικών μηνυμάτων που μεταδίδουν, τα μικρά παιδιά εκτίθενται σε διάφορες πτυχές του **πολιτισμού** και αναπτύσσουν **προτιμήσεις** και αντιλήψεις.

Γ12. Το διαδίκτυο κι εγώ

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε θέματα που αφορούν την άντληση πληροφοριών και δεδομένων από τον παγκόσμιο ιστό (διαδίκτυο).

Μαθησιακοί στόχοι

- Να διαχειρίζεσαι αποτελεσματικά τον χρόνο που αφιερώνεις στο διαδίκτυο.
- Να αξιολογείς κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκεις στο διαδίκτυο.
- Να διερευνάς την αξιοπιστία των πηγών πληροφόρησης.

Δραστηριότητα 1

Το διαδίκτυο, ο χρόνος κι εγώ...

Βήμα 1ο: Σκέψου την τελευταία φορά που χρησιμοποίησες το διαδίκτυο.

Θυμήσου ποια ημέρα ήταν, πόσο χρόνο αφιέρωσες και τι έκανες. Στη συνέχεια επέλεξε και μια δεύτερη ημέρα της εβδομάδας που πέρασε και κάνε το ίδιο. Σημείωσε τις απαντήσεις σου.

Ημέρα:

Χρόνος που δαπάνησα στο διαδίκτυο ή σε δίκτυα επικοινωνίας (ώρες):

Τι έκανα/με τι ασχολήθηκα:

Ημέρα:

Χρόνος που δαπάνησα στο διαδίκτυο ή σε δίκτυα επικοινωνίας (ώρες):

Τι έκανα/με τι ασχολήθηκα:

Βήμα 2ο: Εργαστείτε σε ομάδες. Συγκρίνετε τις απαντήσεις σας. Τι διαπιστώνετε; Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ σας; Ποιες είναι αυτές; Στη συνέχεια ομαδοποιήστε τις απαντήσεις σας.

Βήμα 3ο: Επιστρέψτε στην ολομέλεια της τάξης. Ο/Η εκπρόσωπος της κάθε ομάδας ανακοινώνει τις απαντήσεις. Παρουσιάστε τα αποτελέσματα με τη μορφή ενός γραφήματος.

- Διατυπώστε τις προτάσεις σας σχετικά με το πώς μπορείτε να διαχειριστείτε καλύτερα τον χρόνο που αφιερώνετε στο διαδίκτυο.

Τα χαρακτηριστικά των πληροφοριών στο διαδίκτυο

Βήμα 4ο: Φτιάξτε έναν κατάλογο με πέντε απλές συμβουλές για το τι πρέπει να προσέχει κάποιος ή κάποια όταν χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για την αναζήτηση πληροφοριών.

Το διαδίκτυο και οι υπηρεσίες του

Το διαδίκτυο αναπτύχθηκε στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 με τη συνεργασία πολλών ακαδημαϊκών και ερευνητικών ομάδων. Αποτελείται από ένα δίκτυο υπολογιστών που συνδέονται μεταξύ τους μέσω καλωδίων ή ασύρματων συνδέσεων. Οι χρήστες του διαδικτύου μπορούν να αναζητούν, να μεταφέρουν και να λαμβάνουν πληροφορίες χρησιμοποιώντας προγράμματα περιήγησης.

Το διαδίκτυο προσφέρει μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, των κοινωνικών δικτύων, του ηλεκτρονικού εμπορίου και πολλών άλλων. Έχει επηρεάσει σημαντικά τον τρόπο που επικοινωνούμε, εργαζόμαστε, διασκεδάσουμε, ακόμα και τον τρόπο που λειτουργεί η κοινωνία μας. Επίσης, μέσω του διαδικτύου παρέχονται προς τους πολίτες υπηρεσίες του κράτους και διευκολύνονται τομείς της λειτουργίας του. Χρησιμοποιώντας λοιπόν το διαδίκτυο και τις υπηρεσίες του, ασκούμε τον ρόλο μας ως ψηφιακοί πολίτες.

Με την αύξηση της χρήσης του διαδικτύου, η ασφάλεια των πληροφοριών έχει γίνει σημαντικό θέμα. Οι απειλές, όπως οι ιοί, οι κακόβουλοι ιστότοποι, η απάτη και άλλες διαδικτυακές απειλές, απαιτούν τη λήψη μέτρων ασφαλείας.

Το σταυρόλεξο των πληροφοριών του διαδικτύου

Γ13. Ψηφιακός πολίτης: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Σε αυτή την ενότητα συζητάμε τι σημαίνει να είμαστε ψηφιακοί πολίτες, ποια είναι τα δικαιώματα και οι ευθύνες μας.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να ορίζεις την έννοια του «ψηφιακού πολίτη».
- Να αναγνωρίζεις τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη.
- Να συμμετέχεις με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα που μπορεί να χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία απόψεων.

Δραστηριότητα 1

Ψηφιακός κόσμος

Συνδέστε τις παρακάτω έννοιες με τη σημασία τους.

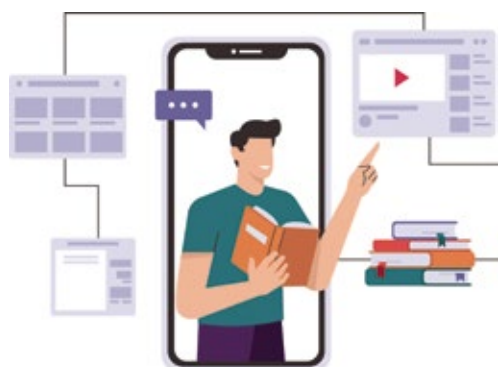
Έννοια	Σημασία
	Ένα παγκόσμιο δίκτυο υπολογιστών διασυνδεδεμένων μεταξύ τους που παρέχει τη δυνατότητα ανταλλαγής δεδομένων.
	Μια ομάδα ανθρώπων που επικοινωνούν χρησιμοποιώντας ηλεκτρονικά μέσα.
	Όποιος και όποια χρησιμοποιεί τα ψηφιακά μέσα για να συνδεθεί με το διαδίκτυο.
	Στοιχείο που μπορούμε να αναζητήσουμε με τη χρήση Η/Υ ή άλλων μέσων τεχνολογίας.
	Η γνώση των κινδύνων που ελλοχεύουν όταν κάνουμε χρήση του διαδικτύου ή άλλων μέσων επικοινωνίας.
	Ό,τι πρέπει να κάνει όποιος και όποια χρησιμοποιεί υπεύθυνα τα ψηφιακά μέσα ή άλλα δίκτυα επικοινωνίας.
	Η δυνατότητα του ατόμου να έχει πρόσβαση, να μπορεί να αναζητά ή να δημοσιεύει σε ψηφιακά μέσα και δίκτυα επικοινωνίας.

Δραστηριότητα 2

«Ασφάλεια στο διαδίκτυο»

Βήμα 1ο: Μελέτησε τις ακόλουθες περιπτώσεις.

1η περίπτωση: Η Ελένη τράβηξε φωτογραφίες από το πάρτι της τάξης την προηγούμενη εβδομάδα και τις δημοσίευσε σε ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης. Στις φωτογραφίες αυτές, έβαλε ετικέτες (tags) στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριές της που φωτογραφήθηκαν δίπλα της.

2η περίπτωση: Ο Αντρέας για τις ανάγκες της εργασίας, που είχε αναλάβει, εντόπισε στο διαδίκτυο κείμενα που του άρεσαν, τα αντέγραψε και τα επικόλλησε στην εργασία του. Στη συνέχεια την παρέδωσε στον δάσκαλό του.

- Πώς κρίνεις τις ενέργειες της Ελένης ή του Αντρέα;
- Ποιες νομίζεις ότι μπορεί να είναι οι συνέπειες των ενεργειών αυτών;
- Τι διαφορετικό θα μπορούσαν να κάνουν ώστε να επιδείξουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου;

Δικαιώματα
και ευθύνες

Βήμα 2ο: Βρες ποιος συμμαθητής ή ποια συμμαθήτριά σου επέλεξε να μελετήσει την ίδια περίπτωση με σένα. Συγκρίνετε τις απαντήσεις σας και στη συνέχεια αποφασίστε:

- Τι διαφορετικό θα μπορούσε να κάνει το πρόσωπο, ώστε να επιδείξει μεγαλύτερη υπευθυνότητα στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου;

Συζητώ με τον συμμαθητή ή τη συμμαθήτριά μου, συγκρίνω, αναζητώ και προτείνω λύσεις.

Βήμα 3ο: Παρουσιάστε τις απόψεις σας στην ολομέλεια της τάξης και συζητήστε τι διαφορετικό θα μπορούσε να κάνει το πρόσωπο κάθε περίπτωσης, ώστε να επιδείξει μεγαλύτερη υπευθυνότητα στη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και του διαδικτύου.

Αξίζει να διαβάσεις

Δικαιώματα και υποχρεώσεις στον ψηφιακό κόσμο

Όπως ακριβώς στον πραγματικό κόσμο, έτσι και στον ψηφιακό, έχουμε **δικαιώματα** και **υποχρεώσεις**. Μερικά από τα δικαιώματά μας στον ψηφιακό κόσμο είναι: η ισότιμη πρόσβαση, η πρόσβαση στη γνώση χωρίς φραγμούς, η ελευθερία έκφρασης απόψεων κ.ά.

Οι ιστοσελίδες που επισκεπτόμαστε και τα δίκτυα στα οποία συμμετέχουμε θα πρέπει να είναι κατάλληλα για την ηλικία μας και να εξασφαλίζουν την προστασία των προσωπικών μας στοιχείων με ειδικές ρυθμίσεις απορρήτου και ασφάλειας. Με τη σειρά μας, φροντίζουμε να προστατεύουμε την ιδιωτική μας ζωή και να μην κοινοποιούμε τα προσωπικά μας στοιχεία.

Επίσης, θα πρέπει να δείχνουμε **ευγένεια** και **σεβασμό** στο πρόσωπο ή στα πρόσωπα με τα οποία έχουμε αλληλεπίδραση στο διαδίκτυο και να σεβόμαστε τον **κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο (Netiquette)**.

Όλα αυτά αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις ώστε να είμαστε υπεύθυνοι ψηφιακοί πολίτες και τόσο εμείς όσο και οι άλλοι να μπορούμε να αλληλεπιδρούμε με ασφάλεια στο διαδίκτυο.

Κρυπτόλεξο με δικαιώματα και ευθύνες

Γ14. Διαδικτυακός εκφοβισμός

Σε αυτή την ενότητα αναλύουμε μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού και συζητάμε τρόπους με τους οποίους μπορούμε να τον αντιμετωπίσουμε.

Μαθησιακοί στόχοι

- Να αναγνωρίζεις τον διαδικτυακό εκφοβισμό.
- Να αντιμετωπίζεις τον διαδικτυακό εκφοβισμό.

Δραστηριότητα 1

«Μια δύσκολη περίπτωση...»

Μελετήστε τις ακόλουθες περιπτώσεις.

Podcast

1η περίπτωση

Η Μαρία δέχτηκε αίτημα φιλίας από ένα πρόσωπο που δεν γνώριζε. Σήμερα το πρωί, πριν πάει στο σχολείο, το πρόσωπο αυτό της ζήτησε να του στείλει μια φωτογραφία της για να τη γνωρίσει καλύτερα. Η Μαρία έστειλε τη φωτογραφία. Το ίδιο απόγευμα βρήκε τη φωτογραφία της με σχόλια που την έκαναν να αισθάνεται ντροπή.

2η περίπτωση

Η Αλεξάνδρα δημιούργησε λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τις τελευταίες ημέρες έχει δεχτεί αιτήματα φιλίας από κάποιους που θέλουν να τη γνωρίσουν. Κάποιο πρόσωπο της έστειλε βίντεο, το περιεχόμενο του οποίου την κάνει να αισθάνεται άβολα.

3η περίπτωση

Ο Αϊντάρ παίζει ένα διαδικτυακό παιχνίδι. Χθες του έστειλαν έναν σύνδεσμο για να κάνει αναβάθμιση. Στον σύνδεσμο αυτό όμως υπήρχε ένα πολύ βίαιο βίντεο που τον αναστάωσε.

4η περίπτωση

Στον Νίκο αρέσει να παίζει διαδικτυακά παιχνίδια. Έμαθε από μερικά μεγαλύτερα παιδιά ότι κυκλοφορεί ένα νέο παιχνίδι με πολύ συναρπαστικές προκλήσεις, διαφορετικές από όσες έχει κάνει έως τώρα. Κατέβασε το παιχνίδι και άρχισε να παίζει. Στη μέση ενός βίντεο με τις οδηγίες το περιεχόμενο άλλαξε με αποτέλεσμα να δει κάτι πολύ ενοχλητικό.

Χωριστείτε σε ομάδες. Επιλέξτε μία από τις παραπάνω περιπτώσεις και συζητήστε ποιος θα ήταν είναι ο καλύτερος τρόπος αντίδρασης σε κάθε περίπτωση.

Παρουσιάστε στην ολομέλεια της τάξης τις απόψεις των ομάδων σας.

Δραστηριότητα 2

«Βοηθά ή όχι;»

Σημείωσε ποιος ή ποιοι από τους παρακάτω τύπους συμπεριφοράς *βοηθούν* ή *όχι* στην αντιμετώπιση ενός θέματος διαδικτυακού εκφοβισμού.

	Βοηθάει	Δεν βοηθάει
Να μην αναφέρουμε σε κανέναν και πουθενά ό,τι μας έχει ενοχλήσει.		
Να προωθήσουμε τα μηνύματα ή το προφίλ του ατόμου που μας αναστάτωση και σε κάποιον άλλο φίλο ή φίλη μας.		
Να αναφέρουμε κάτι που μας έχει ανησυχήσει σε έναν/μία ενήλικα που εμπιστευόμαστε (π.χ. γονέα, δάσκαλο/δασκάλα).		
Να συνεχίσουμε να συζητάμε με το πρόσωπο που μας ενόχλησε ώστε να αποκαταστήσουμε την κατάσταση προς όφελός μας.		
Να κρατήσουμε στιγμιότυπο ή στιγμιότυπα οθόνης, ή άλλα στοιχεία του ατόμου ή του προφίλ που μας αναστάτωση.		
Να ζητήσουμε ή να συναντήσουμε από κοντά το άτομο του οποίου η συμπεριφορά μάς ενόχλησε.		
Να διακόψουμε την επικοινωνία με το άτομο που μας αναστάτωση/μας ενόχλησε.		
Να αποκλείσουμε τα μηνύματα και το προφίλ του ατόμου που μας αναστάτωση.		

M01

Ρε, τον Δημητράκη... Γλάστρα στο κεφάλι του έχει. Πόσο, είπαμε, έγγραψε;

M02

Εικοσαράκι με τόνο, μπρο!

M03

Δεν βλέπει το φως του ήλιου. Θα του στείλω έναν να 'χει να βλέπει.

M04

Βάλε και φυτό δίπλα, μπρο...

Δραστηριότητα 3

«Τι μπορώ να κάνω;»

Διαβάστε τη διπλανή διαδικτυακή συνομιλία.

Συζητήστε και αποφασίστε με ποιον τρόπο μπορείτε να στηρίξετε τον συμμαθητή σας. Τι θα απαντούσε αν λάμβανες κι εσύ μέρος στη συνομιλία;

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 4

«Πώς τον/τη φαντάζεσαι;»

Χωρίστε τον πίνακα της τάξης σε δύο μέρη.

Στο ένα μέρος σημειώστε χαρακτηριστικά και στοιχεία ενός *υπεύθυνου ψηφιακού πολίτη*, ο οποίος χρησιμοποιεί την τεχνολογία με ασφάλεια, ευγένεια, σοβαρότητα και προστατεύει τα προσωπικά του στοιχεία, καθώς και αυτά των άλλων ατόμων στο διαδίκτυο. Στο άλλο μέρος σημειώστε χαρακτηριστικά ενός *μη υπεύθυνου ψηφιακού πολίτη*.

Στη συνέχεια, σημειώστε τα χαρακτηριστικά αυτά σε χαρτάκια και βάλτε τα σε ένα δοχείο ή σε ένα κουτί που υπάρχει στην τάξη σας. Καθένας και καθεμία από εσάς θα τραβάει ένα χαρτάκι. Ανάλογα με το χαρακτηριστικό που του/της τυχαίνει, εξηγεί πώς το αντιλαμβάνεται και προσπαθεί να το περιγράψει μέσα από μια κατάσταση ή περίπτωση, ή φτιάχνοντας μια συνομιλία ή αναπαράσταση.

Αξίζει να διαβάσεις

Απειλές και κίνδυνοι στο διαδίκτυο

Το διαδίκτυο εκτός από πλεονεκτήματα κρύβει παγίδες και κινδύνους, και θα πρέπει να είμαστε σε εγρήγορση ώστε να τους αναγνωρίσουμε. Για παράδειγμα, όταν παίζουμε ένα διαδικτυακό παιχνίδι, θα πρέπει να είμαστε σίγουροι ότι είναι κατάλληλο και ασφαλές για την ηλικία μας.

Επίσης, θα πρέπει να είμαστε προσεκτικοί και να μην απαντάμε σε μηνύματα που προέρχονται από άγνωστα πρόσωπα. Τα πρόσωπα που μας απευθύνουν μηνύματα μέσα από τις υπηρεσίες συνομιλίας του διαδικτύου μπορεί να μην είναι ειλικρινή ως προς τον σκοπό για τον οποίο θέλουν να επικοινωνήσουν μαζί μας.

Όταν αντιμετωπίσουμε μια κατάσταση που μας φέρνει σε δύσκολη θέση (π.χ. μας εκφοβίζουν, μας προσβάλλουν, μας παρενοχλούν, μας γελοιοποιούν, μας απευθύνουν ακατάλληλες και προσβλητικές λέξεις, βίντεο ή εικόνες), αυτό ονομάζεται **διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying)**. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να αντιδράσουμε. Να σταματήσουμε αμέσως την επικοινωνία, να κάνουμε φραγή στο άτομο που μας ενοχλεί και να το συζητήσουμε με τους γονείς μας ή με ενήλικες που εμπιστευόμαστε.

Οι μορφές του διαδικτυακού εκφοβισμού

Αυτοαξιολόγηση

Λεξικό βασικών όρων

Αλτρουισμός: Ανιδιοτελής (χωρίς προσωπικό όφελος) ενδιαφέρον για την ευημερία των άλλων. Το να κάνει κάποιος κάτι με τρόπο που ωφελεί τους άλλους χωρίς να προσδοκά κανένα προσωπικό όφελος ή ανταμοιβή.

Αυτογνωσία: Η αντίληψη της προσωπικότητάς μας, του εαυτού μας. Είναι μία διαδικασία που αναπτύσσεται συνέχεια και περιλαμβάνει την αναγνώριση των δυνατών και αδύναμων σημείων μας. Μας επιτρέπει να κατανοήσουμε τους άλλους ανθρώπους και να διακρίνουμε το πως αντιλαμβάνονται οι άλλοι εμάς.

Βιώσιμη ανάπτυξη: Η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη φροντίζοντας για τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών (Διεθνής Συνδιάσκεψη Ρίο, 1992).

Διαδικτυακός εκφοβισμός (cyberbullying): Η επαναλαμβανόμενη αποστολή απειλητικού ή υβριστικού υλικού, καθώς και η δημοσίευση φωτογραφιών ή βίντεο, τα οποία έχουν τραβηχτεί χωρίς τη γνώση ή τη συγκατάθεση του ατόμου που το αφορά. Το υλικό αυτό αποστέλλεται στο ίδιο το άτομο ή κυκλοφορεί σε άλλους μέσα από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, από υπηρεσίες που παρέχουν τα κινητά τηλέφωνα, από διαδικτυακούς τόπους κοινωνικής δικτύωσης και ιστοσελίδες ανάρτησης βίντεο.

Έμφυλα στερεότυπα: στερεότυπα που υπάρχουν για το φύλο. Αποδίδουν χαρακτηριστικά υποτίθεται «φυσικά» σε κάθε φύλο, καθορίζουν τι είναι και τι δεν είναι οι άνδρες και οι γυναίκες «από τη φύση τους», χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα μεμονωμένα ατομικά χαρακτηριστικά.

Κοινωνικοί θεσμοί: βασικές κοινωνικές δομές οι οποίες οργανώνουν, διευθύνουν και εκτελούν τις ζωτικές λειτουργίες της κοινωνίας (οικογένεια, σχολείο κ.ο.κ.).

Κοινωνική ομάδα: σύνολο δύο ή περισσότερων ατόμων που αλληλοεπιδρούν συχνά μεταξύ τους και έχουν συνείδηση του ξεχωριστού δεσμού που τα ενώνει.

Κοινωνικά πρότυπα: Τα κοινωνικά πρότυπα μας δείχνουν τον τρόπο που πρέπει βάσει κοινωνικών αξιών να συμπεριφερόμαστε και να επιτελούμε τους κοινωνικούς μας ρόλους. Είναι ισχυρά, καθολικά και αναμφισβήτητα. Δεν παραμένουν όμως σταθερά, αλλά αλλάζουν στο πέρασμα των χρόνων.

Κοινωνικός ρόλος: σύνολο συμπεριφορών συνδεδεμένων με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει ένα άτομο στην κοινωνία. Οι συμπεριφορές αυτές δεν είναι στατικές, αλλά διαρκώς μεταβαλλόμενες και συνδέονται με τις κοινωνικές θέσεις που έχει το άτομο.

Οικογενειακό δίκαιο: Είναι ένας κλάδος του Αστικού Δικαίου που αφορά στο σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν τις οικογενειακές σχέσεις, τις σχέσεις δηλαδή που διαμορφώνονται και αναπτύσσονται στο πλαίσιο της οικογένειας.

Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.): Νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου το οποίο έχει συσταθεί σε συγκεκριμένη εδαφική περιφέρεια και έχει ως σκοπό τη διοίκηση των τοπικών ζητημάτων. Τα όργανά του εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία από τους δημότες της περιφέρειας.

Πολίτευμα: Το σύνολο των θεσμών, σύμφωνα με τους οποίους κυβερνάται ένα κράτος ή μια πολιτεία.

Στερεότυπα: Νοητικές κατασκευές που εκφράζουν μια καθορισμένη αντίληψη ή εικόνα για ένα άτομο ή μια ομάδα, που βασίζεται στην υπεραπλοστέωση κάποιων παρατηρούμενων ή φαντασιακών γνωρισμάτων της συμπεριφοράς ή της εμφάνισής τους.

Συμπερίληψη: είναι μία έννοια η οποία αναφέρεται στην αναγνώριση της αξίας του κάθε ατόμου και οδηγεί στην αποδοχή όλων των μελών μιας κοινωνίας, χωρίς ταμπέλες και στερεότυπα.

Συμπεριληπτική εκπαίδευση: σύμφωνα με τον ορισμό που έχει υιοθετηθεί από την UNESCO, είναι η διαδικασία εκείνη που επιχειρεί να δημιουργήσει ένα μαθησιακό περιβάλλον, κατάλληλο για όλες τις κατηγορίες παιδιών, ανεξαρτήτως των ιδιαιτεροτήτων τους (φύλο, κοινωνική τάξη, εθνικότητα, αναπηρία κλπ.). Στοχεύει στην κατάργηση του αποκλεισμού, του διαχωρισμού και της περιθωριοποίησης οποιουδήποτε ατόμου κατά την εκπαιδευτική πράξη.

Σχολική διαμεσολάβηση: Η σχολική διαμεσολάβηση αποτελεί μια διαδικασία ειρηνικής επίλυσης συγκρούσεων, εντάσεων και παρεξηγήσεων. Στη διαδικασία αυτή, ένας/μία διαμεσολαβητής/-τρια, βοηθάει τα εμπλεκόμενα μέρη να ακούσουν με προσοχή και να κατανοήσουν τις θέσεις του άλλου. Σταδιακά επιλέγονται κοινά αποδεκτές λύσεις για την επίλυση μιας διαφοράς.

Βιβλιογραφία

Προτάσεις βιβλιογραφίας για τα Θεματικά Πεδία του βιβλίου

Ανθοπούλου, Σ., Καρακίζα, Τ. Κύρδη, Κ. & Ντίνου, Ι. (2023) *Ενεργώ ως πολίτης, Εκπαιδευτικό πρόγραμμα για τη διαμόρφωση των μαθητών και των μαθητριών ως ενεργών πολιτών*, Αθήνα: Ίδρυμα Λαμπράκη.

Γεραπετρίτης, Γ. (2024). *Ευρωπαϊκή ενοποίηση. Οι περιπέτειες ενός οράματος*, Αθήνα: Μίνωας.

Γιώτσα, Α., Γκέκα, Μ., Κωνσταντινίδου, Ε. & Λαμπρίδης, Ε. (2022). *Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας της Σχολικής Τάξης*, Αθήνα: Gutenberg.

Γκόλεμαν, Ντ. (2012). *Κοινωνική νοημοσύνη*, Αθήνα: Πεδίο.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Γενική Διεύθυνση Επικοινωνίας (2023). *Η Ε.Ε. & Εγώ*, https://europa.eu/learning-corner/el/eu-me_el

Φαντου, Σ. (Σκηνοθέτης). (2007). *Η υπέροχη ιστορία του ζευγαριού* [Ντοκιμαντέρ]. DOC EN STOCK en ARTE-France. Μετάφραση: Σοφία Στεργιοπούλου, Επιμέλεια Μεταγλωτισμού, Υποτιτλισμού: Διεύθυνση προγράμματος ΕΡΤ.

Ζυμβραγάκης, Α. (2024). *Επάγγελμα μαθητής. Εγχειρίδιο για μια πετυχημένη σχολική χρονιά*, Αθήνα: 24 ΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Μουσούρου, Λ. (2005). *Οικογένεια και οικογενειακή πολιτική*, Αθήνα: Gutenberg.

National Geographic (2013), *Εγκυκλοπαίδεια του περιβάλλοντος για νέους, κλιματική αλλαγή, τόμος 2*, Αθήνα: Σελένα Εκδοτική.

Νόβα- Καλτσούνη, Χ. (2018). *Οικογένεια και Οικογενειακές Σχέσεις*, Αθήνα: Gutenberg.

Πρωτόπαπας, Σ. (2023). *Δημοκρατία και Αγορά*, Αθήνα: LIBERAL BOOKS.

Τζέμης, Β. (2023). *Ο χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ* (2η Έκδοση), Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Τσώλη, Κ. & Μπάμπαλης, Θ. (2023). *Δεξιότητες ζωής. Θεωρία και εφαρμογές για εκπαιδευτικούς και γονείς*, Αθήνα: ΔΙΑΔΡΑΣΗ.

Λογοτεχνία

Διάκου, Γ. (2022). *ΠΑΜΕ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΕ ΤΗΝ ANNA & ΤΟΝ ΝΙΚΟ 2: Η ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΔΑΣΚΑΛΑ «ΚΑΝΕΙ ΠΑΣΑ»*, Αθήνα: Βιβλιοσκόπιο.

Hoffman, M. & Asquith R. (2016). *Το πιο μεγάλο βιβλίο για τις Οικογένειες*, Αθήνα: Ίκαρος.

Μέρικα, Λ. (2017). *RESPECT BPE!*, Αθήνα: Κέδρος.

Kunhardt, Philip B. Jr. (1983). *A New Birth of Freedom: Lincoln at Gettysburg*, Boston: Little, Brown.

Μουσιώνη, Λ. (2018). *Καράβι στον ουρανό*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παναγιωτάκης, Γ. (2017). *Αταξίες στην τάξη, 6. Αγόρια εναντίον κοριτσιών*, Αθήνα: Κέδρος.

Ρουσσάκη, Μ. (2021). *Το μυστικό του κολλητού μου*, Αθήνα: Κέδρος.

Σέπερντ, Α. (2020). *Το αγόρι που μεγάλωνε δράκους*, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Συγγραφείς της γυναικείας λογοτεχνικής συντροφιάς (2021). *Χωρίς σχολείο*, Αθήνα: Ψυχογιός (Σειρά: Λωτός).

